B. Laulud perekonnaelust.

17. EMA EI VIINUD VETTE.

Kodavere.

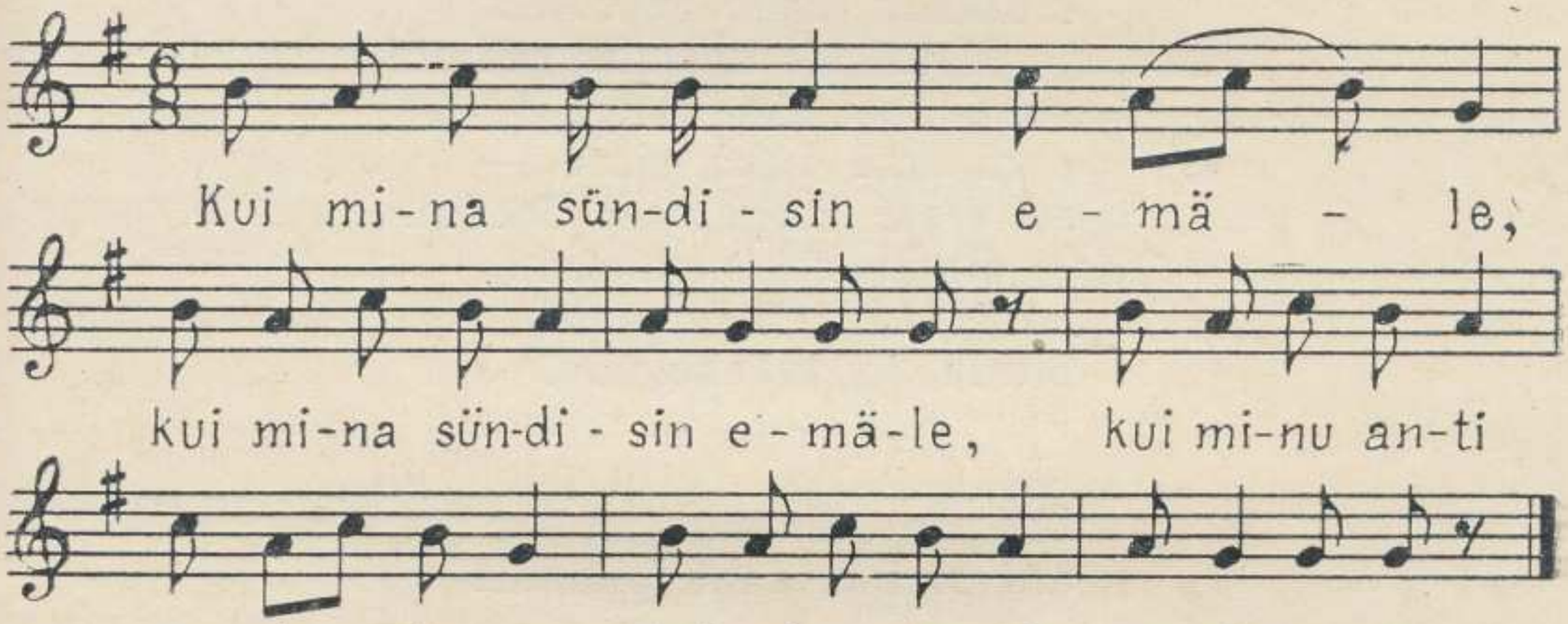

Kui mina sündisin emäle,
kui minu anti aadujale,
külänaesed küsisid:
«Mis on sulle sündinud,
mis on antud aadujale,
kas on poega vai on tütär?
Kui on poega, too tubaje,
mähi poega mähkmeje,
sidu siidirätiku!
Mähi poega mähkmeje —
pojast saab tuba tegija,
tuba nuka nummerdaja,
pangele võru panija,
lilli lüpsike looja(s)ta.
Kui on tütär, vii vesile,
kanna järve kalda alla,
meelita ta meresse jo!»

Emä mul ella nennekene,
läks ta vesile mod viimä,
kandma järve kalda alla,
istus ta imetämä,
viimäst armu andema.
Jala kivije kinnitäs,
tõise puade põrutas:
«Ennem see kivi lõheku,
puade alla paugaku,
enne kui veri vesinä!
Kodo viin mo kanakese.
Et ei künnä, ei äestä —
lehmäd lüpsäb, karja suadab,
karja suadab kaugeele,
mullikad mere murule.»
Kana tõi karjatii radalta,
kuke koa ukse alt,
pani emä vaka sisse —
siält sai kulda, sai õbedat.
Emäkene, nennekene,
pani kulla kuivamaie,
õbeda jo tahenemaie.
Pilved tõusid Peipsi poolt,
tõised pilved Tartu poolt jo,
tuli ani sinine,
ani sinine, saba punane.

Laulnud Leena Töövahe, 71 a. vana, Kodavere kihelkonnas, Alatskivi vallas 1905. a. Üles kirjutanud A. Liiv ja J. Raja (EÜS II 290 (74) ja 376/9 (105)).

18. EMA EI VIINUD VETTE.

Sangaste.

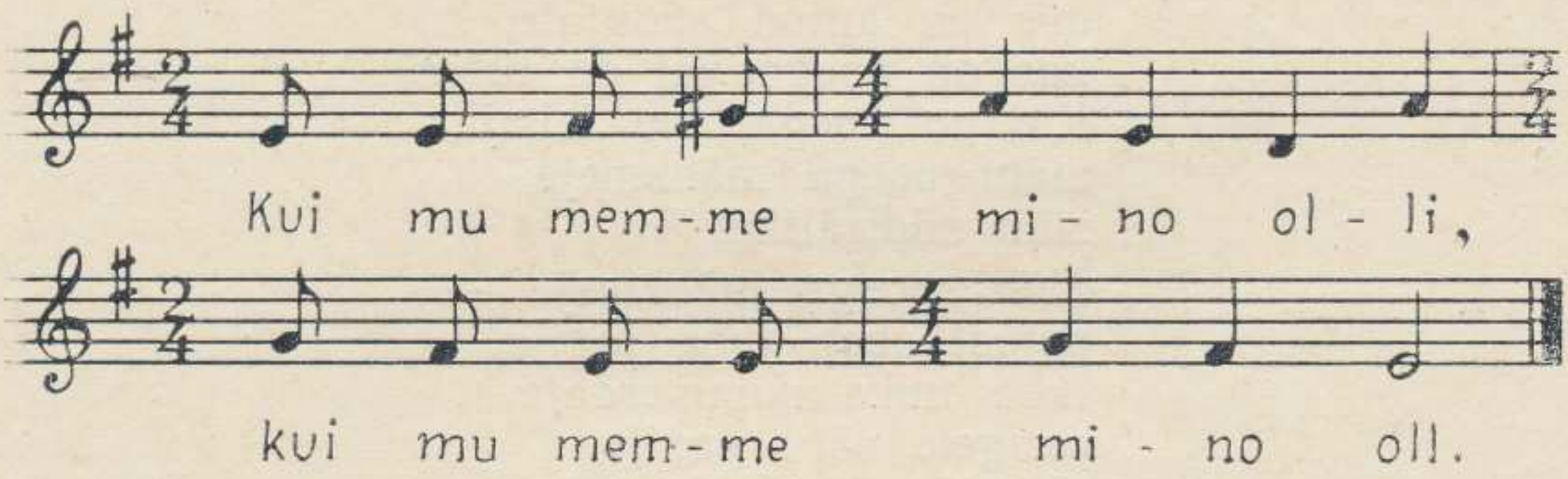

Kui mo emä minnu älli,
kallis emä lasta kanni,
esä uuti hobestepoissi,

veli tahtse tallipoissi,
sõsar tahtse sõidupoissi.
Lüüdi tala taaderile,
panti parre papperile,
lüüdi kolga kul'lussile,
ussi uusi rõngeile.
Tulli vaene tütärlats —
võeti tala taaderist,
võeti parre papperist,
võeti kolga kul'lusist,
usse uute rõngastest.
Esä mo oodi ojja viiä,
veli käske vette viiä,
sõsar lähät lätteelä.
Minu emä mõttelikku,
mõttelikku, tõttelikku,
istse maha imetämä,
mättä pääle mähkimaie.
Lei jalga vasta maad,
põrut jalga põrmandule:
«Ennemalt paas laheku,
pae müüri purenegu,
paekivi paugatagu,
kui ma vere vette viska,
vaiva lase laineela,
armu kaivu kaota!»

Laulnud Ann Kiivit, 62 a. vana, Sangaste kihelkonnas, Sangaste vallas 1909. a. Üles kirjutanud A. Kiiss, A. Mõttus ja J. Sossi (EÜS VI 212 (99) ja 400/I (95)).

19. EMA HAUAL.

Juuru.

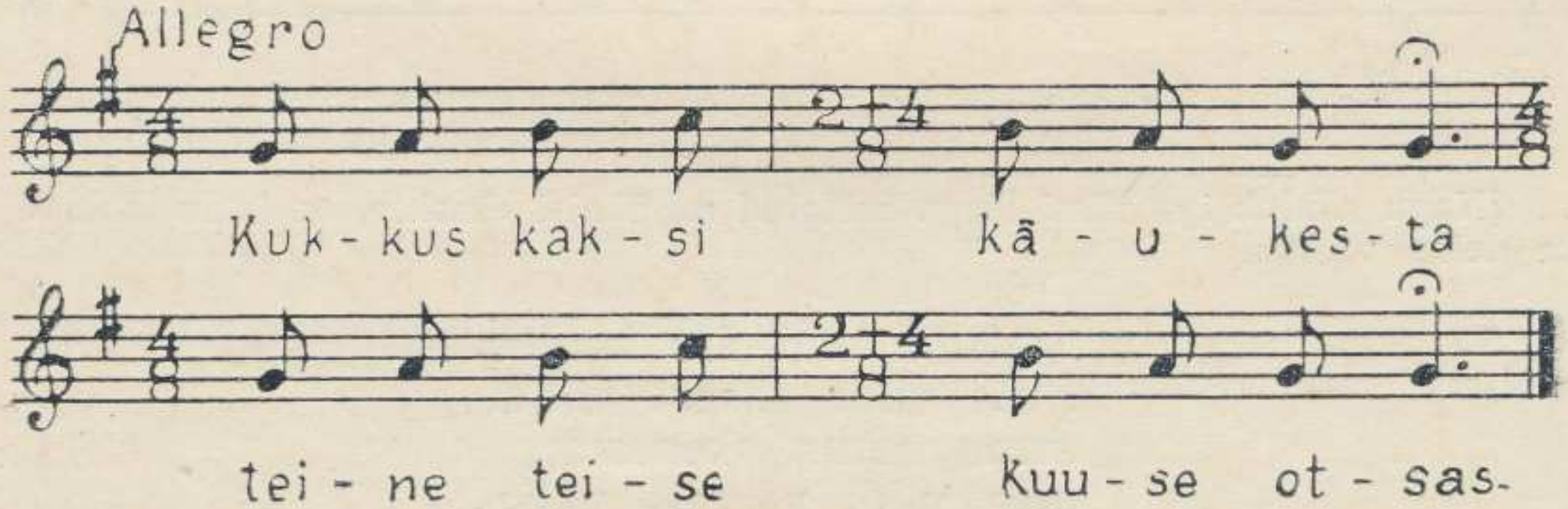

Kiigelaul. «Suuremalt osalt kõik ühe «haleduse» peal».

Vaeselapse laul.

Kukkus kaksi käukesta
teine teise kuuse otsas,
nuttis kaksi vaestalasta
teine teise haua peale.
«Mis sa nutad, tütarlaps?»
«Tõuse üles, eidekene,
tõuse kirstu kinnitama,
annivakka valmistama!»
«Ei või tõusta, tütar vaene!
Muru on kasvand mulla peale,
arueinad haua peale,
sinililled silmi peale,
kullerkupud kulmu peale.»

(Tüdrukud laulnud kiigel, et poisid neid kiigutaksid.)

Laulnud Madli Rung, 75 a. vana, Juuru kihelkonnas 1914. a. Üles kirjutanud R. Kõhelik ja E. Viidakas (EÜS XI 523 (249) ja 719 (278)).

20. EMA HAUAL.

Häädemeeste.

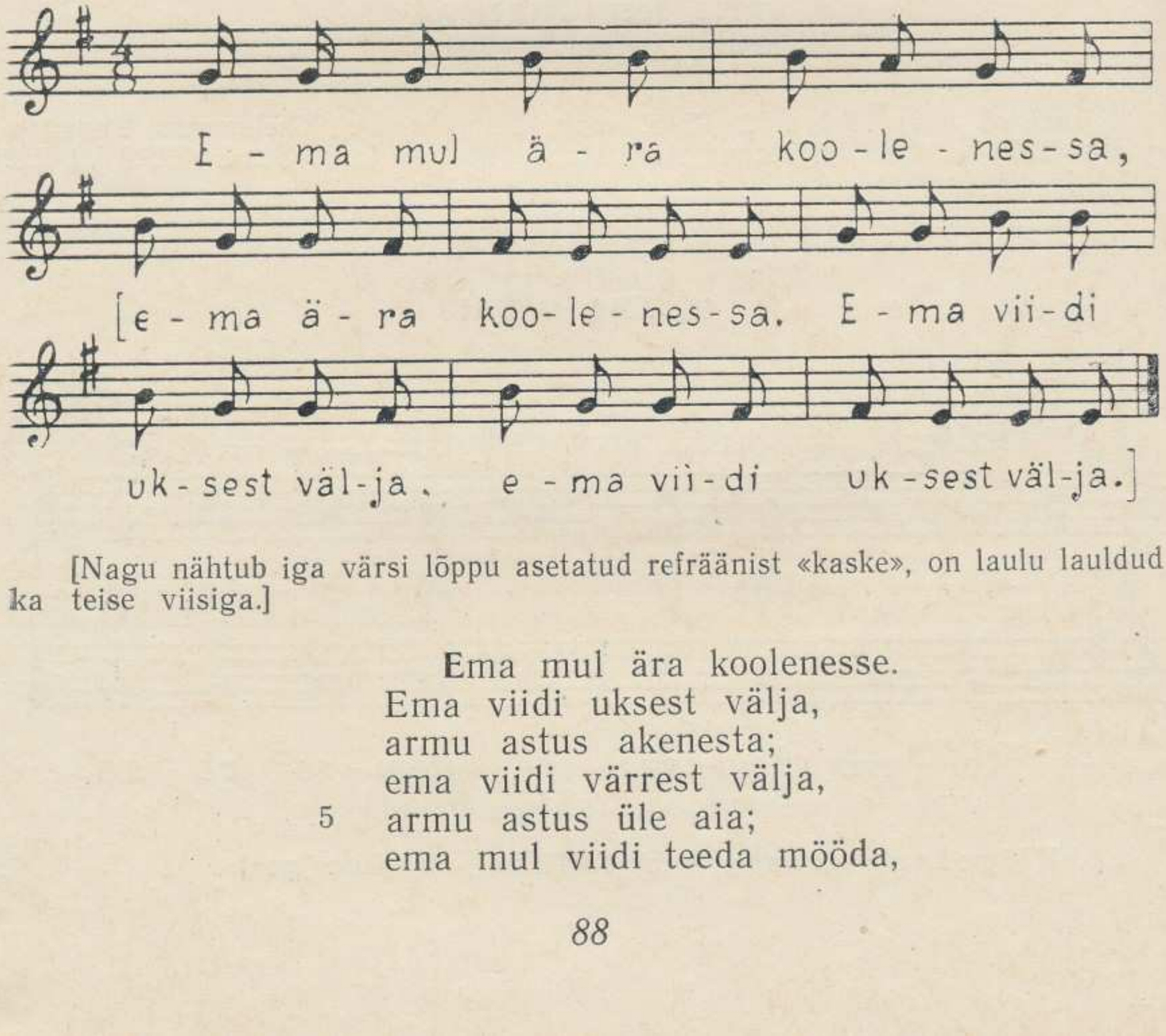

[Nagu nähtub iga värsi lõppu asetatud refräänist «kaske», on laulu lauldud ka teise viisiga.]

Ema mul ära koolenesse.
Ema viidi uksest välja,
armu astus akenesta;
ema viidi värrest välja,
armu astus üle aia;
ema mul viidi teeda mööda,

arm läks arusi kaudu;
ema mul panti alli auda,
armu aua ääre pääle.
Tüdar juurde ikemaie:
«Emakene, memmekene!
Ma jäin vara vaesekslapseks,
ilma pääle isata lapseks.
Emakene, memmekene!
Tõuse üles, emakene,
tõuse kirstu kirjutama,
veimevakka valmistama!»
«Ei või tõusta, ei tõota —
muld u all, muld u pääle,
oraseina otsa pääle,
lauku-eina lagipääle,
ristikeina rindade pääle.»
Tüdar kuuleb, kostab vastu:
«Emakene, memmekene!
Ma tuu Riiast ristu ärga,
alevilta alli ärga,
Pärnu linnast päitsu ärga,
kis süüb otsalt oraseina,
lauku-eina lagipäästa.»
Oh sii valla vaenelapsi,
ilma pääle isata lapsi!
Kus ta istus, sääl ta ikes,
kus ta seisis, sääl nõretas,
säält sai vette veiste juua,
kõige küla karja juua.

Laulnud Leena Endrikson, 74 a. vana, Häädemeeste kihelkonnas 1909. aastal. Üles kirjutanud A. Martin ja E. Juhanson (EÜS VI 430 (35) ja 561/2 (158)).

21. EMA HAUAL.

Torma.

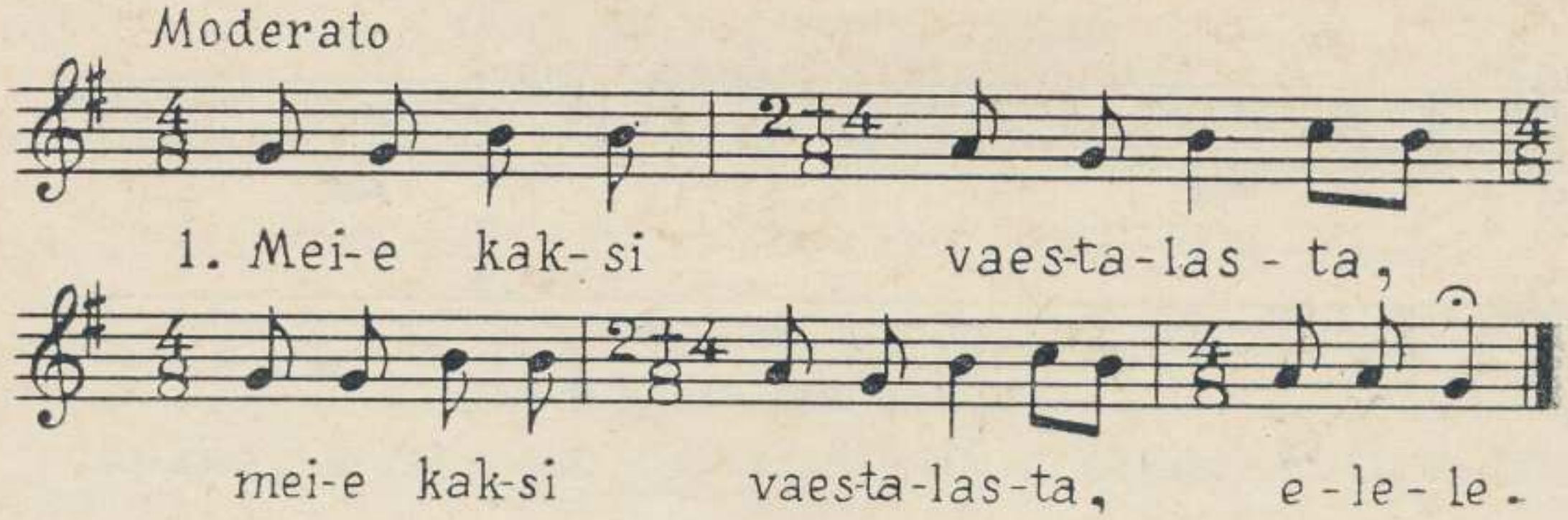

=10,11.

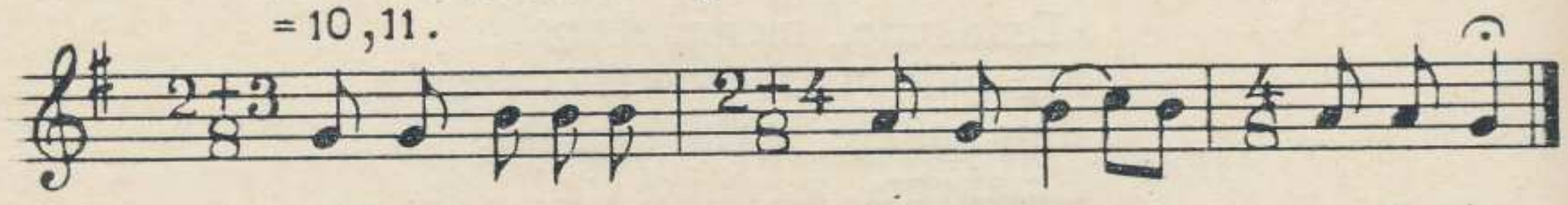

Meie kaksi vaestalasta
elele
lähme võidu nutemaie,
teine isa haua peale,
teine ema haua peale.
Ema viidi uksestagi,
armud läksid akenista;
ema viidi teeda mööda,
armud läksid aeda mööda,
viimaks emaga hauassa.
«Tõuse üles, mo emake,
tõuse mo pead sugema,
annivakka valmistama,
kirstukaanta kergitama!»
«Ei või tõusta, tütar vaene,
aruhein mo haua peale,
kullerkupud kulmu peale,
sinililled silma peale,
ristikhein mo rinda peale.»

Laulnud keegi teenijatüdruk T o r m a kihelkonnas 1884. a. Üles kirjutanud A. Reiljan, redigeerinud E. Schultz-Adajevskij (ÕES, SK 519, 7 (3)).

22. EMA HAUAL.

Kambja.

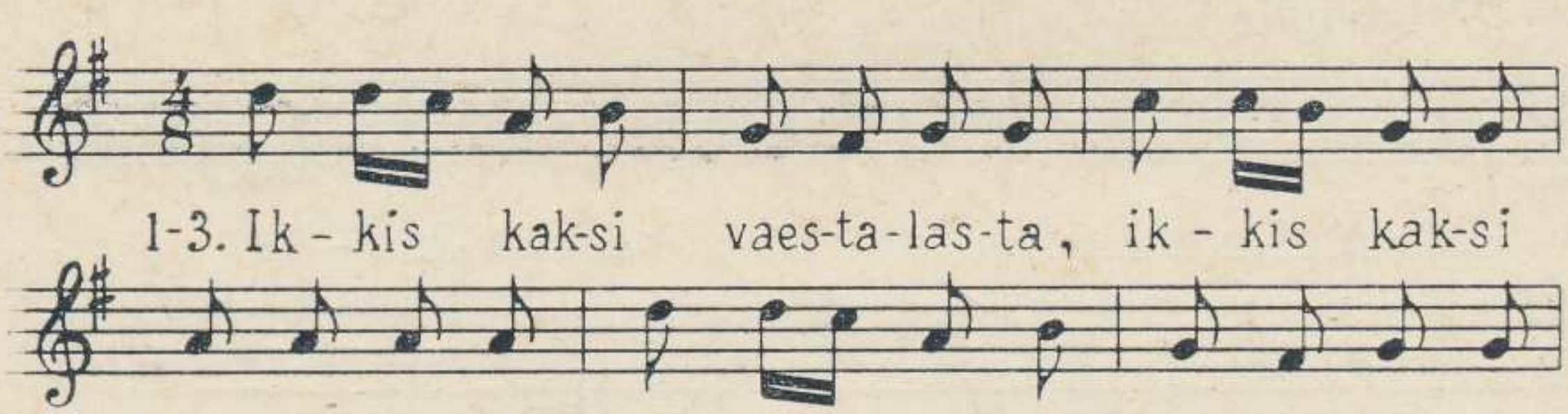

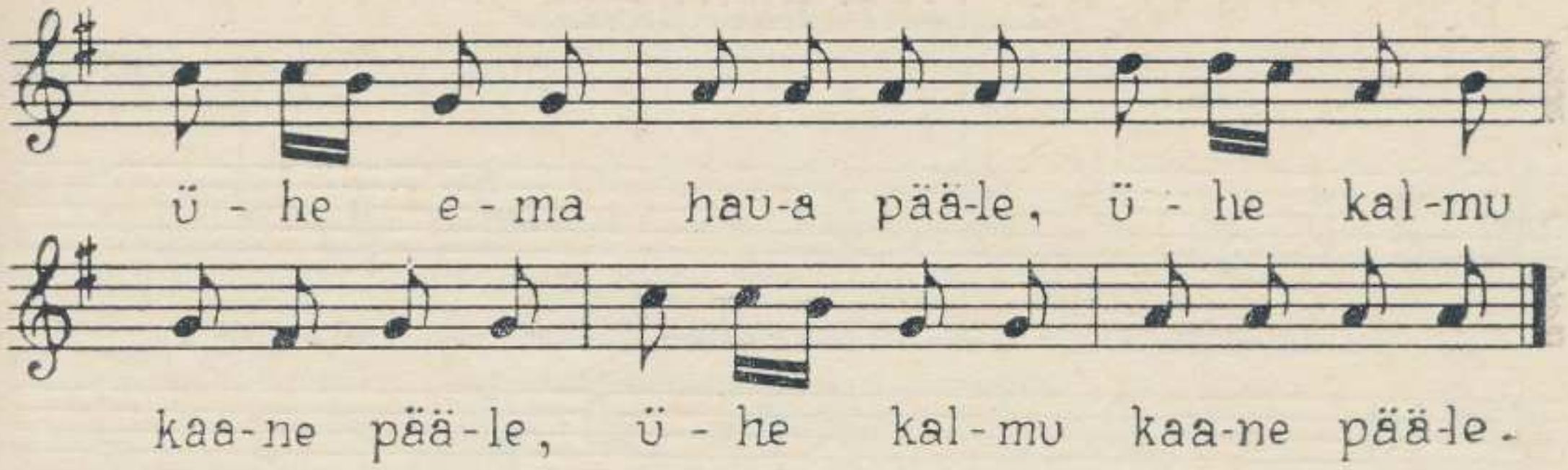

Ikkis kaksi vaestalasta
ühe ema haua pääl,
kahe kalmu kaane pääl,
ühed rätikud käes,
ühed kirjad rätikussa,
murenumred nurga pääle.
«Tõuse üles, memmekene,
tõuse minu kirstu kinnitama,
Mari vakka valmistama!»
Läksid isa haua pääle.
«Tõuse üles, taadikene,
tõuse kirstu kirjutama!»
«Ei või tõusta, tütar noori,
ei või tõusta, ei tõota:
muru om kasvan mulla pääle,
aruheina haua pääle,
ristikheina rindu pääle,
jaaniheina jalutsisse.»
«Tõuse üki, memmekene,
tõuse üki, taadikene!
Ma tuun Virust vikati,
Lustiverest tuun ma luisu,
niidan muru mullikile,
aruheina härgadele,
ristikheina Ristudele.»
«Ei või tõusta, tütar noori,
ei või tõusta, ei tõota.
Kes om seda enne näinud,
enne näinud, muiste kuulnud,
et om maita maasta tõusnud,
raibe hauasta ülenud,
mis om ammu hauda pantud,
ammu hauda mulla alla,
valge laudade vahele,
kena kirstu keskeella.»

Laulnud Mari Paabu, 60 a. vana, Kambja kihelkonnas 1910. a. Üles kirjutanud P. Tatz ja J. Sossi (EÜS VII 2717 (30) ja 2667/8 (41)).

23. LAHTI HAUAUKSED.

Audru.

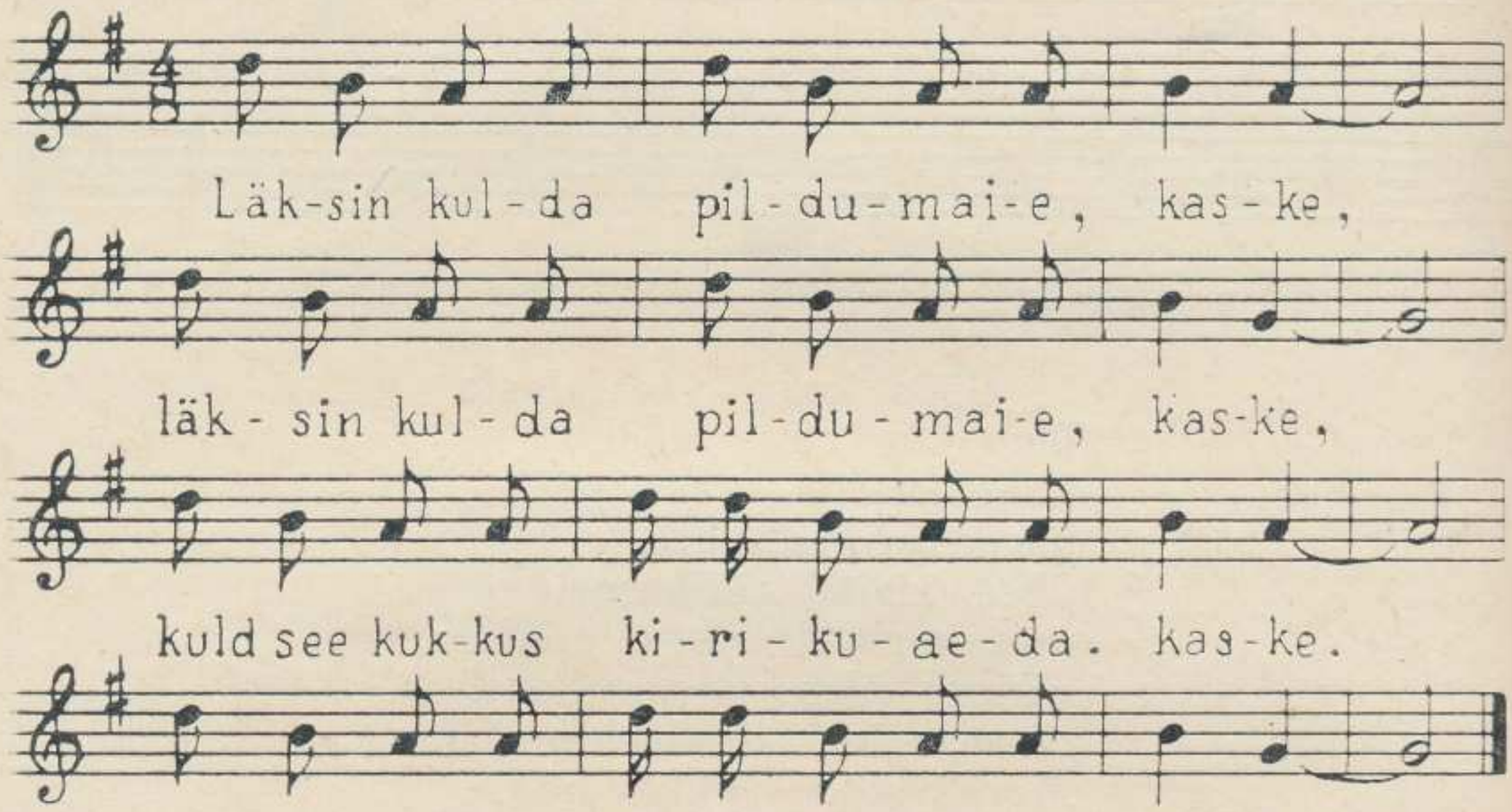

*

Ma läksin määle mängimaie,
kopli kurni viskamaie.
Kus see kurni kukkunessa?
Kurn kukkus kirikuaeda.
Ma lähen homme otsimaie,
toona takka nõudemaie.
Mis ma sealta eesta leidsin?
Ma leidsin lahti hauauksed,
hauauksed, kirstukaaned.
Ma läksin sisse silmitama,
üirikeseks hingamaie,
raasukeseks rammastama.
Mis nägin eide tegevad?
Ma nägin eide kangast kuduvad,
lõuendisi lõksutavad,
paberisi paugutavad,
vikkelsukki veeretavad,
kirjakordi kaunistavad.
Ma aga eidelta küsima:
«Kellel, kellel, eidekene,
kellel sa kangast kujudki,
lõuendisi lõksutad,
paberisi paugutad,
vikkelsukki veeretad,
kirjakordi kaunisteled?»

«Kellel muudel kui sinule.
Sa jäid vara vaesekslapseks,
vara võeraste varale,
sa jäid ammede imeta,
leskenaiste lepitada —
amme piim oli haleda,
lesel lepakarvaline.
Sa jäide teele tillerdama,
vara ääre vanderdama,
musta kuube muterdama,
tölpi särki töllerdama.»

Viisi üles kirjutanud A. Grenzstein Audru kihelkonnas 1874.—1876. a. (EÜS IV 511 (1184). Sõnad kirja pannud J. Pielbusch 1890. a. Ann Maslerilt, 79 a. vana, Karuse kihelkonnast, Metskülast, ja Ann Pentmannilt, 36 a. vana, Hanila kihelkonnast, Virtsu vallast (H III 4, 552/3 (5)).

24. LIND LOHUTAMAS.

Hargla.

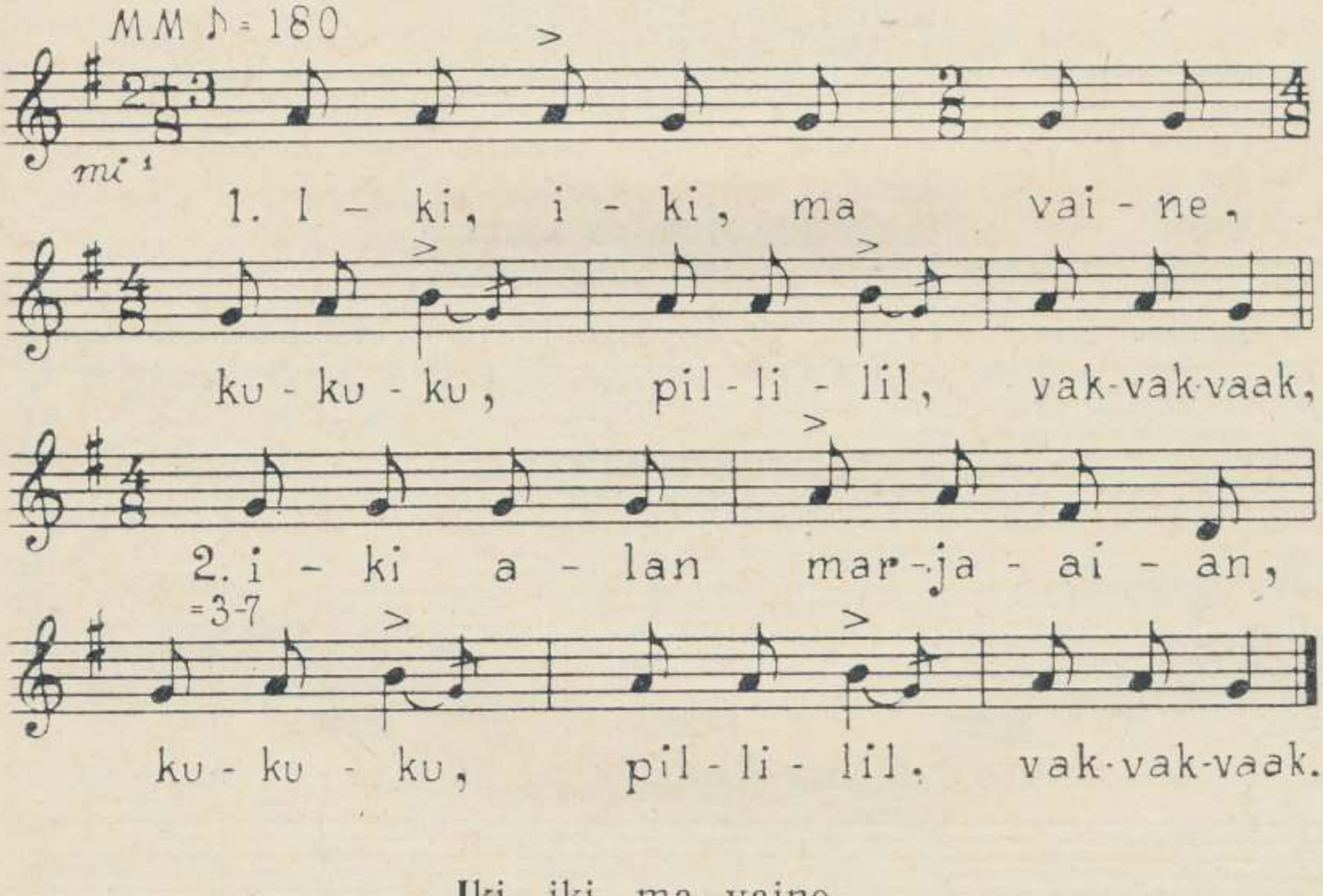

Iki, iki, ma vaine,
kukuku, pillilil, vakvakvaak,
iki alan marjaaian.
Kis õks minnu kaima tul'l?
Sinisiiba tsirgukõne,
vahajalga vaimukõne,
sii õks mult küüsütelli,

sii õks mult nõuõtõlli:
«Mi sa ikõt, noori näiu?
Ka sina ikõt ehtijeid
või ikõt tõisi rõivõhõid?»
«Ei ma ike ehtijeid,
eka tõisi rõivõhid,
ma ikõ õnnist elukõist,
kaunist karjapõlvõkõist,
ku ma elli jese kotun,
kasvi jese kaldan.
Juuss ol'l pikkä niikui pirdu,
vanik lagja niikui laud.
Juuss mul jäie jese kodu,
vanik velle vaja otsa,
ese jäie manu ikema,
veli manu vahtima,
sõsar sõrmi murdõma.
Siin ei jõua joostõn joosta,
joostõn joosta, käskin käüä,
sis eks järiku järgi juuskva,
tulitunglõ turja pääle.
Järiku omma jämeb jalga,
tulitunglõ tugevab turja.
Siin ei tohe peenüt petä,
kanda kangri koetut —
lahki lüü linatse hammõ,
purus peenü pallapoolõ.»

Laulnud Liis Peltser, 77 a. vana, Hargla kihelkonnast, Mõniste vallast 1935. a. Üles kirjutanud H. Tampere ja S. Kutti (ERA III 7, 128 (7) ja II 115, 123 (12) < ERA, Fon. 441-b).

25. LIND LOHUTAMAS.

Rõuge.

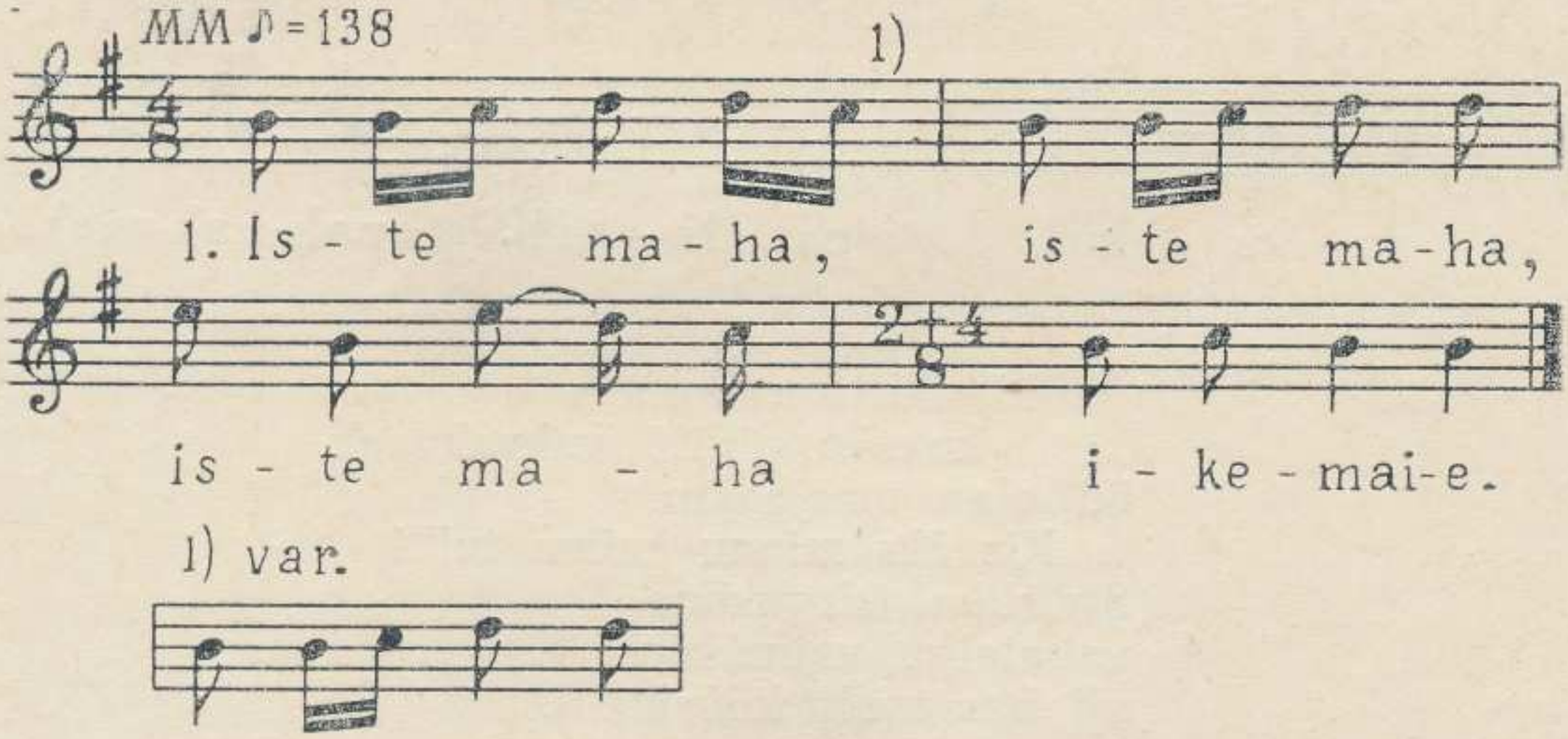

Iste maha ikemaie,
muru pääle muretsemaie.
Kes sääl mulle rüppe linnas?
Tsirk sääl mulle rüppe linnas.
Sinisiiba tsirgukene,
vahajalga varblane
küsitelli, nõvvatõlli:
«Mis sa iket iloehtin,
või kas sa rõkkat rõõmurõivin?»
«Ei ma ike iloehtin,
ei ma ka rõkka rõõmurõivin,
mina ike omma emmä,
oma kallist kasvatajat,
ke mo varra vaeses jätnü,
enneaigo armetummas,
kui ma es mõista putru puhku.
Pudru pohe, puhu panni,
taari jõie, kaala kaltsi.
Jäi ma maha marja suurus,
põrmadulle põrmu suurus.»

Laulnud Jakob Press, 78 a. vana, Rõuge kihelkonnas, Haanja vallas, Alasuhka külas 1930. a. Üles kirjutanud E. Oja ja H. Tampere (ERA III 3, 93 (85) ja II 26, 77 (2)).

26. LIND LOHUTAMAS.

Räpina.

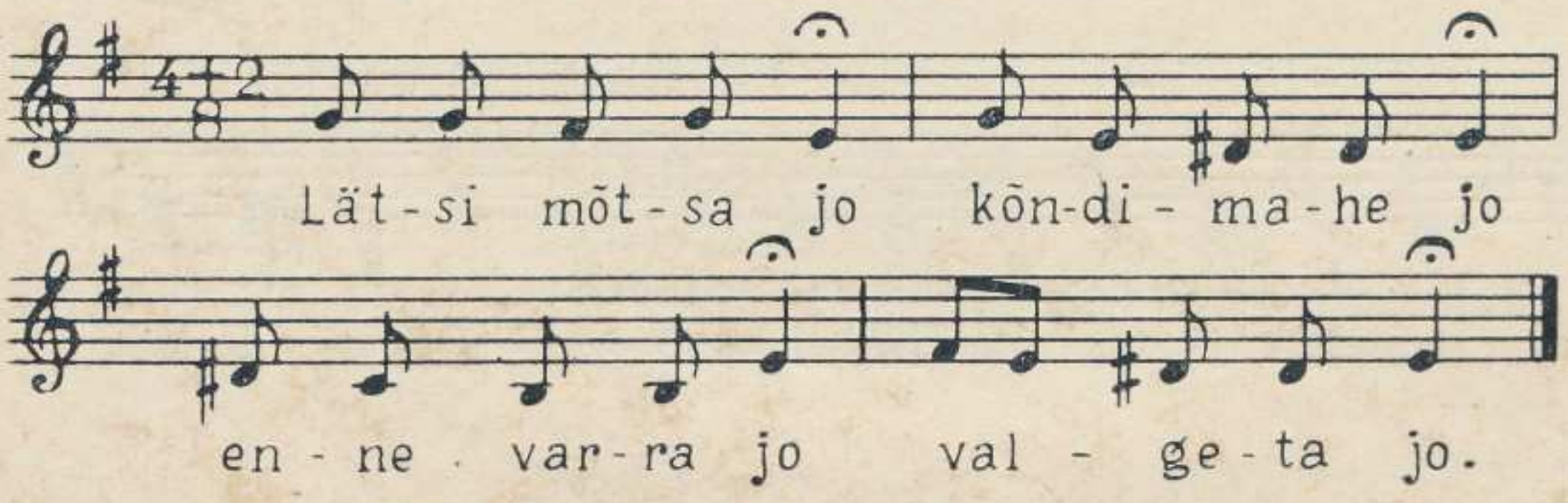

[Refrään *jo* asetatakse iga värsi keskele ja lõppu.]

Vaeselatsõ laul.

Lätsi ma mõtsa kõndemalle
udusõlla hommokulla,
varra inne valgõtta.
Kuuli ma käo kuukevatta,
laanõlindu laulõvatta,

mõtli ma imä hõiguvatta,
armu takah ajavatta.
Iste maha ikkemaie,
punasilmi pühkemaie.
Linnas rüppü tsirgukõnõ,
vaskijalga varblane,
küsütelli, nõvvetelli:
«Mis sa ikõt, neiokõnõ?
Ikõt sa suuri ehtida,
puhud suuri puutida?»
«Ei ma ikõ ehtida,
puhu suuri puutid,
ma ikõ umma imäkesta,
kallist üsän kandijat.
Vei ta rüpün rüä mano,
kaalan vei kaara mano.»

Laulnud Ann Härmask, 67 a. vana, Räpina kihelkonnas, Meeksi vallas, Mehikoorma külas 1912. a. Üles kirjutanud A. O. Väisänen ja R. Tamm (EÜS IX 1364 (371) ja 1459/60 (45)).

27. LIND LOHUTAMAS.

Mäe.

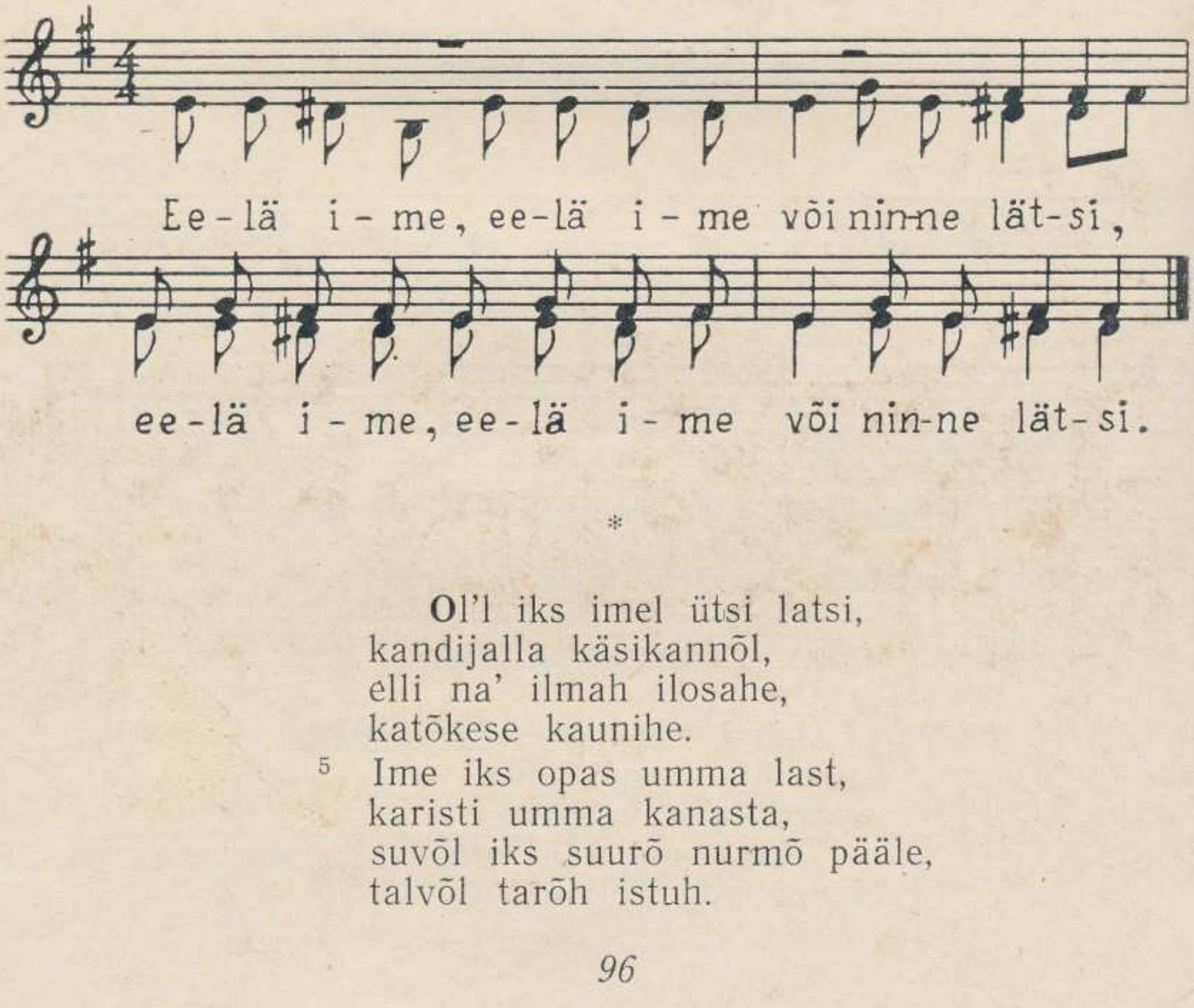

*

Ol'l iks imel ütsi latsi,
kandijalla käsikannõl,
elli na' ilmah ilosahe,
katõkese kaunihe.
Ime iks opas umma last,
karisti umma kanasta,
suvõl iks suurõ nurmõ pääle,
talvõl tarõh istuh.

Ime-eks-kestä, helläkestä,
meelimarja mammakõsta,
tul'l täl surma suu viirde,
katsko kaala ümberelle,
ime kuuli suurõla suvõla,
hellätsellä hainangulla.
Tütär tuu iki pähütseh,
sõsar sõrmi nõala,
vel'lo voodete veereh.
Ime tuu lausi meelestäni:
«Ärä sa ikku-u', tüttereni,
kahiku-ui', mu kananõ!
Ega ma iks koolõ kaugõ'õs,
hauda ma lää aos veitüs —
lää iks ma ninni mäele,
lää maalõ maranahe.»
Tüdär iks hellä linnukõst,
meelimarja madalat!
Oodi ta eelä', oodi täämbä,
oodi ta kolm kolmapäivä,
oodi neli neläpäivä,
viis no rikast riidit,
kuusi puhast puulpühhä —
ega tuu ime kodo tulõ-õs,
kandija kodo kaalu-us.
Istõ iks maalõ ikõmahe,
moro pääle murehtama.
Iki ta üte vakatävve,
nõrõtõlli nõlvatävve.
Kiä iks ta rüppü lindasigi,
karas kura kan'glallõ?
Sinisiibo tsirgukõnõ,
vahajalga varbõlanõ:
«Midä-äs sa ikõt, neio noori,
kabo käpe kahitsõllõt?»
Neio taidsõ vasta lausta',
kullakõnõ vasta kosta':
«Sini-iks ta -siibo tsirgukõnõ,
vahajalga varbõlanõ!
Eelä' iks no ime ninni lätsi,
lätsi mamma maranahe,
ega iks no ime ninnist tulõ-õi',
tulõ-õi' mamma maranast.
Oodi iks jo kolm kolmapäivä,
oodi neli neläpäivä,
viisi jo rikast riidit,
kuusi puhast puulpühhä.»

Sini-‿iks tuu- siibo tsirgukõist,
vahajalga varbõlaist:
«Ärä iks sa uutku', neio noori,
ärä kaegu', kabo käpe!
Ega iks so ime ninnih olõ-õi',
olõ-õi' mamma maranah:
ime iks sul pühe Tooni morro,
laabe laste manalaisil.
Ega iks enämb Toonist kodo tulõ-õi',
ega iks kalmult kodo kaalu-ui'.»
Neio iks lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:
«Miä iks saa valla vaesist,
alla ilma armõtuist?
Kiä iks no oppas ulli latsõ,
taso targassa vaesõ?»
Sini-‿iks -siibo tsirgukõist,
vahajalga varbõlaist!
Ärä iks ta lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:
«Ärä iks ikku', murõhtagu-ui',
pal'lo hinnäst pahandagu-ui' —
jummal iks oppas ulli latsõ,
taso targassa vaesõ.»

Laulnud Palaga Alver, 65 a. vana, koos kooriga Mäe vallas, Usinitsa külas 1948. a. Viisi kirja pannud A. Garšnek (TMM). Sõnad ütelnud Darja Petrovna Meremäe vallas, Krantsova külas 1884. a. Üles kirjutanud J. Hurt (H, Setu 1884, 21/5 (3)). Vt. ka Setukeste laulud I, lk. 138/9, nr. 132.

28. JOODIKU KOJUKUTSE.

Hargla.

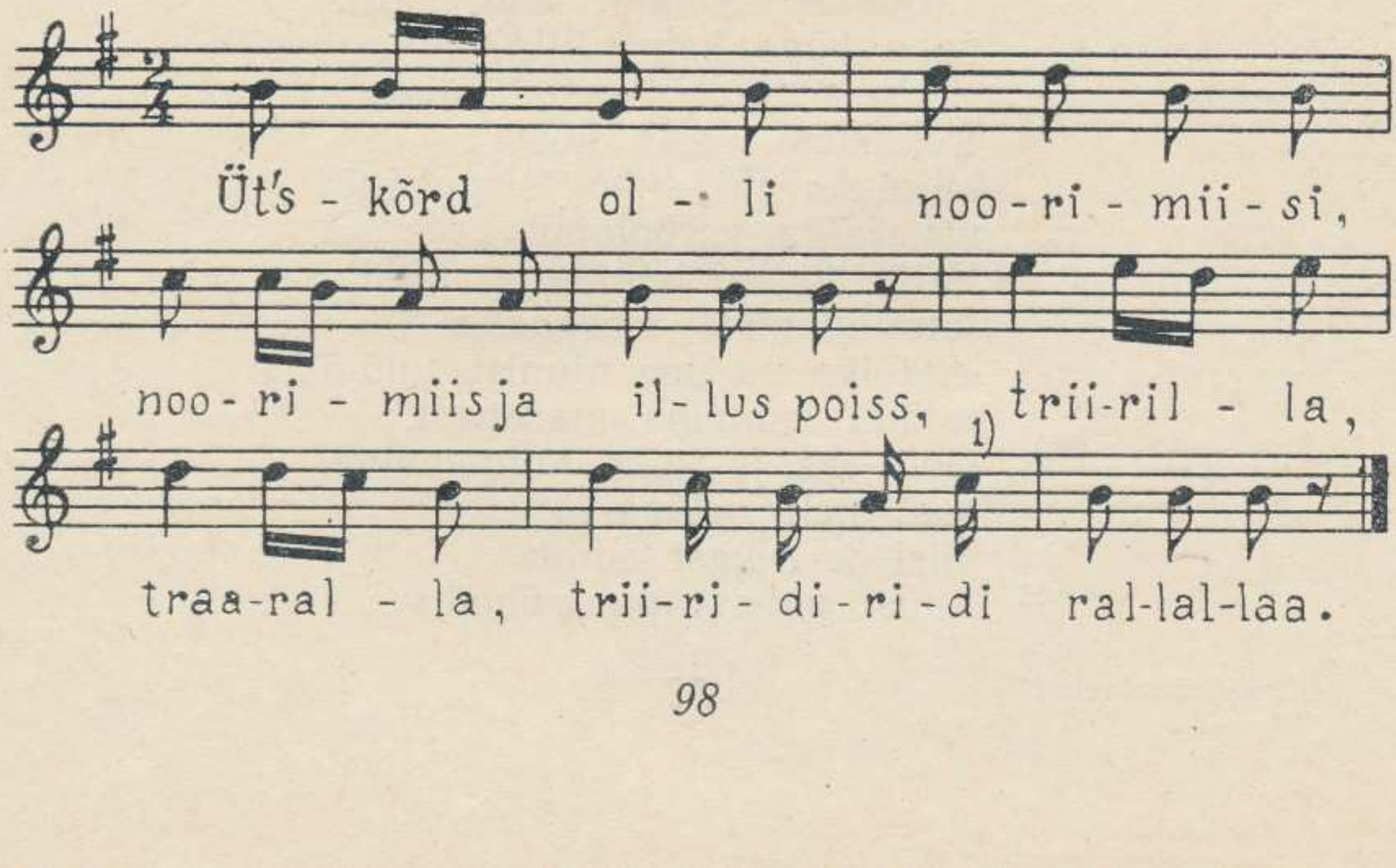

Üt'skõrd olli noorimiisi,
noorimiis ja illus poiss,
triirilla traaralla,
triiridiridi rallallaa,
kõrtsin seie, kõrtsin jõie,
laulise kõrtsi lavva pääl.
Sääl tulli kutsija jo lävel,
sõnatuuja akna all:
«Tulõ no kuu, noorimiisi,
nõrgu kuu, nõrka poissi!
Veli (sul) kotun kooleman.»
«Las tad võtta kooltenen —
veli kooles, tõne jääs.»
Üt'skõrd olli noorimiisi,
noorimiis ja illus poiss,
kõrtsin seie, kõrtsin jõie,
laulise kõrtsi lavva pääl.
Sääl tulli kutsija jo lävel,
sõnatuuja akna all:
«Tulõ no kuu, noorimeesi,
nõrgu kuu, nõrka poissi!
Sõsar (sul) kotun kooleman.»
«Las tad võtta kooltenen —
sõsar koolõs, tõne jääs.»
Üt'skõrd olli noorimiisi,
noorimiis ja illus poiss,
kõrtsin seie, kõrtsin jõie,
laulise kõrtsi lavva pääl.
Sis tulli kutsija jo lävel,
sõnatuuja akna all:
«Tulõ no kuu, noorimiisi,
nõrgu kuu, nõrka poissi!
Imä (sul) kotun kooleman.»
«No‿ks (~küll) ollu kuu minnä —
emä kooles, tõist ei saa.»

Laulnud Minna Kokk, 64 a. vana, Antsla rajoonis, Mõniste külanõukogus [= Hargla kihelkonnas] 1957. a. Üles kirjutanud H. Tampere (RKM, Mgn. II 72d).

29. LEMMELEHT.

Meremäe.

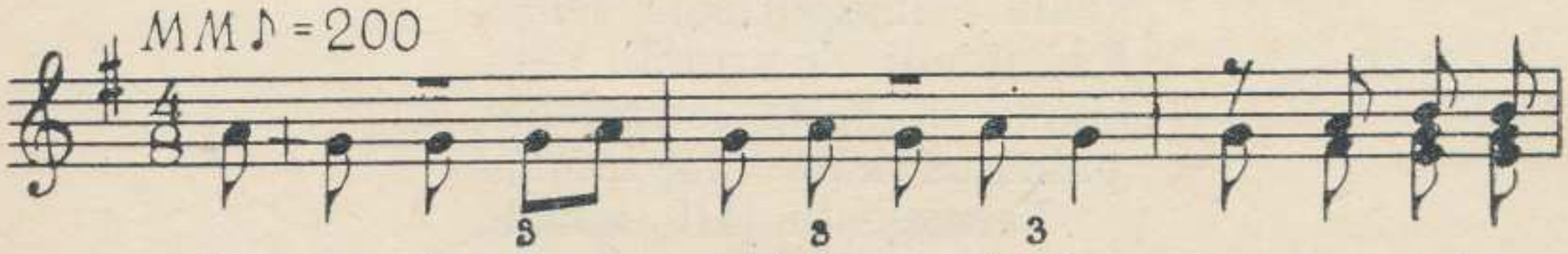

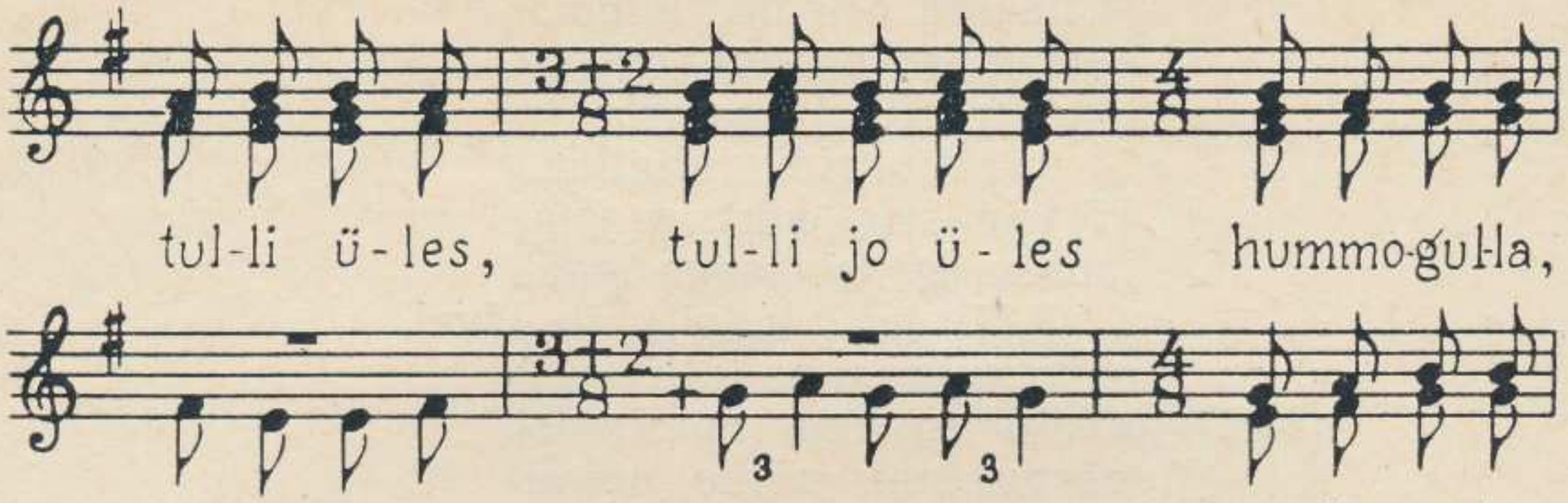

*

Tulli üles hummongulla,
varra inne valgõt,
mõsi suu, suie pää,
känge alla aujala',
pääle pikä' pääväjala',
lätsi mõtsa kõndimahe,
kõndimahe, käumahe.
Miä ma löüse minnenäni,
kua kodo tullõnani?
Leeme löüse lehe liiva päält,
aupaprõ palo päält.
Küünütelli, haarutõlli —
küünü-üs kätte leemeleht,
painu-us kätte aupapõr.
Leemelehte kõnõli,
aupapõr pajatõlli:
«Anna' iks näio, mis annadõ,
tõoda' näio, mis tõotad!»
Miä iks annas näiokõnõ,
kallutasi kabokõnõ?
Toedi rinnast suurõ sõlõ,
kaalast laskõ' lak'a lehte.
Küünütelli, haarutõlli —
küünü-üs kätte leemelehte,
painu-us kätte aupapõr.
Leemelehte jäll' kõnõli,
aupapõr pajatõlli:

«Anna' iks näio, mis annadõ,
tõoda' näio, mis tõotad!»
Tõodi sis kodo kogoni,
tõodi velle' viimädse'.
Küünütelli, haarutõlli —
sis küündü kätte leemeleht,
paindu kätte aupapõr.
Naksi kodo tulõma,
kabo kodo kalluma,
läbi tulli kolmõ kuusõmõtsa,
katõ kahara varigo.
Miä tul'l tsirk, tuu tsirisi,
kua lõivo, tuu lõrisi:
«Kohe lääd, kodolda näio,
veeräd, velildä sõsarõni?
Kodo sul koolu', järvi jäänü',
vesi sul veljo asõmõl.»
Ega ma sedä tõõst võta-as,
panõ-õs pal'lo uskvast,
meeni ütel' kuu korgõst,
ütel' päivä pääle ilma.
Kui tulli ma kodo kottallõ,
vele laiete veerele,
haari ma kaia' kodo poolõ,
silmi heitä' hellä poolõ —
kodo ol'l mul koolu', järvi jäänü',
vesi veljo asõmõl.
Sõs visksi ma maalõ leemelehe,
aupaprõ palo pääle,
esi ma lasi meelestäni,
oma meele poolõstani:
«Leoku' iks leemelehte,
hapaku' auhaina!
Olõs saasi mul kodo, kohe minnä',
saasi vele', kohe veerdä'!»
Jälki saiva' mul vele', kohe veerdä',
saie kodo, kohe minnä'.
Külä tsõõrigo' sõsarõ',
mino meelimar'akõsõ'!
Kui saa-as mul sõna' sedäpiti,
tulõhtu-us tuudpiti:
olõ-õs ma koolih opmah,
Võõnuh sõnna võtmah.
Sõna' mul kotoh kasunu',
ese pikä pingi pääl,
vel'lo laja lavva pääl.

Laulnud Jaako Olli koos kooriga Meremäe vallas, Tupleva külas 1913. a. Viisi kirja pannud A. O. Väisänen (EÜS X 901 (109) < ERA, Fon. 71 b). Sõnad ütelnud Parasko Mäe vallas, Laosina külas 1886. a. Üles kirjutanud J. Hurt (H II 4, 1/4 (1)). Vt. ka Setukeste laulud I, lk. 78/9, nr. 63.

30. ILMATÜTAR.

Mäe.

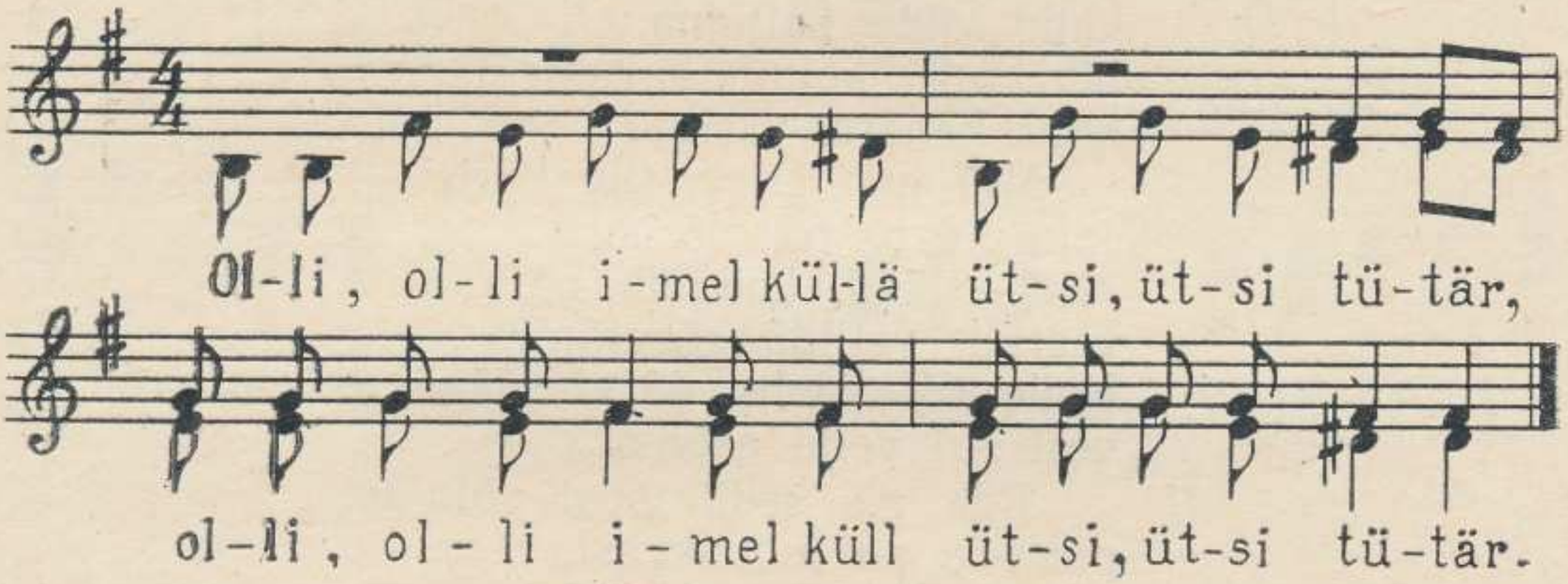

*

Tulli üles hummogulla,
inne varra valgõhõt,
känge ala aujala',
pääle pikä' pääväjala',
lätsi mõtsa kõndimahe,
kõndimahe, käumahe.
Miä ma löüsi minnenäni,
kua kodo tullõnani?
Löüsi ma tsõõri söödükese.
Miä sääl tsõõri söödü pääl?
Ol'l sääl verrev vislapuu,
ol'l sääl korgõ kuslapuu,
küleh sääl kasvi' makõ' mar'a',
makõ' mar'a', mesitsäuga'.
Kiä maidsi makõ' mar'a',
mesitsäuga' tsälgutõlli?
Imel iks olli ütsi tütär,
käsi-iks-kannõl kandijal,
tuu iks maidsi makõ' mar'a',
mesitsäuga' tsälgutõlli.
Ärä ta saie ilmaillos,
ilmaillos, päävävallus.
Istõ ta ilma veere pääle,
kulla kuu poolõ pääle,

poolõ ta ilma ilosti,
poolõ valda valasti.
Kiä lät's iks kodo kutsuma,
kua majja manitsõma?
Ime lät's iks kodo kutsuma,
maama majja manitsõma:
«Tulõ' iks kodo, tütereni,
kallu' kodo, imekana!»
Tütär iks lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:
«Midä töödä tegemä,
midä asõld ajama?»
Ime iks lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:
«Kaldu' sa karja saatõma,
linda' lehmä nüssemähe!»
Tütär lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:
«Imekene, helläkene,
maamakõnõ, mar'akõnõ!
Vii' sa linik lehmä pääle,
panõ' kaput kar'a pääle,
küll tuu linik lehmä nüssi,
küll tuu kaput kar'a saadi!»
Istõ ta ilma veere pääle,
kulla kuu poolõ pääle,
poolõ ilma ta ilosti,
poolõ valda ta valasti.
Kiä lät's kodo kutsuma,
kua majja manitsõma?
Ese lät's kodo kutsuma,
taadõ majja manitsõma:
«Tulõ' kodo, tütereni,
kallu' kodo, imekana!»
Tütär iks lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:
«Esekene, sa helläkene,
tätäkene, tähekene!
Midä lää ma töödä tegemä,
määnäst asõld ajama?»
Ese lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:
«Tütereni, armõhõni!
Tulõ' sa riiht pesmä,
kulla kupo käändmä!»
Tütär lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:

«Esekene, helläkene,
tätäkene, tähekene!
Äräks lääsi, ega läpe-ei',
astusi, olõ-õi' aigu.
Panõ' sa kuld kuu pääle,
panõ' sa rist rihe pääle,
küll tuu iks kuld kuu käänd,
küll tuu rist rihe pess!»
Esi istõ ilma veere pääle,
kulla kuu poolõ pääle,
poolõ ilma ta ilosti,
poolõ valda valasti.
Kiä lät's kodo kutsuma,
kua majja manitsõma?
Vel'lo lät's iks kodo kutsma,
vel'lo majja manitsõma:
«Tulõ' iks kodo, sõsarõni,
kaldu' kodo, imekana!
Tulõ' sa sõõrdu ragoma,
linda' leppä laasima!»
Sõsar lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:
«Panõ' sa sõlg sõõru pääle,
lehe' lepä ossa pääle,
küll iks sõlg sõõru rago,
küll iks lehe' lepä laasõ!»
Esi istõ ta ilma veere pääle,
kulla kuu poolõ pääle,
poolõ ilma ta ilosti,
poolõ valda valasti.
Kiä lät's kodo kutsma,
kua majja manitsõma?
Sõsar lät's kodo kutsma,
sõsar majja manitsõma:
«Tulõ' iks kodo, sõsarõni,
kallu' kodo, imekana!
Omma' meil kirstu' keerimäldä',
annivaka' valamalda'.
Tulõ' sa kirstu kiirmä,
annivakka valama!»
Sõsar lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:
«Äräks ma lääsi, ega läpe-ei',
astusi, olõ-õi' aigu.
Vii' sa ketso kirstu mano,
küll tuu ketso kirstu keeri,
ärä ta vali annivaka!»

Esi istõ ilma veere pääle,
kulla kuu poolõ pääle,
poolõ ilma ta ilosti,
poolõ valda ta valasti.

Laulnud Olga Visnak, 67 a. vana, ühes kooriga Mäe vallas, Puugnitsa külas 1948. a. Viisi kirja pannud A. Garšnek (TMM). Sõnad kirjutanud J. Hurt Maarjalt Järvesuu vallas, Lobodka külas 1886. a. (H II 4, 136/41 (57)). Vt. ka Setukeste laulud I, lk. 25/7, nr. 22.

31. ILMATÜTAR.

Järvesuu.

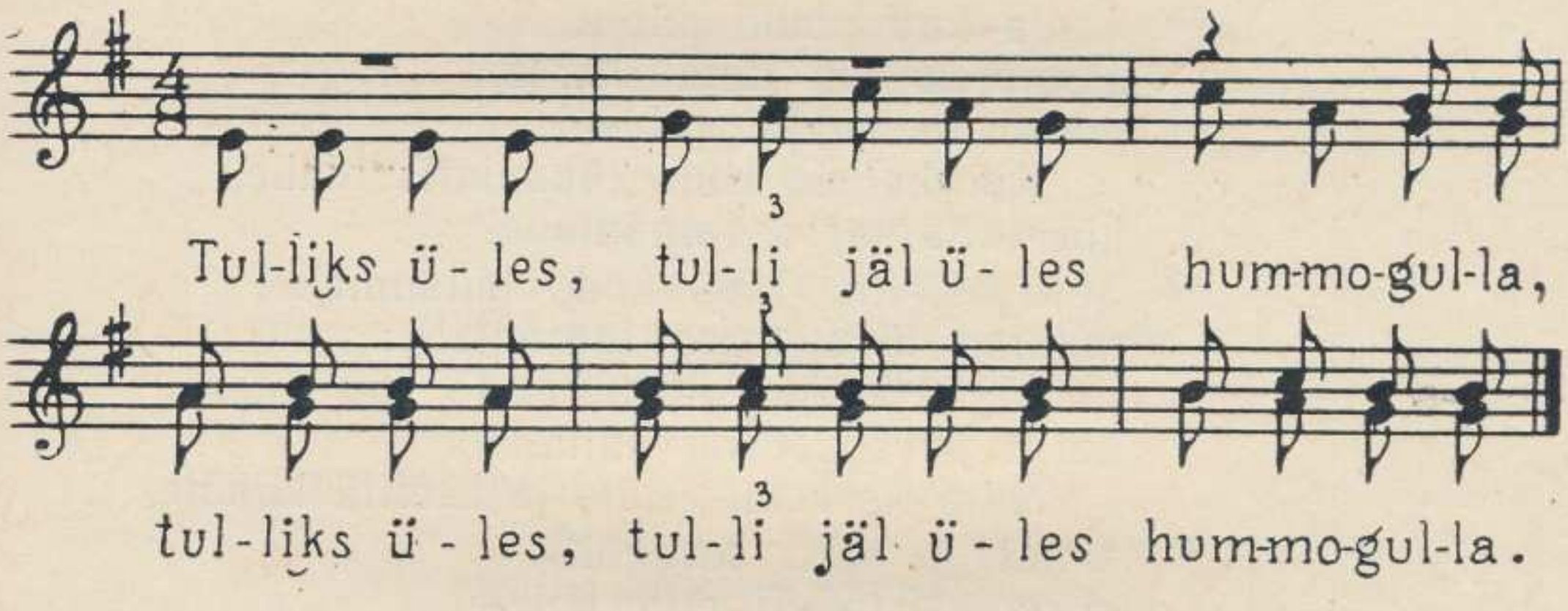

Näiokõista_ks noorõkõista,
noorõkõista nõrgakõista,
kalõvuista kabokõista!
Tulli_ks, tulli jäl üles hummogulla,
varra jo inne valgõta.
Ime_ks, ime jäl kündö küüsümähe,
maama jo nõssi nõudõmahe:
«Tütereni, sa armõrõni,
mino sa kallis kanakõnõ,
mille_ks sa varra täämbä üles tullit,
inne sa kikast üles keeret?
Mille_ks tulõ-õs sul uni imp maatõnna,
suiko jo suuri mõtõldõnna?»
Näiokõista_ks sis noorõkõista
marsõ_ks umma majja pite,
kopsõ umma koto pite.
Vel'lo_ks jäl, vel'lo kündö küüsümähe,
vel'lo jäl nõs'se nõudõmahe:
«Kuulõ sa, sirõgõ sõsari,
ime_ks kana, kuulõ meil, kallis imekana,

midä‿ks marsit, midä jo marsit majja pite,
midä sa kopsit koto pite,
midä‿ks käüde jo kõrra kõlgusõhe,
käüde jo urgõ huunet pite?
Kas sa otsit umma imme,
kas sa kaet umma kassa?»
Näio jo ikulla kõnõle,
silmä-jo-viilä veerätelli:
«Ega ma otsi-i umma üllä,
ega ma kae-ei umma kassa.»
Lätsi‿ks näio sis minemähe,
kabokõnõ kallumahe,
lätsi‿ks tä kuu kottallõ,
istma lät's ilma veere pääle,
kulla kuu poolõ pääle.
Poolõ‿ks sis ilma ilos'te,
poolõ jo valda valus'te.
Kiä‿ks sis kodo lät's kutsumahe,
kiä lät's tarrõ tahtõmahe?
Ime‿ks, ime lät's kodo kutsumahe,
maama lät's tarrõ tahtõmahe:
«Tulõ‿ks kodo, tulõ no kodo, mu tütere,
kallu jo kodo mu kananõ!»
Näio‿ks keeli-, näio jo keelilä kõnõle,
umal jo suul sorahõlli:
«Ega‿ks lää-äi ega läpe-ei,
ega astu-ui, olõ-õi aigo!
Imekene, ime-eks sa -kene, helläkene,
määnest töödä kutsut tegemähe,
määnest asõld kutsut ajamahe?»
«Tütereni, armõrõni,
linda, linda lehme jo nüssemähe,
kallu karja saatõmahe!»
Näio‿ks, näio kosti sis sõna korõgõsta:
«Imekene, armakõnõ,
kandjakõnõ, kandja- sa -kõnõ, kallekõnõ,
vii' linik lehmä mano,
kapuda', kapu-jo-da kar'a mano,
küll linik lehmä nüssi,
kapuda' kar'a saatva'!»
Ime lät's õks kodo ikkõh,
kandja kodo kaaihtõh.
Tul'l õks jäl hummok, nõssi päiv,
astõ ao veerekene.
Kiä lät's õks jäl kodo kutsmahe,
lät's tarrõ tahtmahe?

Ese lät's õks jäl kodo kutsmahe,
tätä tarrõ tahtmahe.
Ese_ks kut's ni kumar'de,
pal'lo timä painutõlli:
«Tulõ_ks kodo, mu tütere,
kallu' kodo, kanakõnõ!»
Neio_ks tä lausi meelestäni,
uma meele poolõstani:
«Esekene_ks, helläkene,
tätäkene, tähekene,
määnest kutsut õks tüüd tegemähe,
määnest asõld ajamahe?»
Ese_ks jäl lausi meelestäni,
uma meele poolõstani:
«Kutsu_ks ma sõõrdo ragomahe,
mõtsa latvo laasmahe!»
Näio_ks jäl lausi meelestäni,
uma meele poolõstani:
«Esekene_ks, helläkene,
mino kallis kasvataija,
vii_ks no sõlg sõõru pääle,
kaaladsõ' kaari pääle —
küll õks sõlg sõõru rago,
kaaladsõ' perrä kaeva'!»
Näio_ks -jäl istõ ilma veere pääle,
kulla kuu poolõ pääle,
ilmalõ_ks tä jäi tütrest,
kal'lest kanasest.
Selle om õks illos ilmakõnõ,
vahavallus pääväkene.
Imal om õks pal'lo ehtet,
pääväl pal'lo päätet,
kõik omma' õks kui turusta tuudo',
omma' liinasta liidedö'.
Ega olõ-õi õks turusta tuudo',
olõ-õi liinasta liidedö' —
timä hel'k õks hiusõkõnõ,
paistus palgõkõnõ,
hius ol'l õks täl hellä ola pääl,
kandlõkeele' kaala pääl.

Laulnud Anne Vabarna, 70 a. vana, ühes kooriga Järvesuu vallas, Tonja külas 1948. a. Üles kirjutanud A. Garšnek ja V. Pino (TMM ja KKI 4, 427/33 (29)).

32. SARVEPUHUJA.

Hargla.

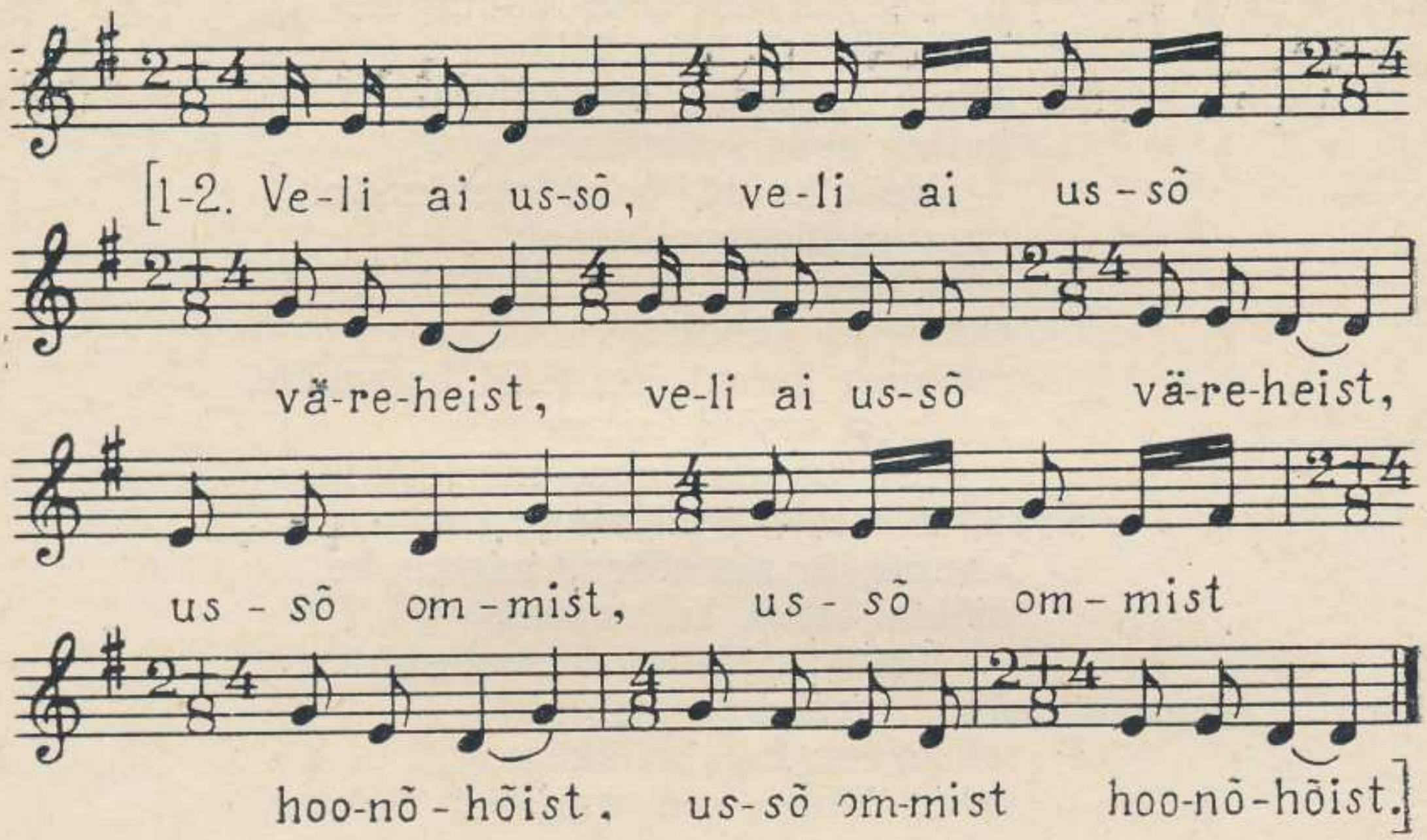

*

Veli ai ussõ väreheist,
ussõ ommist hoonõhõist.
Pagõsi ma alla paiustuhe,
liina ala lepistühe,
säält ma löüse luudsõ lutu,
luudsõ lutu, puudsõ pilli.
Naksi ma luttu aajama,
puust pilli puhkuma.
Ime tulli vällä väreheist,
ussõ ommist hoonõhõist,
kapl käen ja käüds peon.
«Tule iks kuu, tütärenne,
kallu kuu, kanasõnnõ!
Imä küdsä sul mesileibä,
sõsar tege suuri sõiru,
veli tege vereväd viina,
esä kurnas ollõkurnu!»
«Imekene, ellekene,
küdsä uma mesileib,
süüge uma suurõ sõira,
juuge uma verrev viin,
kurnake uma ollõkurnu —
minno pedävä pehlakmarja,

kasvatase kadajamarja,
toitava toomõmarja!
Ei lähä ma kuu teile kuuele kurjale,
viiele vihanule —
sa tahad mul kapla kaala panda
ja lõiga lõõri hiitä!
Ega ma ti ollõst illus olõ,
ei ti viinast verrev saisa —
ma iks ikust illus olõ,
silmäviist verrev saisa.
Ma süü siist suust pütsikeid ja
mätiskuist vesimärsse,
siski mul palõ paremb teist,
veri muist verevämb,
ku imäl umma mesileibä süüen,
sõsarõl suuri sõiru,
vellel umma vereväd viina,
esäl kurnaten ollõkurnu.»

Sõnad üles kirjutanud J. Pähn Hargla kihelkonnas, Mõniste vallas 1889. a. (H II 32, 135/7 (127)). Viisi kirjutanud J. Kalkun samas 1895. a. (EÜS IV 211 (275)).

33. VEETEELE VIIBINUD.

Harju-Jaani.

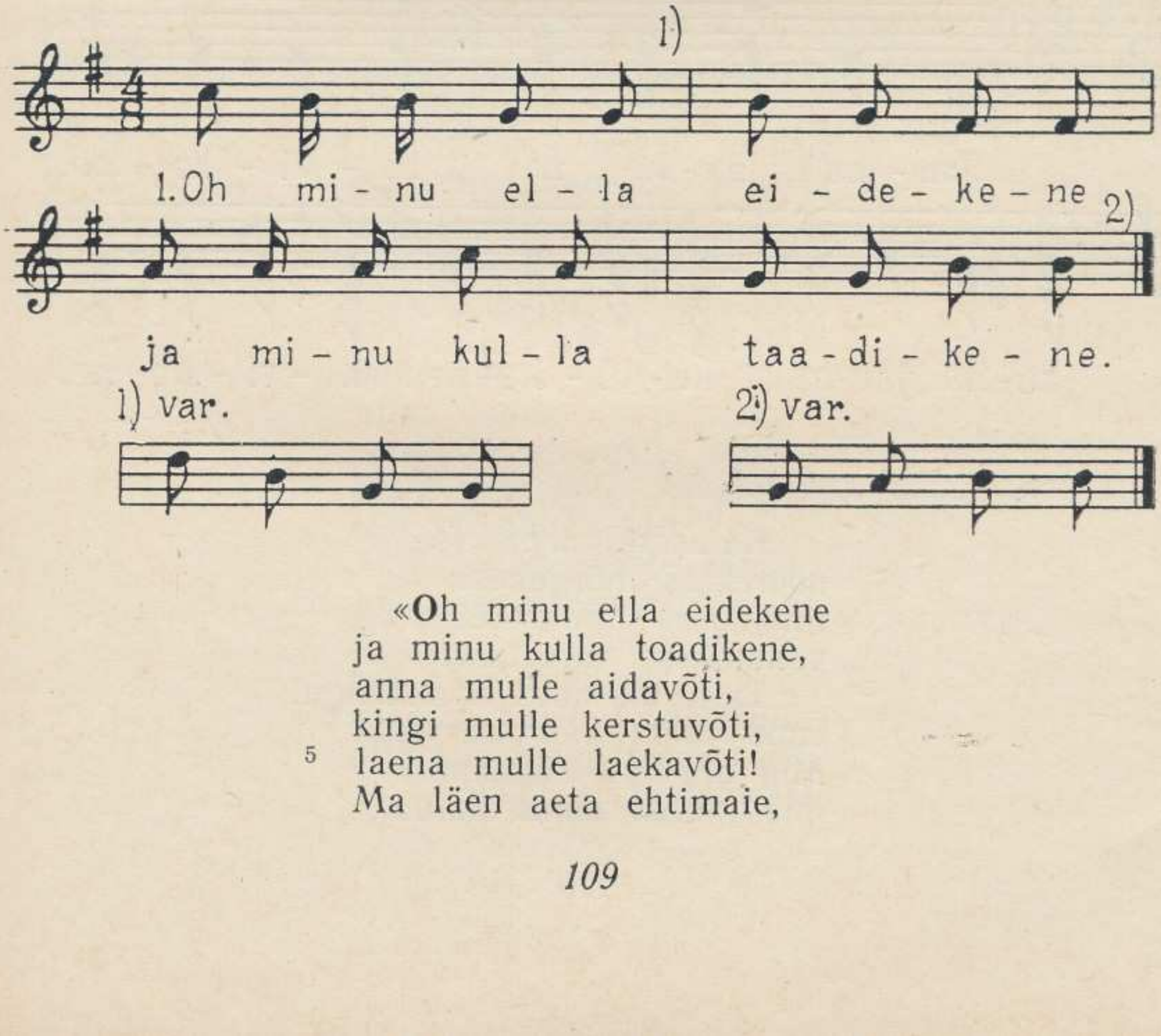

«Oh minu ella eidekene
ja minu kulla toadikene,
anna mulle aidavõti,
kingi mulle kerstuvõti,
laena mulle laekavõti!
Ma läen aeta ehtimaie,

kerstu ette kehtimaie,
laeka ette lehtimaie,
siis läen Virust vetta tooma.»
Anti aega üksi päeva,
üksi päeva, kaksi päeva,
kolmandel kojuje tulla.
Ise mina viitsin viisi päeva,
tulin kuuendal kojuje.
Viisin vee eide kätte —
eit mind akkas augutama.
Viisin vee toadi kätte —
toat mind akkas tukastama.
Viisin vee venna kätte —
vend mind viskas valjastega.
Viisin vennanaise kätte —
vennanaene naeratelle.

Laulnud Kai Puks, 58 a. vana, Harju-Jaani kihelkonnas, Anija vallas, Lookülas 1913. a. Üles kirjutanud K. Viljak ja G. Vilberg (EÜS X 1844 (39) ja 1971 (189)).

34. JAHVATAJA NEIU.

Järvesuu.

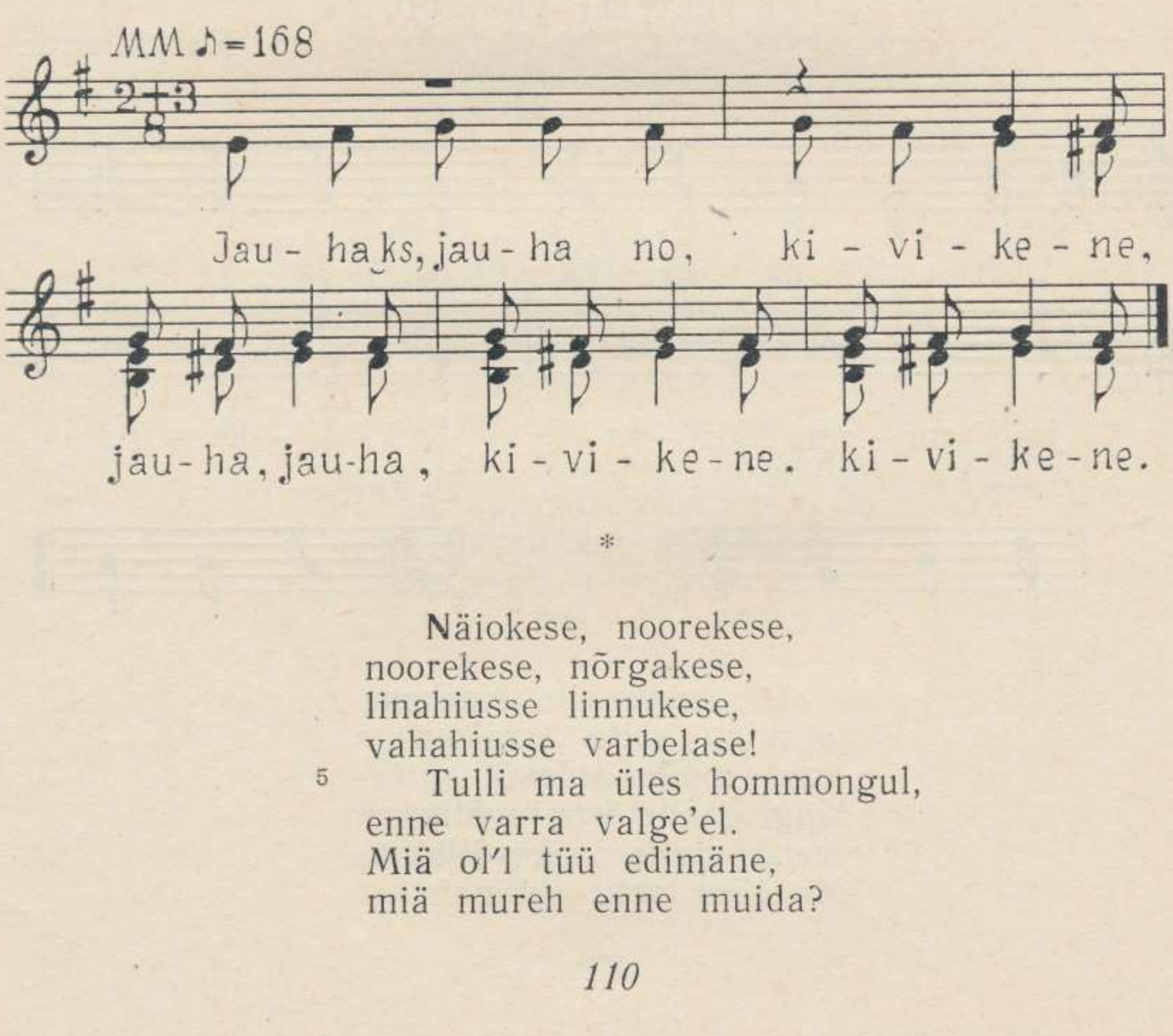

*

Näiokese, noorekese,
noorekese, nõrgakese,
linahiusse linnukese,
vahahiusse varbelase!
Tulli ma üles hommongul,
enne varra valge'el.
Miä ol'l tüü edimäne,
miä mureh enne muida?

Suur ol'l mul suu mõskemine,
käpe jala kängimine.
Mõsi suu, suie pää,
känge ala aujala,
pääle pikä pääväjala.
Miä ol'l sis tüü edimäne,
kua huuli hummongune?
Esekest, helläkest!
Kivi ol'l tuud täl Kiiovast,
kivipoole Poolamaalt,
kivivitsa Vinnemaalt,
mino ai ta järgest jauhemahe,
aie kivvi kiskumahe.
Lätsi ma näio jauhemahe,
lätsi kivvi kiskumahe,
kivi sääl kotoh kumisi.
Jahi, jahi, ma näiokene,
jahi, jahi ma kambereh,
kisi ma külmäh keldereh.
Kiä mul lävele lähüsi,
kiä mul aste akenale?
Vel'lo mul lävele lähüsi,
vel'lo aste akenale:
«Jauha, sõsar, laula, sõsar!
Sulle ma anna ese aida,
vele ma vilä veerätelle.»
Jauhi ma näio, lauli näio,
jauhi, jauhi ma kambereh,
kisi külmäh keldereh.
Kiä sääl lävele lähüsi,
kiä aste akenale?
Ime lävele lähüsi,
ime aste akenale:
«Jauha, tütär, laula, tütär!
Miä ma anna laulemast?
Sulle anna ma lehmä laulemast,
anna lamba laulemast.»
Jauhi ma näio, lauli näio,
jauhi ma, lauli kambereh,
kisi külmäh keldereh.
Kiä jäll lävele lähüsi,
kiä aste akenale?
Ese lävele lähüsi,
ese aste akenale:
«Jauha, tütär, laula, tütär!
Miä ma anna jauhemast,
jauhemast iks laulemast?

Sulle ma anna uma aida,
sulle vilä veerätelle.»
Jauhi, jauhi jäll ma näiokene,
jauhi külmäh kambereh,
kisi külmäh keldereh.
Kiä lävele lähüsi,
kiä aste akenale?
Sõsar mul lävele lähüsi,
sõsar aste akenale:
«Jauha, sõsar, laula, sõsar,
kiso kivvi kõvaste!
Sulle andas suur sõlg,
sulle lastas laja lehe.»
Jauhi jäll külmäh kambereh,
kisi külmäh keldereh.
Kiä lävele lähesi,
kiä aste akenale?
Velenaene linnukene,
vele kaasa kallikene.
Ärä ta lasi meelestäni,
uma meele poolestani:
«Jauhku-ui, näiokene,
kisku-ui, kabokene!
Ega ese aita anna-ai,
ime sulle karja ei kallutele,
ega anna-ai sõsar suurta sõlge,
vello sulle viljä ei veerätelle.
Naksi ma siiä tulema,
kaasa mano kaalduma —
üts kitsas kirstukene,
annivakka ahtakene.»
Ega ma toda tõõsta võta,
pane-es paljo uskuvas.
Jälki jauhi ma kambereh,
kisi külmäh keldereh.
Kiä mul lävele lähüsi,
kiä aste akenale?
Sis mul kos'a kodo tulli,
auviina akenale.
Vel'o naist iks linnukest,
vel'o kaasat kallikest:
«Tule sa tarre, sõsarene,
kaaldu kambre, imekana,
sulle kos'a kodo tulli,
au sul aste lävele!»
Näio ma haari küsütellä:
«Velenaine, linnukene,

agu sul kuuli kur'a kõrv,
mõistse sul mõro meelekene,
kas nakkas ime andemahe,
vello viina juumahe?»
«Sõsar, sa hellä linnukene,
joose ruttu üle moro,
tandsi sa ruttu tare poole!
Ese and, ime pand,
vet iks vello viina joose,
kõik ta sinno sugu sund,
sugu sund, võsa and.»
Joosi sis ruttu üle moro,
tandse ruttu tare poole.
Naati näiot andemahe,
kabol kaupa tegemähe.
Saie näio antuvas,
tõiste paika pantuvas.
Näiokest, noorekest,
tulli sis kodo kos'tmahe,
veerä ma aigu viitmähe,
haari ma näio küsütellä,
küsütellä, nõvvatella:
«Sõsar, hellä linnukene,
kabokene, kallikene!
Kas om meeleh, mia ütlit,
miä sa mulle tõoti jauheh?
Kas annat rinnast suurta sõlge,
kas laset kaalast lak'a lehte?»
«Sõsar, hellä linnukene!
Ega ei anna, es tõota.»
Haari sis vel'olt küsütellä:
«Velekene, noorekene!
Kas om meeleh, miä ütlit,
miä mul ütli sa minnenäni?
Kas mul annat ese aida,
vele mul viljä veerätellet?»
«Sõsar, sa hellä linnukene!
Ega ma ei anna, es tõota.»
Säält ma veidi vihasi:
«Velekene, noorekene,
vesi võtku sino vilä,
võtku kodo kogona!»
Sis haari ma imelt küsütellä:
«Imekene, helläkene!
Mulle tõoti sa lehmä jauhemast,
mulle tõoti sa lamba laulemast.»
«Ega ma ei anna, es tõota.»

«Imekene, helläkene,
mamakene, mar'akene!
Kui läät lehmi nüssemä,
üts angu verdä, tõine vettä,
kolmas sul kogoni muta,
neljäs piimä selget.
Tuu sulle perre peos,
tuu sulle rahva rammes.»
Haari näio küsütellä:
«Esekene, helläkene,
tätäkene, tähekene!
Mulle tõotit sa hulka hobesid,
viis tõoti sa ütevillalist,
kuus tõoti sa kurekarvalist.»
«Ega ma ei anna, es tõota.»
Jälki ma veidü vihasi:
«Susi sul söögu su hobese,
kakku sul ütekarvalise!
Jäägu veli võõras,
tule-ei ma kodo kos'tmahe.»
Velenaist, linnukest!
Ära ta kuuli, kosti vasta:
«Sõsar, sa hellä linnukene!
Seo sai sulle, miä mulle,
seo sai meile mõlembile,
seo saa egale ütele —
seo küll tüü tegemäst,
varra vaiva nägemäst.
Ega mulle ei anda ese aita,
velo meile ei viljä veerätelle,
sõsar ei anna suurta sõlge.»

Viisi üles kirjutanud H. Tampere Anne Vabarnalt, 58 a. vana, koos kooriga Järvesuu vallas, Tonja külas 1936. a. (vrd. ERA, Pl. 26 A 1). Sõnad ütelnud Palaga Järvesuu vallas, Tonja külas 1877. a. Üles kirjutanud Joh. Hurt (H, Setu 1874—1877, 292/300 (100)). Vt. ka Setukeste laulud I, lk. 458/60, nr. 445.

35. MÜÜDUD NEIU.

Kuusalu.

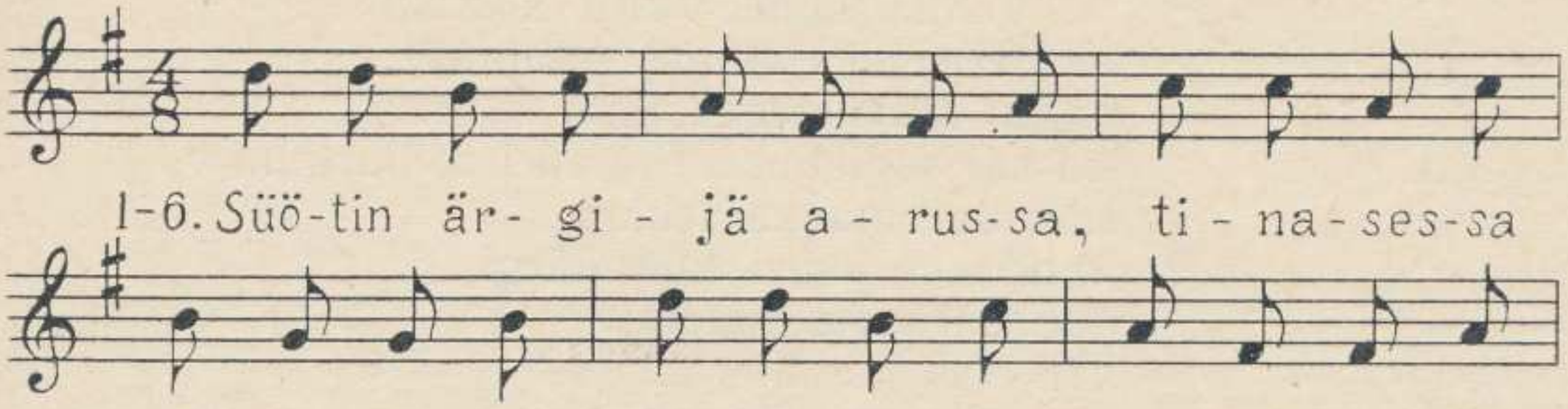

Ranna laul, meestetoon.

*

Süötin ärgijä arussa,
tinasessa koppelissa,
vaskisessa vainijulla
(~ külavahel vainijulla).
Vend tuli ärgi iestemaie,
iestemaie, äestemaie:
ies aga tilgutis tinada,
rahe rapputis rahada,
jutta otsad juoksid kulda.
Mina vennalta küsümä:
«Vennikäne, vennakane,
mis siel kodu tehtanekse?»
Venda varsi vasta kostis:
«Külläp, külläp, uekane,
sinu ära möedanekse,
kaksi kaupa tehtanekse
sinna suuresse peresse,
sinna suureje suguje,
rahakasse rahvaasse,
tinataalderi talusse,
obepenninge peresse!»
Mina varsi vasta kostin:
«Paljuks, paljuks, vennikäne,

paljuks tei minust panite,
paljuks anti armaasta?»
Venda kuhe vastu kostis:
«Külläp mei sinust panimme,
palju anti armaasta:
isa sai sodiobuse (~paari soiduruuni),
ema sai mauka lehma,
vend sai paari künnüärgi,
ode sai sole saleja,
käli sai kie kierulise.»
«Mis mina isale suoban
minu ärä möedüdäsä,
kaksi kaupa tehtudasa
sinne suuresse peresse,
rahakaisse rahvaasse,
tinataalderi talusse,
obepenninge peresse?
Siel on pere penningissa,
lapsed laiussa rahassa,
ued ummiskingadessa,
vennad vikkelsukkadessa,
poisid punakuubedessa.
Isa mengu suodu soitemaie,
obu jäägü, ise pääskü!
Sie mina isale suoban.
Mis mina emale suoban?
Ema mengu lehmä lüpsemaie,
nisa juosku verda, teine vetta,
kolmas piimada parasta,
neljas voida ruugejada!
Sie mina emale suoban.
Mis mina vennale suoban?
Vend mengu poldu kündemaie,
ärjad vaguje vajugu,
ärjad jäägü, ise pääskü!
Sie mina vennale suoban.
Mis mina uele suoban?
Ode mengu küöki keitamaie,
solge kukkugu tulesse!
Sie mina uele suoban.
Mis mina kälile suoban?
Käli mengu karja saatemaie,
kiedi kukkugu kulusse!
Sie mina kälile suoban.»

Laulnud Kaarel Salström, 58 a. vana, Kuusalu kihelkonnas, Kolga vallas, Hara külas 1911. a. Viisi ja algussõnad üles kirjutanud K. Viljak

(EÜS VIII 2532 (158)). Sõnad kirja pannud G. Vilberg Eeva Taalerilt, 77 a. vana, Kuusalu kihelkonnas, Kolga vallas, Kolga-Aabla külas 1911. a. (EÜS VIII 1844/6 (78)).

36. OMAKSED AJAVAD ÄRA.

Rõuge.

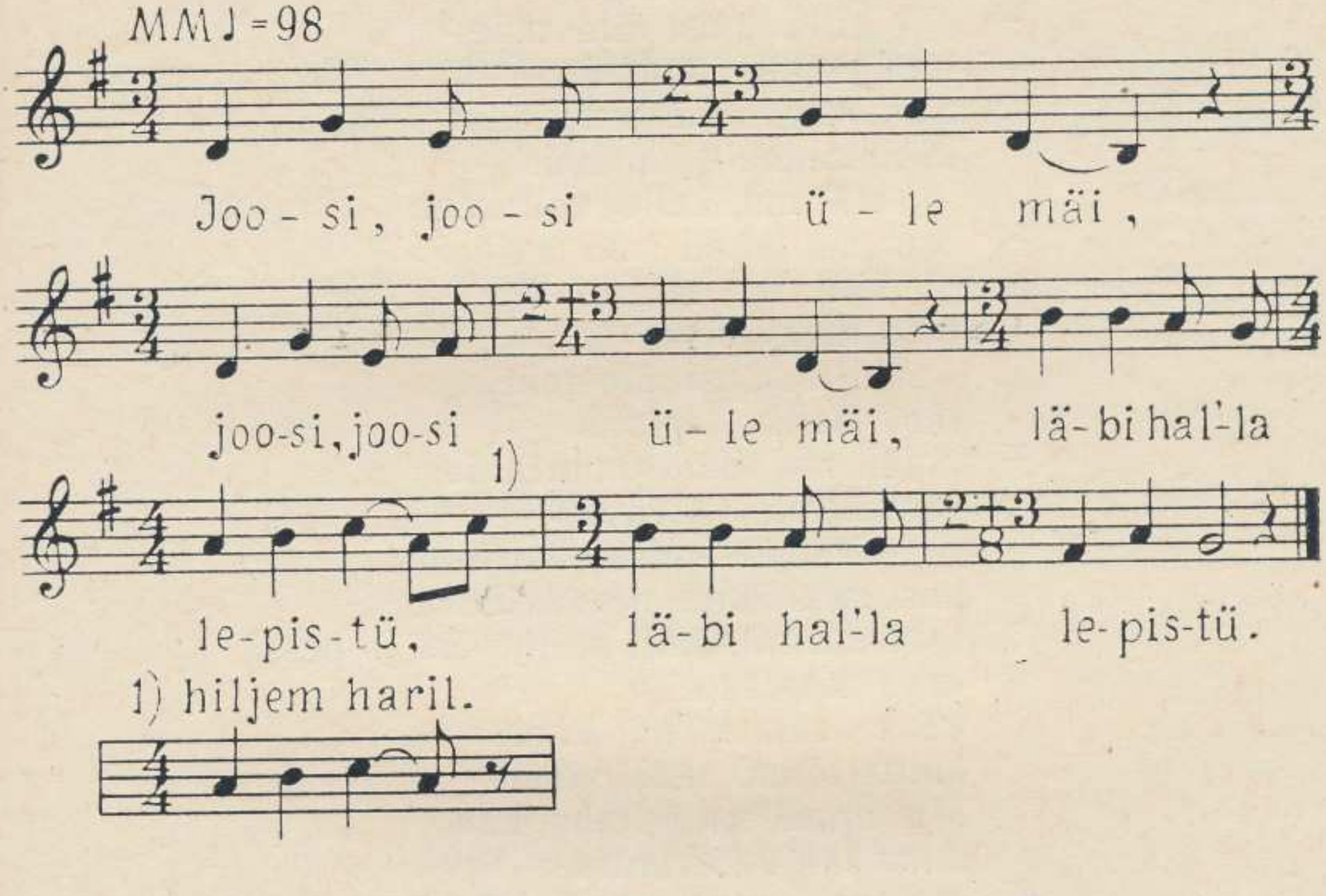

*

Joosi, joosi üle mäe,
läbi hal'la lepistü.
Sääl ma näie esäkest
tarulaudu tahuvat.
«O' mu kulla esäkene,
kas sa tahad, ma avida?»
Esä iks pes's minnu ärä
oma tarulauagõ.
Jälle joosi üle mäe,
läbi hal'la lepistü.
Sääl ma näie imäkeist
leiväkeisi küdsävät.
«O' mu kulla imäkene,
kas sa tahad, ma avida?»
Imä iks minnu ärä pes's
oma levälapjugõ.
Jälle joosi üle mäe,

läbi hal'la lepistü.
Sääl ma näie sõsarakõist
kirjäkeisi kodavat.
«O' mu kulla sõsarakõnõ,
kas sa tahad, ma avida?»
Sõsar iks minnu ärä pes's
oma kirivä hüüga.
Jälle joosi üle mäe,
läbi hal'la lepistü.
Sääl ma näie vellekeist
kütüssenne künnävä.
«O' mu kulla vellekene,
kas sa tahad, ma avida?»
Veli iks minnu ärä pes's
oma härjä-iiga.
Jälle joosi üle mäe,
läbi hal'la lepistü.
Sääl ma näie nuurimiisi
kesväkeisi külvävä.
«O' mu kulla noorimiisi,
kas sa tahad, ma avida?»
Nuurmiis küll minnu ärä_s pessä
oma kesväkotige:
«Tule tänne, näiokene,
kallu tõnnõ, kabukõnõ!
Ma anna sullõ oma käe,
anna kuldasõrmusse;
ma anna sulle oma sängü,
anna sängüpadjakõsõ;
ma anna sullõ oma talli,
anna verevä hobõsõ;
ma anna sullõ oma raha,
anna rahapungakõsõ;
ma anna sullõ oma aida,
anna aidavõtmõkõsõ;
ma anna sullõ oma tarõ,
anna tarõtabakõsõ.»

Laulnud Maali Käärmann, 66 a. vana, Antsla rajoonis, Varstu külanõukogus, Vana-Roosa külas [= Rõuge kihelkonnas] 1957. a. Lindistatud KM ekspeditsioonil, viisi dešifreerinud H. Tampere (RKM, Mgn. II 103 b). Sõnad kirja pannud H. Tampere Liis Kõivumäelt, 75 a. vana, Hargla kihelkonnas, Taheva vallas 1928. a. (ERA II 2, 99/105 (4)).

37. LUNASTATAV NEIU.

Kuusalu.

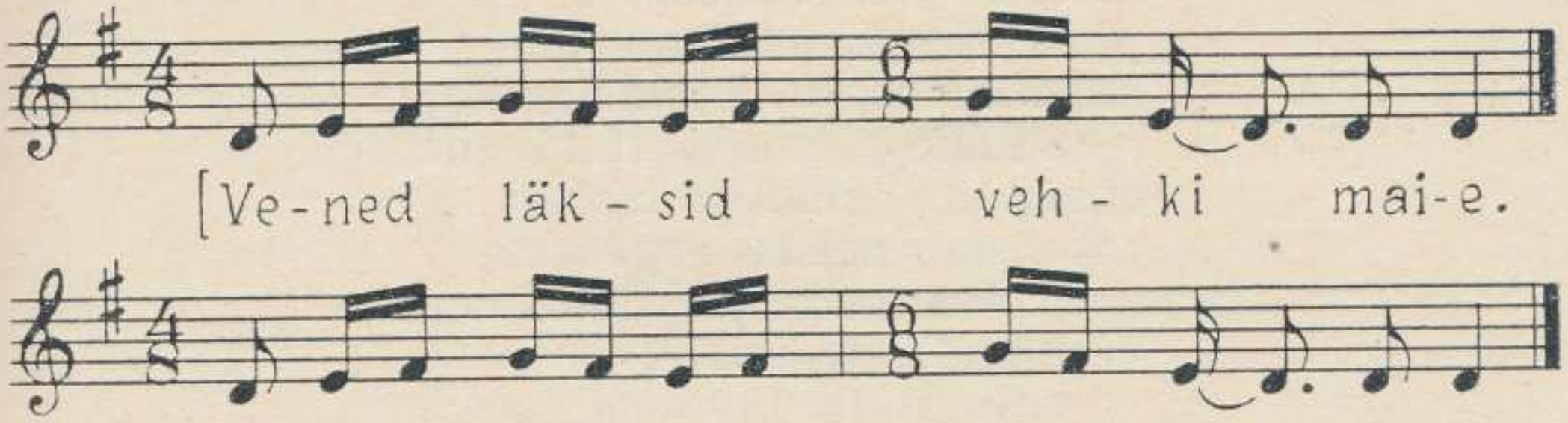

Vened läksid vehkimaie,
soda suuri soudemaie,
sodalaevad laskemaie.
Soudelie, joudelie,
soudeli sulavedeje,
sulavette vieretie.
Minu mieli kieratie:
«Soua, laeva, joua, laeva,
soua, laeva, laevamäele,
joua, laeva, Jua jogeje,
neile tehtule telule,
isä latva laasidulle,
venna oksa kirsidulle!
Pia kinni, pürje poiga,
seisa, armas Arju saksa,
kuni ma kooje juoksen
otsimaie otsijaida,
enene pääni päästijaida!»
«Kesse, kesse, neitsikäne,
kesse su ära lunastab?»
«Küll on mul lunastijaida,
enene pääni päästijaida:
viel on mul isä elussa.
Oh, isä, lunasta minda,
lunasta, lue rahada,
päästa päivistä pahusta!»
«Milles, milles, tüttär nuori,
milles ma sinu lunastan?»
«Sul on kolmi ärjäkestä:

üks on ärgä kuldasarvi,
toine on obejasarvi,
kolmas vali vaskisarvi —
pane sie paras minusta,
anna ainus tüttäristä.»
«Ennep, ennep, tüttär nuori,
ennep ma sinusta luobun,
enne kui neista ärgädestä.»
Neidu nuor jäi nuttemaie,
venelane naeremaie.
«Soua, laeva, joua, laeva,
soua, laeva, laevamäele,
joua, laeva, Jua jogeje,
neile tehtule telule,
isä latva laasidulle,
venna oksa kirsidulle!
Pia kinni, pürje poiga,
seisa, armas Arju saksa,
kuni ma kooje jooksen
otsimaie ostijaida,
enene pääni päästijaida!»
«Kesse, kesse, neitsikäne,
kesse su ära lunastab?»
«Küll on mul lunastijaid,
enene pääni päästijaida:
viel on mul emä elussa.
Oh, emä, lunasta minda,
lunasta, lue rahada,
päästa päivistä pahusta!»
«Milles, milles, tüttär nuori,
milles ma sinu lunastan?»
«Sul on kolmi lehmäkestä:
üks on lehmä kuldasorka,
toine lehmä obejasorka,
kolmas vali vaskisorka —
pane sie paras minusta,
anna ainus tüttäristä!»
«Ennep, ennep, tüttär nuori,
ennep ma sinusta luobun,
enne kui neista lehmädestä.»
Neidu nuor jäi nuttemaie,
venelane naeremaie.
«Soua, laeva, joua, laeva,
soua, laeva, laevamäele,
joua, laeva, Jua jogeje,
neile tehtule telule,
isä latva laasidulle,

venna oksa kirsidulle!
Pia kinni, pürje poiga,
seisa, armas Arju saksa,
kuni ma kooje juoksen
otsimaie ostijaida,
enene pääni päästijaida!»
«Kesse, kesse, neitsikäne,
kesse su ära lunastab?»
«Küll on mul lunastijaida,
enene pääni päästijaida:
viel on mul vendä elussa.
Oh, vendä, lunasta minda,
lunasta, lue rahada,
päästa päivistä pahusta!»
«Milles, milles, uekane,
milles ma sinu lunastan?»
«Sul on kolmi ruunakesta:
üks on ruuna kuldakapja,
toine ruuna obejakapja,
kolmas vali vaskikapja —
pane sie paras minusta,
anna ainus uekasta!»
«Ennep, ennep, uekane,
ennep ma sinusta luobun,
enne kui neista ruunadesta.»
Neidu nuor jäi nuttemaie,
venelane naeramaie.
«Soua, laeva, joua, laeva,
soua, laeva, laevamäele,
joua, laeva, Jua jogeje,
neile tehtule telule,
isä latva laasidulle,
venna oksa kirsidulle!
Pia kinni, pürje poiga,
seisa armas Arju saksa,
kuni ma kooje juoksen
otsimaie ostijaida,
enene pääni päästijaida!»
«Kesse, kesse, neitsikäne,
kesse su ära lunastab?»
«Küll on mul lunastijaida,
enene pääni päästijaida:
viel on mul ode elussa.
Oh, ode, lunasta minda,
lunasta, lue rahada,
päästä päivistä pahusta!»
«Milles, milles, uekane,

milles ma sinu lunastan?»
«Sul on kolmi pärjäkästä:
üks on pärgä kuldapitsi,
toine pärgä obejapitsi,
kolmas vali vaskipitsi —
pane sie paras minusta,
anna ainus uekasta!»
«Ennep, ennep, uekane,
ennep ma sinusta luobun,
enne kui neista pärgädestä.»
Neidu nuor jäi nuttemaie,
venelane naeremaie.
«Soua, laeva, joua, laeva,
soua, laeva, laevamäele,
joua, laeva, Jua jogeje,
neile tehtule telule,
isä latva laasidulle,
venna oksa kirsidulle!
Pia kinni, pürje poiga,
seisa, armas Arju saksa,
kuni ma kooje juoksen
otsimaie ostijaida,
enene pääni päästijaida!»
«Kesse, kesse, neitsikäne,
kesse su ära lunastab?»
«Küll on mul lunastijaida,
enene pääni päästijaida:
viel on mul peigu elussa.
Oh, peigu, lunasta minda,
lunasta, lue rahada,
päästä päivistä pahusta!»
«Milles, milles, neitsikäne,
milles ma sinu lunastan?»
«Sul on kodu kolmi mueka:
üks on mueka kuldamueka,
toine mueka obejamueka,
kolmas vali vaskimueka —
pane sie paras minusta,
anna ainus armasesta!»
«Ennep, ennep, neitsikäne,
ennep ma luobun muekadesta,
enne kui sinusta luobun!»
Neidu nuori jäi naeremaie,
venelane nuttemaie.

Laulnud Mai Kravtsov, 67 a. vana, Kuusalu kihelkonnas, Kolga vallas, Tapurla külas 1911. a. Üles kirjutanud K. Viljak ja G. Vilberg (EÜS VIII 2525 (126) ja 2142/8 (442)).

38. LUNASTATAV NEIU.

Järvesuu.

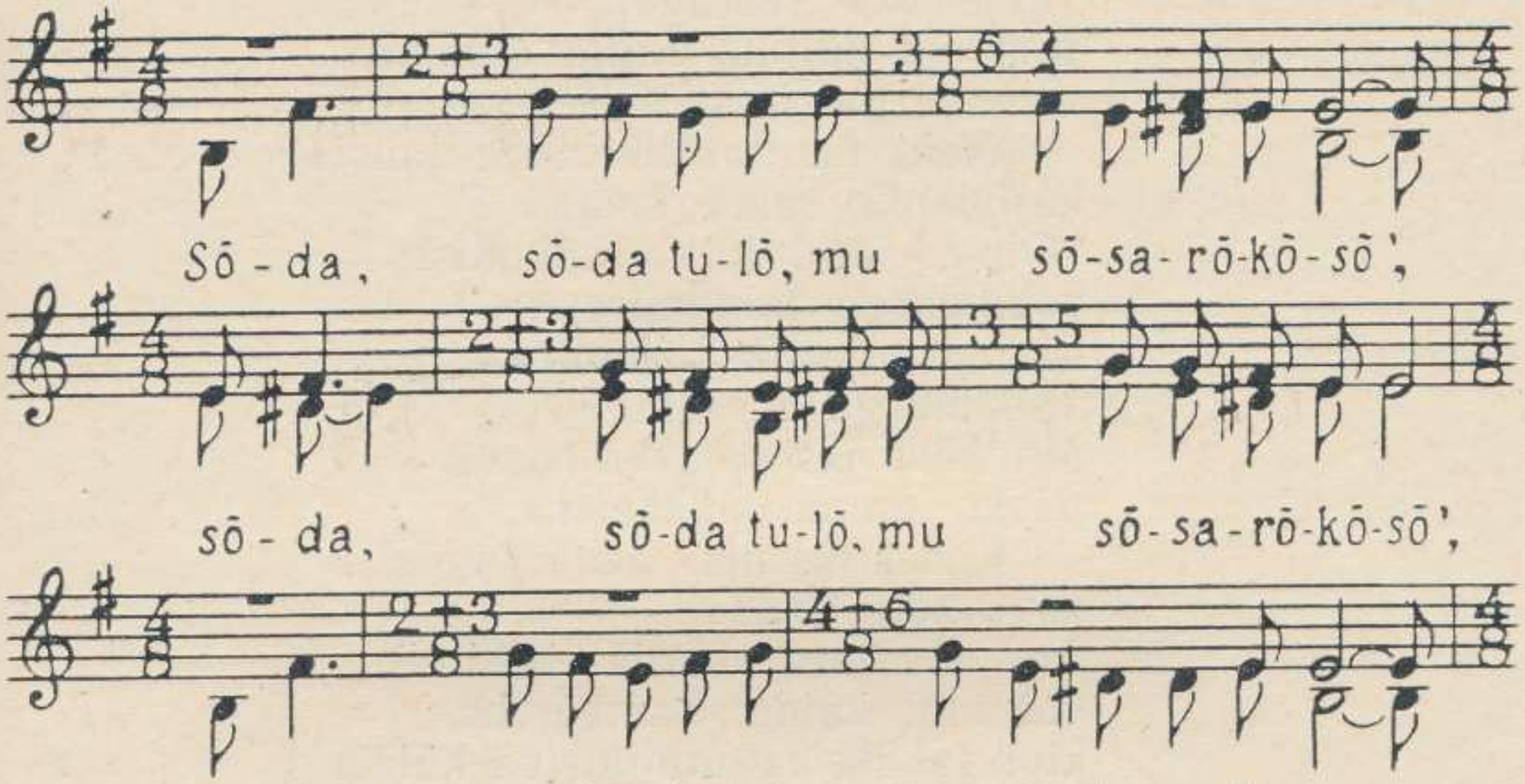

*

Minol iks olli kolmi veljä,
kolmi kaokandijat:
üt's ol'l iks vel'o mar'amatal,
tõine liia lühkene,
kolmas iks korgõ ülesi.
Matal tek'iks maja maasikatsõ,
lühü liina linnohkatsõ,
korgõ tek' kodo kuslapuidsõ.
Vel'o lätsi iks ma majja maasikaistõ
vel'o liina linnohkaistõ,
vel'o lätsi ma kodo kuslapuistõ.
Astõ iks ma vel'o akõnillõ,
kuvvõ iks krundi kottallõ,
viie vena vaihõllõ.
Sini- iks -siibo tsirgukõist,
vahajalga varbõlaist!
Astõ iks ma vel'lo akõnillõ,
paisu peräpaja pääle:
«Neiokõnõ, noorõkõnõ,

linahius linnukõnõ!
Näi iks ma sõa tulõvat,
vinne väe veerüvät.
Kas om sul iks kulla käkimist,
rahamarga matamist?»
Neio iks taidsõ vasta lausta',
kullakõnõ vasta kosta':
«Ole-ei' mul kulla käkimist,
rahamarga matamist —
sõal iks kulla käkimine,
rahamarga matamine.
Ma käki iks ütte hinnästä,
päsko umma pääkeist.»
Kohes iks ma pakku pagõsi,
suvilindu lindasi:
kas iks mul keerdä' keldrehe,
vai mul kaldu' kambõrehe,
kivi vai iks minnä' kirivä külele,
lubja valgõ var'olõ?
Kivi lät's iks ta kirivä külele,
lubja valgõ var'olõ.
Sõda tul'l iks kodo kottallõ,
eliliina ümberelle,
otsõ' na' iks majja maasikaistõ,
otsõ' liina linnohkaistõ,
vele iks jo kodo kuslapuistõ —
vel'o lövvä-äs na' majah maasikatsõh,
vel'o liinah linnohkatsõh,
ega kotoh kuslapuitsõh.
Mis tul'l iks tsirk, tuu tsiristi,
tulli lõivo, tuu lõõridi:
«O iks ti' ulli' ugalasõ',
o ti' sõkõ' sõdalasõ'!
Näet iks koh om neio noori,
kad'a koh om kabo käpe —
kivi iks kirivä külelä,
lubja valgõ var'ola!»
Säält ta sai kätte käokõnõ,
peio peenü neiokõnõ,
sõa sai ta iks säitseme sisse,
vainu viie vaihõllõ,
ärä iks nä' veeri' vinnelle,
ärä lasi' lainõllõ.
Naas iks tuu vinneh veerümähe,
purjopooli minemähe,
neio iks tuu lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:

«Peä' iks sa kinni', purjopoissi,
saista' ärä laivalatsi!
Käänä' sa iks vinneh veere poolõ,
vesimärssi mättähe,
lasõ' iks ma kae kodo poolõ,
heidä silmi hellä poolõ!»
Kiä näe iks ma kotoh käüvät,
eli liinah liikuvat?
Ese näi iks no kotoh käüvät,
eli liinah liikuvat.
Neio iks lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:
«Esekene, helläkene,
tätäkene, tähekene,
lunasta' sa iks tütär sõasta,
võta' vällä võõrõssilt,
sõa iks säitseme seästä,
vainu viie vaihõlt!»
Ese iks lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:
«Minka ma iks võta, tüttereni,
minka kae, kallini?»
Tütär iks lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:
«Kolm om iks sul aita kotoh,
viisi aita velisih,
kõik omma' iks viljä veeretasa,
omma' rüki rästäni,
kõik omma' iks kaaro' katussõni,
omma' iks kesvi kelbäni —
üt's iks anna' sa minosta,
tõne tõlgulõ tõoda',
kolmas iks jälki jäänenes,
viies jääs velisille!»
Esel lät's iks aita armas,
lätsi viljä vidäväs —
võta-as tütärdä sõasta,
võta-as vällä võõrassilt.
Naas iks jäll' vinneh veerümä,
purjopooli minemä,
neio jäll' haari küsütellä':
«Peä iks kinni', pur'opoissi,
saista' ärä, laivalatsi!
Käänä' sa iks vinneh veere poolõ,
vesimärssi mättähe,
lasõ' ma kae kodo poolõ,
silmi hiidä hellä poolõ!»

Keä iks sääl kotoh käünes,
eliliinah liikunesse?
Ime iks tuu kotoh käünes,
eliliinah liikunesse.
«Imekene, helläkene,
mamma, meelimar'akõnõ,
lunasta' sa iks tütär sõasta,
võta' vällä võõrõssilt,
sõa iks säitseme seästä,
vainu viie vaihõlt!»
Ime iks tuu lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:
«Minka ma iks võta, tüttereni,
minka kae, mu kananõ?»
Tütär jäll' lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:
«Kolm om sul iks lauta kotoh,
neli, viisi velisih,
kateh iks laudah karessit,
kolmõh laudah kullõssit —
üt's iks anna' sa minosta,
tõine tõlgulõ tõoda',
kolmas iks jälki jäänenes,
neläs, viies velisihe.»
Imel lät's iks karja kallis —
võta-as tütärdä sõasta,
võta-as vällä võõrõssist.
Naas iks tuu vinneh veerümä,
pur'opooli minemä.
neio iks lausi meelestäni:
«Pea' iks sa kinni, pur'opoissi,
saista' ärä, laevalatsi!
Lasõ' iks ma kae kodo poolõ,
silmi heidä hellä poolõ!»
Kiä iks kotoh käünes,
eliliinah liikunõs?
Vel'lo näkkü iks ta kotoh käüvät,
eliliinah liikuvat.
Ärä iks ta lausi meelestäni:
«Velekene, noorõkõnõ,
imelatsi, helläkene,
võta' iks sõsar sa sõasta,
võta' vällä võõrõssilt,
sõa iks säitseme seästä,
vainu viie vaihõlt!»
Vel'o iks lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:

«Minka ma iks võta, sõsarõni,
minka kae, imekana?»
Sõsar lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:
«Kolm om sul iks hobõsta kotoh,
viisi hobõst velisih,
üt's iks hüä hüdsimust,
tõne virka tuliverrev,
kolmas iks kurõkarvaline —
üt's iks anna' sa minosta,
tõne tõlgulõ tõoda',
kolmas iks jälki jäänenesse,
neläs, viies velisille.»
Vel'lo lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:
«Kui anna ma hüä hüdsimusta,
virga tuliverevä,
sõs jääs iks mu maa kündemäldä',
adramaa arimalda'.»
Võta-as sõsard sõasta,
võta-as vällä võõrõssilt,
sõa iks säitseme seästä,
vainu viie vaihõlt.
Naas' iks tuu vinneh veerimä,
pur'opooli minemä,
neio iks lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:
«Peä' iks kinni, pur'opoissi,
saista' ärä, laivalatsi!
Lasõ' iks ma kae kodo poolõ,
silmi heidä hellä poolõ!»
Kiä iks kotoh käünes,
eliliinah liikunõs?
Sõsar näkkü iks kotoh käüvät,
eliliinah liikuvat.
«Sõsar, hellä linnukõnõ,
matal meelimar'akõnõ,
võta' iks sõsar sa sõasta,
võta' vällä võõrõssilt,
sõa iks säitseme seästä,
vainu viie vaihõlt!»
Sõsar iks lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:
«Minka ma iks võta, sõsarõni,
minka kae, imekana?»
Sõsar lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:

«Kolm om sul sõrmusta sõrmõh,
üt's iks hõõhas hõbõhõnõ,
tõine vaskõ valõsi,
kolmas kulda kahisi —
üt's iks anna' minosta,
tõne tõlgulõ tõoda',
kolmas jää sul kuldasõrmus!»
Sõsard iks tuud hellä linnukõist!
Lät's iks täl kulda kallis,
vanna hõpõt arma'as —
võta-as ta sõsard sõasta,
võta-as vällä võõrõssilt,
sõa iks säitseme seästä,
vainu viie vaihõlt.
Naas' iks tuu vinneh veerimä,
pur'opooli minemä,
neio iks lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:
«Peä' iks kinni, pur'opoissi,
saista' ärä, laivalatsi!
Lasõ' iks ma kae kodo poolõ,
silmi hiidä hellä poolõ!»
Kiä iks kotoh käünes,
eliliinah liikunõs?
Külä veli, hüä veli,
näkkü iks kotoh käüvät,
eliliinah liikuvat.
«Külä iks veli, hüä veli,
võta' sa iks minno sõasta,
võta' vällä võõrõssilt,
oma musta mõskijas,
kalõ kuiva kolkijas!»
Külä iks tuud veljä, hüvvä veljä,
ärä iks ta haari küsütellä':
«Minka võta ma sino sõasta,
võta vällä võõrõssilt?»
Neio lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:
«Külä iks veli, hüä veli,
kolm om sul kirvõsta kõtra,
viisi kirvest velisih —
üt's iks sa anna' minosta,
tõne tõlgulõ tõoda',
kolmas iks jälki jäänenes,
neljäs, viies velisille!»
Külä iks veljä, hüvvä veljä!
Üte iks anni neio iist,

tõsõ tõlgulõ tõodi,
kolmas täl iks jälki jäänenesse,
neljäs, viies velisille.
Võti ta iks sõsarõ sõasta,
võti vällä võõrõssist,
uma iks musta mõskijas,
kalõ kuiva kolkijas,
suvõs iks suuda mõskõma,
talvõs tarrõ pühkimä.
Sõs jäi iäs, ni elli kavva.

Viisi («Sõja laul») laulnud Anne Vabarna, 71 a. vana, ühes kooriga, Järvesuu vallas, Tonja külas 1949. a. Üles kirjutanud A. Garšnek (TMM). Sõnad kirja pannud J. Hurt Darja Petrovnalt Meremäe vallas, Krantsova külas 1884. a. (H, Setu 1884, 156/167 (39)). Vt. ka Setukeste laulud I, lk. 282/5, nr. 241.

39. MERE KOSILASED.

Kuusalu.

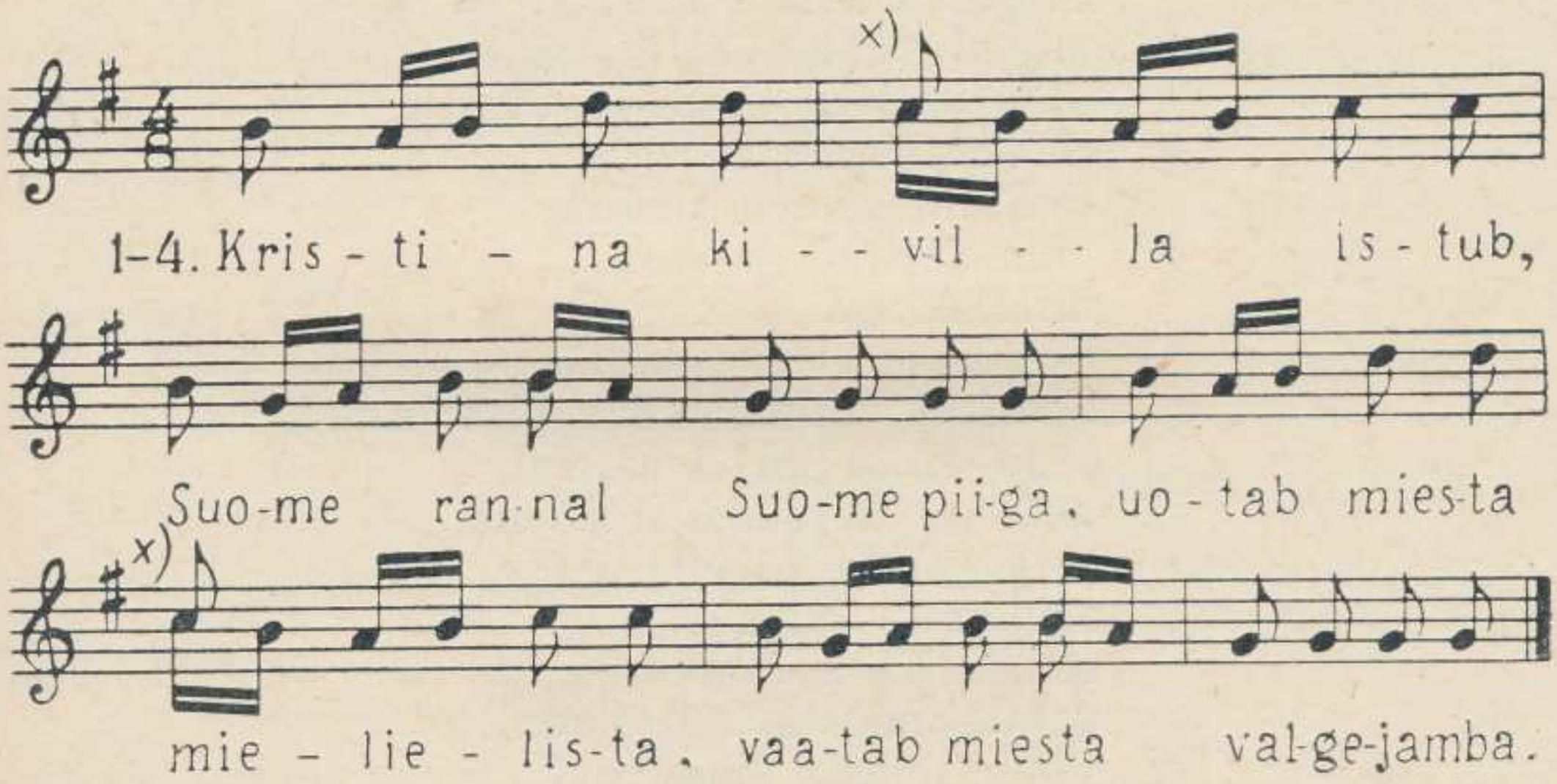

× Pisut kõrgem kui *do*.

Kristina kivella istus,
someralla Suome piiga,
someralla sormusilla,
vahtis miesta valgejada,
uotis miesta oigejada.
Migäs mies meresta touseb,
migäs kaabuni päässa,
migäs linti kaavu päälla,
migäs saapaad jalassa,
migäs kindaad käessa,
migäs vaated seljassagi?

Vaskimies meresta touseb,
vaskikaabuni päässa,
vaskilinti kaavu päälla,
vaskisaapaad jalassa,
vaskikindaad käessa,
vaskivaated seljassagi.
Seda ei votnud, seda ei tahtnud,
seda ei ta ihu igatsend,
seda ei ta südä suatsend.
Kristina kivella istus,
someralla Suome piiga,
someralla sormuksilla,
vahtis miesta valgejada,
uotis miesta oigejada.
Migäs mies meresta touseb,
migäs kaabuni päässa,
migäs linti kaavu päälla,
migäs saapaad jalassa,
migäs kindaad käessa,
migäs vaated seljassagi?
Tinamies meresta touseb,
tinakaabuni päässa,
tinalinti kaavu päälla,
tinasaapaad jalassa,
tinakindaad käessa,
tinavaated seljassagi.
Seda ei votnud, seda ei tahtnud,
seda ei ta ihu igatsend,
seda ei ta süda suatsend.
Kristina kivella istus,
someralla Suome piiga,
someralla sormuksella,
vahtis miesta valgejada,
uotis miesta oigejada.
Migäs mies meresta touseb,
migäs kaabuni päässa,
migäs linti kaavu päälla,
migäs saapaad jalassa,
migäs kindaad käessa,
migäs vaated seljassagi?
Obemies meresta touseb,
obekaabuni päässa,
obelinti kaavu päälla,
obesaapaad jalassa,
obekindaad käessa,
obevaated seljassagi.
Seda ei votnud, seda ei tahtnud,

seda ei ta ihu igatsend,
seda ei ta süda suatsend.
Kristina kivella istus,
someralla Suome piiga,
someralla sormuksilla,
vahtis miesta valgejada,
uotis miesta oigejada.
Migäs mies meresta touseb,
migäs kaabuni päässa,
migäs linti kaavu päälla,
migäs saapaad jalassa,
migäs kindaad käessa,
migäs vaated seljassagi?
Kuldamies meresta touseb,
kuldakaabuni päässa,
kuldalinti kaavu päälla,
kuldasaapaad jalassa,
kuldakindaad käessa,
kuldavaated seljassagi.
Seda ei votnud, seda ei tahtnud,
seda ei ta ihu igatsend,
seda ei ta süda suatsend.
Kristina kivella istus,
someralla Suome piiga,
someralla sormuksilla,
vahtis miesta valgejada,
uotis miesta oigejada.
Migäs mies meresta touseb,
migäs kaabuni päässa,
migäs linti kaavu päälla,
migäs saapaad jalassa,
migäs kindaad käessa,
migäs vaated seljassagi?
Villamies meresta touseb,
villakaabuni päässa,
villalinti kaavu päälla,
villasaapaad jalassa,
villakindaad käessa,
villavaated seljassagi.
Seda ta vottis, seda ta tahtis,
seda ta ihu igatses,
seda ta süda suatses.

Laulnud Gustav Einstruk, 60 a. vana, Kuusalu kihelkonnas, Kolga vallas, Hara külas 1911. a. Viisi kirjutanud K. Viljak (EÜS VIII 2534 (167)). Sõnad kirja pannud G. Vilberg Mai Kravtsovilt, 67 a. vana, Kuusalu kihelkonnas, Kolga vallas, Tapurla külas 1911. a. (EÜS VIII 1522/6 (3)).

40. NÕMME KOSILASED.

Kuusalu.

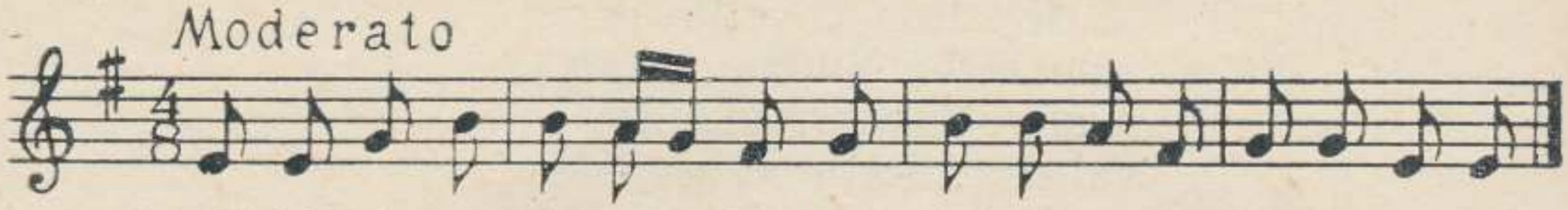

1. Soi-tin tie-da tip-pi - lis-ta, soi-tin tie-da tip-pi-lis-ta.
=2-5

Karjatoon.

Soitin tieda tippilista,
maada marjavarsilista,
kullerkuppu kruonilista,
rohilista, ruosilista.
Tuli vasta numme pikka,
numme pikka, numme laia,
üks oli leppa numme päälla —
leskemies leba tagana.
«Tere, tere, neidu nuori!
Kas sina toivud mulle tulla,
toivutad tueste tulla
viie lehmä lüpsijäksi,
ohraleivä leikajaksi,
olgipatja peksijaksi?»
«Ei luba sinule tulla,
toivuta tueste tulla!
Minu sormeed surevad
viita lehmä lüpsijessä;
nuga kuldane kulukse
ohraleibä leikajessa;
polle polvilla kulukse
olgipatja peksajessa.»
Soitin tieda tippilista,
maada marjavarsilista,
kullerkuppu kruonilista,
rohilista, ruosilista.
Tuli vasta numme pikka,
numme pikka, numme laia,
üks oli kuuske numme päälla —
vanamies kuuse tagana.
«Tere, tere, neidu nuori!
Kas sina toivud mulle tulla,
toivutad tueste tulla
kümme lehmä lüpsijäksi,
rugileivä leikajaksi,
sulgipatja peksijaksi?»
«Ei luba sinule tulla,

toivuta tueste tulla!
Minu sormeed surevad
kümmet lehmä lüpsijessä;
nuga kuldane kulukse
rugileibä leikajessa;
polle polvilla kulukse
sulgipatja peksajessa.»
Soitin tieda tippilista,
maada marjavarsilista,
kullerkuppu kruonilista,
rohilista, ruosilista.
Tuli vasta numme pikka,
numme pikka, numme laia,
üks oli kaske numme päälla —
nuori mies kase tagana.
«Tere, tere, neitsikäne!
Kas sina toivud mulle tulla,
toivutad tueste tulla
saa lehmä lüpsijäksi,
saialeivä leikajaksi,
siidisängi säädijäksi?»
«Küll luban sinule tulla,
toivutan tueste tulla!
Ei sormed ära sureksi
saa lehmä lüpsijessä;
nuga ei kuldane kuluki
saialeibä leikajessa;
polle ei polvilla kuluki
siidisängi säädäjessä.»

Laulnud Mari Nelberg, 62 a. vana, Kuusalu kihelkonnas, Kolga vallas, Kolga-Aabla külas 1911. a. Üles kirjutanud K. Viljak ja G. Vilberg (EÜS VIII 2518 (93) ja 1857/9 (93)).

41. UIBUNE NEIU.

Mäe.

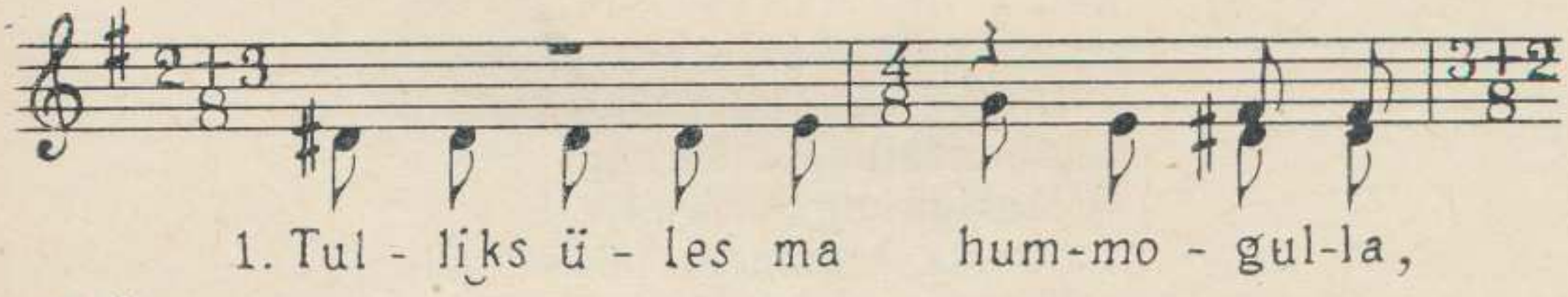

*

Lätsi iks õdagu magama,
panni kinni ese ussõ,
vääle kinni vele värä'.
Tulli üles hummogul,
varra inne valgõhõt,
lätsi ussõ kaemahe,
ussõ tsõõrilõ morolõ —
olli iks uibo ussaiah,
vislapuu velisih,
üte üüga kasunu',
ütel tunnil üles tulnu'.
Sõs ütli ma umalõ velele,
kõnõli imekanalõ:
«Mine' sa ussõ kaema!
Om iks uibo moro pääl,
vislapuu velisih:
ärä iks ta sügüse häitsesi,
talvõl mar'olõ minesi,
suvõl õks uibo kuionõs.»
Vel'lo lät's uibot ragoma,
mar'apuud maalõ laskma.
Lei iks ta voori uibolõ —
maalõ säält oidu näio usku,
näio viisi vislapuust.
Tuu olli uibo näio suku,
vislapuu olli näio verd.
Uibonõ sai iks näiokõnõ,
kadajanõ kabokõnõ,
ärä iks ta pakko pagõsi,
pagõsi ta pal'lo maad.
Lätsi ta kõrgi kõivo mano:
«O iks sa kõivo, hoia' minno,
kallis kõivo, kata' minno!
Takah mul tapija' tulõva',
takah tulõ terräv kirvõs,
peräh vali' vaiva' ravva'.»
Kõivo iks lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:
«Võtasigi, ega või-i'!
Tulõ iks hummok, nõsõs päiv —
pal'lo um iks poissa küläh,
kabokõisi kasterah —
ärä iks kõivo tikatas.
Näio' sõs mahlalõ tulõva',
viirde vihalehesselle.

Alta iks viiäs makõ' mahla',
veerest vihalehese' —
ärä iks sa näio löüdänede.»
Uibonõ iks näiokõnõ,
kadajanõ kabokõnõ,
pagõsi ta pal'lo maad.
Mis täl vasta putunõs?
Kaivo vasta putunõs.
«O_ks sa kaivo, hoia' minno,
kallis kaivo, kata' minno!
Takah mul tapija' tulõva',
takah mul tulõ terräv kirves,
peräh vali' vaiva' ravva'.»
Kaivo iks lausi meelestäni:
«Ega_ks ma võì', näiokõnõ,
võì-i', kallis kabokõnõ!
Tulõ iks hummok, nõsõs päiv,
näio' vesile tulõva',
kabo' kaldu' kaivo mano —
ärä iks näio löüdäned.»
Uibonõ näiokõnõ,
vislapuunõ virvekene,
pagõsi iks pal'lo maad,
pal'lo maada, tükü teedä.
Hamõh täl säläh habisi,
liha säläh libisi.
Ärä iks ta lätsi paiu mano:
«O_ks sa paiu, hoia' minno,
kallis paiu, kata' minno!
Takah mul tapija' tulõva',
takah tulõ terräv kirvõs,
peräh vali' vaiva' ravva'.»
Paiu lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:
«Ega_ks ma võì', näiokõnõ!
Tulõ hummok, nõsõs päivä,
pikä' niidse' kistanõsõ',
äglivitsost viiänes —
ärä iks, näio, löüdänede.»
Uibonõ iks näiokõnõ,
kadajanõ kabokõnõ,
pagõsi iks pal'lo maad.
Mis täl vasta putunõs?
Katai vasta putunõs.
«O_ks sa katai, hoia' minno,
kallis katai, kata' minno!»
Katai lausi meelestäni,

lausi meele poolõstani:
«Ega iks ma võ'i', näiokõnõ!
Tulõ hummok, nõsõs päiv,
ollõ- iks -mar'a' otsitasõ',
aiavitsost viiänes —
ärä sa, näio, löüdäned.»
Uibonõ iks näiokõnõ,
kadajanõ kabokõnõ,
lätsi iks ta haava mano:
«O‿ks sa haava, hoia' minno,
kallis haava, kata' minno!»
Haava lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:
«Ärä‿ks ma võ'i', ega võta-a'!»
Näio lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:
«Saagu' sa, haava, habisema,
sino lehe' libisemä,
kui iks mul hamõh habisõs,
kui mul liha libises!»
Uibonõ näiokõnõ,
kadajanõ kabokõnõ,
lät's ta mere veere pääle,
lätsi Piusa perve pääle,
ärä‿ks ta lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:
«O‿ks sa meri, hoia' minno,
kalajärv, kata' minno!
Takah mul tapija' tulõva',
takah mul tulõ terräv kirvõs.»
Meri võti ta umast minijäst,
järvi umas tütres,
meri iks meelüt' timä meele,
sütit' haigõ süäme.
Ärä tulli kinä kevväi,
tul'l suur suvõkõnõ,
tulli ta viirde viidikest,
külä ala ahunast.
Näivä' sõs nulga noorõmehe',
näivä' kolga kosilasõ',
võti' nä' nooda nulga päält,
sadasilmä saibast,
lätsi' na' merde püüdemä,
lätsi' mere veere pääle,
teretelli', tehrütelli':
«Ärä iks tere', mereminnij,
mereminnij, järvetütär!

Kas sa olõd mi' umanõ,
mi' meelimar'akõnõ?»
«Ega ma olõ ti' umanõ,
ti' meelimarakõnõ —
hopõn ommõ ti' umanõ,
ruuska meelimar'akõnõ.»
Järve iks tütär, mereminnij,
haari ta handa, kääni päädä,
kääni ta pää käküsihe.
Ärä iks tulli suuri suvi,
ärä iks tulli kinä kevväi,
haari ta handa, kääni päädä,
kääni ta suu suvõ poolõ,
kääni pää päävä poolõ,
tulli ta viirde viidikest,
külä ala ahunast.
Näivä' jäll nulga noorõmehe',
näivä' kolga kosilasõ',
lätsi' nä' mere veere pääle,
lätsi' Piusa perve pääle,
teretelli', tehrütelli':
«Järvetütär, mereminnij!
Kas sa olõd mi' umanõ,
mi' meelimarakõnõ?»
«Haina iks ommõ ti' umanõ,
viikaht meelimar'akõnõ.»
Järve jäll tütär, mereminnij,
haari handa, kääni päädä,
kääni ta pää käküsihe.
Tulli jäll suuri suvõkõnõ,
tulli kinä keväjäkene,
tulli jäll viirde viidikest,
külä ala ahunast.
Näivä' jäll nulga noorõmehe',
näivä' kolga kosilasõ',
lätsi' na' mere veere pääle,
lätsi' Piusa perve pääle,
teretelli', tehrütelli':
«Ärä iks tere', mereminnij',
mereminnij, järvetütär!
Kas sa olõd mi' umanõ,
mi' meelimar'akõnõ?»
«Ega iks ma olõ' ti' umanõ,
ti' meelimar'akõnõ.
Adõr um ti' umanõ,
maa meelimarakõnõ.»

Järvetütär, mereminnij,
haari ta handa, kääni päädä,
kääni ta pää käküsihe.
Tulli jäll suur suvõkõnõ,
tulli kinä keväjäkene,
kääni ta suu suvõ poolõ,
kääni pää päivä poolõ,
tulli jäll viirde viidikest,
külä ala ahunast.
Säält iks näie mino vel'lo,
mino kallis imekana.
Lät's ta mere veere pääle,
lät's ta Piusa perve pääle,
teretelli, tehrütelli:
«Ärä iks tere', mereminnij,
mereminnij, järvetütär!
Kas sa olõd mu umanõ,
mino meelimar'akõnõ?»
Ärä ks ta lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:
«Sõs ma iks olõ su umanõ,
sino meelimar'akõnõ . . .
Um iks uibo moro pääl,
vislapuu velisih,
üte üüga um kasunu',
ütel tunnil üles tulnu',
küleh sääl kasvi' makõ' mar'a',
makõ' mar'a', mesitsäuga',
illos um sääl upin uiboh,
mari verrev vislapuuh.
Upin võta' sa illos uibost,
mari verrev vislapuust,
oiu' sõs siiä' ubinal,
veerä' mar'al vereväl —
sõs ma olõ su umanõ,
sino meelimar'akõnõ!»
Vel'lo iks kullõl timä sõna,
ärä ta kodo joostõh joosi,
joostõh joosi, jalol käve,
võt't iks ubina uibost,
mar'a verevä vislapuust,
oidu ta sinnä' ubinal,
veeri mar'al vereväl.
Järve- iks -tütär, mereminnij,
ärä ta lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:
«Ärä iks mul minnä', miä tetä',

ärä‿ks mul minnä' looduvallõ,
ärä‿iks minnä' kündijälle,
kündijälle, külvijälle!»

Viisi (harilik jutustavate laulude «ääl») esitanud Marie Savala, 27 a. vana, ühes kooriga, Mäe vallas, Rääsolaane külas 1948. a. Üles kirjutanud A. Garšnek (1948). Sõnad kirja pannud J. Hurt Maarja etteütlemise järgi Järvesuu vallas, Lobodka külas 1886. a. (H II 4, 125/35 (56)). Vt. ka Setukeste laulud I, lk. 576/9, nr. 533.

42. KODUS KÄIMAS.

Viru-Nigula.

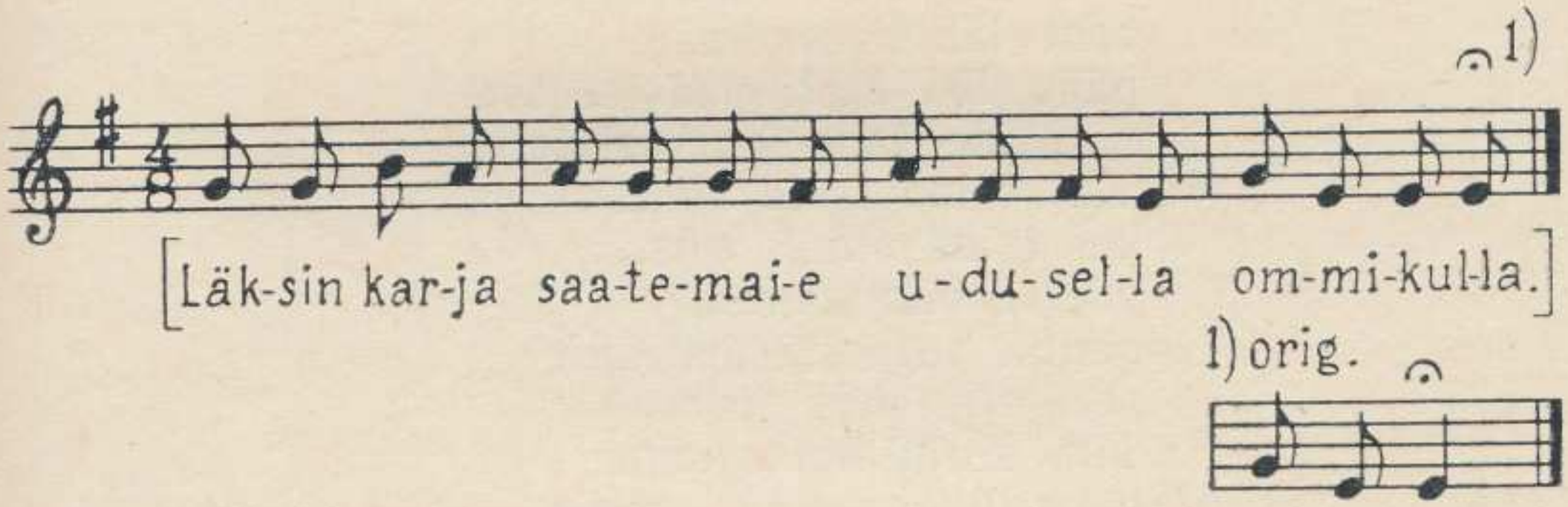

Läksin karja saatemaie
udusella ommikulla.
Leidsin kana karjateelta,
kuke kullatu mäelta.
Kana mul siplis siibidana;
mina poimin polleena,
äigin kuue olmajen,
viin koju eide kädeje.
Eit pani vakkaje vanuma,
alla kaane kasvamaie.
Kasvas kuu ja kasvas kaksi,
kasvas kogu kolmatagi,
natukese neljatagi,
poole viigu viietagi.
Siis tulid kolmed kosjalaised:
ühed tulid viksid Viljandista,
teised traksid Tarvastusta,
kolmanded oma külasta.
Ma külast nõu küsima.
Küla eeded, eedekesed,
küla taadid, taadikesed,
küla tütrukud, ueksed,
mõisa poisid, pooledvennad

antsid nou natukese:
«Ära mine oma külaje,
siis jäed koerasta koeuje,
agijasta alla oue,
urdasta tua jette'e!
Sinu ella eedekene,
kui akkab pada pesema,
iga kördile köniksti,
iga vellile veniksti.
Ära mine viksi Vil'landie!
Viisud suured Vil'landissa,
viisud suured ja paelad pikad,
kuu läb kinni köitadessa,
aast läb arutadessa,
pääv läb lahti päästedessa.
Mine taha Tarvestuie!
Kui tuled isale võersi,
kui tuled emale võersi,
võersi viie vennale,
panna sul ette äia alli,
perajalle peiu musta,
küü korbi korvajenna;
panna sul saiad saanie,
mesileivad märssijen.
Kui akkab obu väsima,
linalakka langenema,
sööda siis saiad saanista,
mesileivad märsista.»
«Oi minu vana isake,
ära sina äkki tapa ärga!
Oi minu vana emake,
ära sina kiirest kirnu võida!
Oi minu ode madala,
ära sina kiirest tie ruoga!
Ei tulnd söömata koduta,
tarbeta talutuasta.
Mul jäid koju kolmed ruad:
siasink jäi seen'a pääle,
põrsapraad jäi panni pääle,
olut külm jäi kelderie,
kali kallis kamberie.»

Laulnud Leenu Piispa, 68 a. vana, Viru-Nigula kihelkonnas, Kunda vallas, Ojakülas 1892. a. Üles kirjutanud H. Lohk (H II 34, 374/6 (128)).

43. KODUS KÄIMAS.

Halliste.

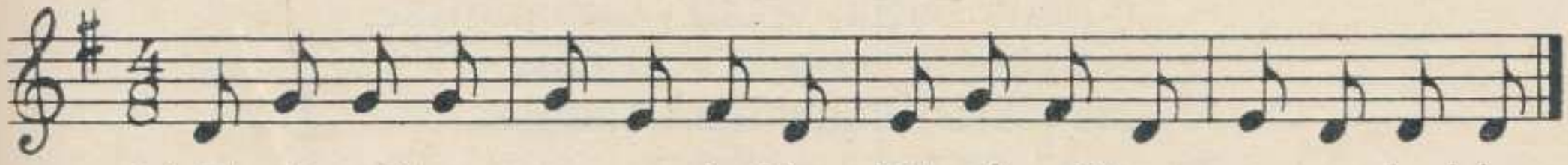

Lätsi mõtsa ommukulle
enne kulda, enne päeva.
Mis ma löüsi mõtsastagi?
Löüsi kaara kasvaveta,
tõuvil'lä tõuseveta,
linapää üleneveta.
Lätsi sissi kakkumaie,
kakkumaie, kiskumaie:
kissi kiude, kaksi katsi,
poolitõista kolmandeta.
Kerisí kiú kerásse,
mähksi kiudu mähkemessa,
viisi Riigä kangru kätte.
Kangur kudas kolmi kaalarätti:
üte kudas kuukirja,
tõise arva aokirja . . .
Mul tuli kolme kosilise:
üits tuli viksi Vil'ländista,
tõine tarka Tallinesta,
kolmas tuli kodukülästa.
«Emä, mu lihane linna,
esä, mu vahane valli,
kellel pia mina mineme?
Ka lääs viksil Vil'ländisse,
või lääs targal Tallines,
või kurdás kodúküläna?»
Emä käs'k viksil Vil'ländisse,
esä targal Tallines,
veli käs'k kodukülasse.
Emä käs'k minnä, kaugeelle:
«Mine kauendés kanále,
üle liiva linnule!
Kui tuled kauendést kanále,
kui tuléd esäle käimä,
kui tuléd emäle käimä,
saa ei kurja kodu kuulda,
nääguset ei nänni nätä,
sõimu ei sõsárte täädä.

Kuri jo kodukülänä,
kodukülä konsikile,
oma valla vaestele.»
Sis läits viksil Vil'ländisse,
sis läits targal Tallines,
sis läits kauendés kanále,
üle liivä linnule,
üle valla vainule.
Kui tulí esäle käimä,
kui tulí emäle käimä,
kuu sis tei kukerida,
kaits tei kuuda kakerida,
päevä latse pätsikesi —
sõs tulí emäle käimä,
sõs tulí esäle käimä.
Kuu sõs sõidi kuusemõtsa,
kaits ta kuuda kasemõtsa,
aasta anipajuda.
Rutust sõidi Ruhja kaudu,
viksist sõidi Vil'ländista.
Ruhja jäi tulípunáne,
vesialli Vil'ländisse
kõrvil kõndse esä kodusse.
Sai ta esä maie pääle,
velle viirä veere pääle,
obu tal alla irnatille,
sadul sellän kõigatille.
Irnu, irnu, mú obéne,
karju, karju kaarasööja,
nüüd oled esä maie pääl,
velle viirä veere pääl!»
Säält ma veeri värätille.
Valatí miná, valáti:
ketsi oie mul oole?
Valatí miná, valáti:
ketsi satte sadulille?
Velle veerev värätille,
onu oie mul oole,
esä satte sadulille.
Lätsi sissi má lävésta,
asti sissi akenesta.
Valatí miná, valáti:
koes mul iste antanessa?
Anti akende alaje.
Ei ma ilus sinna es istu,
maalikene sinna es mahu.

Valatí miná, valáti:
koe mul jälle antanessa?
Anti ahju paisteelle.
Ei ma ilus sinna es istu,
maalikene sinna es mahu —
sinna linik lippunessa,
sinna kõrik kõrbunessa.
Viiti piimäkellerisse,
saadeti saiakammerisse.
Sis ma ilus sinna isti,
maalikene sinna mahtusi,
sääl võti pää paperista,
jalatalla taaderista,
konsa kullakilingista.
Sõs tun'ds esä, sõs tun'ds emä,
sõs tun'ds viisi vellekesta,
kuusi kullastá sõsárta.
Esä läits äkselt ärgä tapma,
veli viksist viinä ostma,
sõsar pakilt pada mõskma,
emä rutust rooga keetmä.
«Ei ma es sörgi söögi tõtu,
ega's joose joogi tõtu —
ma tuli emä armu tõtu,
ma tuli esä armu tõtu,
sõsarege sõna kõnelama,
vellege aama armujuttu.
Mul jäi kodu kolme koka,
egäl kokal kolme roa:
ahju jäi mul aniliha,
patta jäi mul pardsiliha,
laua pääle laagneliha.
Mul jäi kodu kolme koka,
egäl kokal kolme roa.»

Laulnud Ann Liiber, 76 a. vana, Halliste kihelkonnas, Abja vallas 1904. a. Üles kirjutanud J. Aavik (EÜS I 814 (114b) ja 770/2 (114)).

44. KODUS KÄIMAS.

Karksi.

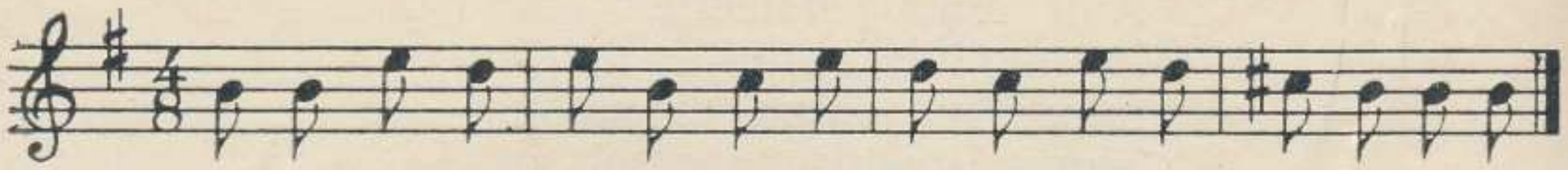

*

Mina ütsi Võnnu võõras,
Võnnu võõras, Rannu rahvas,
mul o esä Iiomaale,
mul o emä Iiomaale,
velle noore Venemaale.
Lätsi sõs Iiul ma esäle,
lätsi sõs Iiul ma emäle,
velledele Venemaale.
Tei ma kuu kukeriida,
kaits ma kuuda kakeriida.
Küssi äiält ma obesta,
küült vaskival'leeida,
naolt tekki tedrekirja.
Äiä es anna jo obesta,
küdü vaskival'leeida,
nadu es anna tekki tedrekirja.
Tei ma tulesta obese,
lätsi Iiul sõs esäle,
lätsi Iiul sõs emäle,
velledele Venemaale.
Sai ma esä nurme pääle,
velle niidu veere pääle —
obu alla irnutelle,
mina pääle naaratelle.
Sai ma esä tare ette —
rätt mul putti rästäesse,
tanu tare paarissegi.
Esä eitus uudiessa,
emä eitus uudiessa,
sõdse saiakammeresse,
velle viinakellerisse.
Esä kuuli, kosti jälle:
«Oh mu noori poigadanni,
mine vällä valateme,
mis mu rästäs räksätelle,
tare paari paugatelle!»
Velle tulli vällä valateme,
mina temäl tervisiida.

Velle kuuli, kosti jälle:
«Nüüd om see siiä saanu,
meeste õde, naiste nadu,
minu rikas ristiemä.»
Lätsi sisse ma lävesta.
Mina neile tervisiida.
Valadi mina, valadi:
kus mul iste antanesse?
Iste anti ahju ette.
«Ei ma ilpi siiä istu,
kaokene siiä 'i karga —
siiä mul sulas suure sõle,
siiä kõrbus mu kõrigu,
siiä paistus pallapoole!»
Valadi mina, valadi:
kus mul iste antanesse?
Iste anti läve kõrva.
«Ei ma 'i ilpi siiä istu,
kaokene siiä 'i karga —
siiä mul rühküs linnarätti,
põrmu eitüs põlle pääle,
karmu kaalaräti pääle!»
Valadi mina, valadi:
koeh mul iste antanesse?
Iste anti akna ala.
«Sinnap ilpi mina istu,
sinnap kaokene karga.»
Valadi mina, valadi:
kes mul vastu või tulesse,
kes mul kargas kakeresse
või mul ohjule ojusi?
Sõdse karas kakeresse,
veli ohjule ojusi.
Esä läits äkki ärgä tapme,
sõdse veeri vetta otsme,
emä ruttu tuld tegeme.
Mina kuuli, kosti jälle:
«Emäkeine, ennekeine,
ei ma's joose joogi tõtu
ega's sörgi söögi tõtu —
obu joosis joogi tõtu,
karas kaaraoodre tõtu —
ma tulli esä armu tõtu,
ma tulli emä armu tõtu.
Mul jäi kodu kolme söögi:
ani jäi ahju audumaie,

pardsiliha panni pääle,
laagreliha lava pääle.»

Laulnud Mari Kukk, 61 a. vana, Karksi kihelkonnas, Karksi vallas 1908. a. Viisi kirja pannud A. Martin (EÜS V 235 (69)). Sõnad üles kirjutanud J. Tiidt Karksi kihelkonnas, Polli vallas 1888. a. (H I 2, 145/7 (9)). Vt. ka Vana Kannel IV, lk. 305, nr. 503.

45. VEND OSTAB EHTEID.

Kuusalu.

Kiigetoon.

Muud lähvad kiigele kiikumaie,
ma läen venda otsimaie.
Otsin iad, otsin länned,
otsin poigite pohise,
risti-rästi Riia linna.
Leidsin venna Riia linnast
pue iesta istumasta,
obejaida ostemasta,
kuldakiedi kuulamasta,
tinasida tingimasta,
vaskisi vahetamasta.
Mina vennalta küsima:
«Vennikäne, vennakane,
kellel sa obejad ostad,
kellel kuulad kuldakiedi,
kellel sa tinased tingid,
kellel sa vased vahetad?»
Venda kuulis, vasta kostis:
«Sulle, sulle, uekane,
sulle ma obejad ostan,
sulle kuulan kuldakiedi,

sulle ma tinased tingin,
sulle ma vased vahetan.»
«Ei-t mul, ei-t mul, vennikäne,
ei-t mulle obe ei osta,
ei-t mulle kuula kuldakiedi,
ei-t mulle tinased tingi,
ei-t mulle vaskisi vaheta —
uelale sa obejad ostad,
kurjale kuulad kuldakiedi,
tigedal tinased tingid,
valjule vased vahetad.»

Laulnud Ann Birk, 67 a. vana, Kuusalu kihelkonnas, Kolga vallas, Kolga-Aabla külas 1911. a. Üles kirjutanud K. Viljak ja G. Vilberg (EÜS VIII 2517 (88) ja 1887/8 (123)).

46. VEND OSTAB EHTEID.

Koeru.

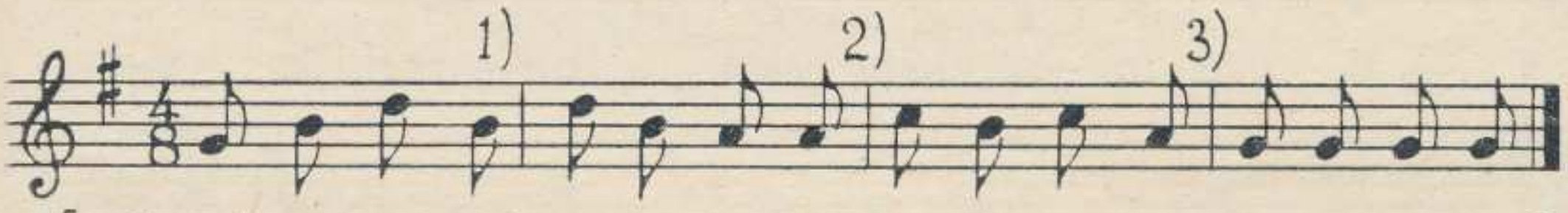

[1-2. Mi-nu vend läks al-la vet-ta, ven-na pärg jäi pea-le vet-ta.]

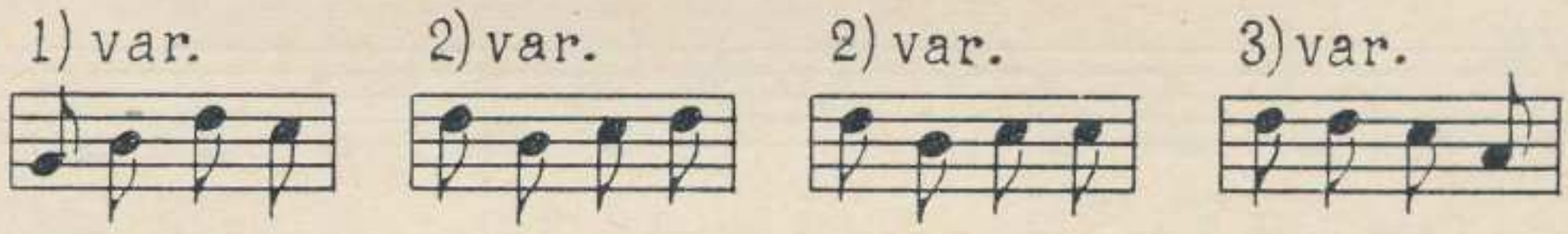

Minu vend läks alla vetta,
venna pärg jäi peale vetta,
kaabu kallaste vahele.
Kuu mina nutan venna kuube,
päeva nutan venna särki,
aasta venna aseta,
nädala venna näguda.
Otsin jõed, otsin järved,
kõik ma turud tunnistasin,
linnad läbi lõõritasin.
Kust ma leidsin hella venda?
Poesta poordi ostemasta,
poesta poordi, linnast linti,
saksa kapist karrast pärga.
Mina vennalta küsima:
«Ütle üles, anna teada,

kellel ostad poesta poordi,
poesta poordi, linnast linti,
saksa- kambrist karraspärja?»
«Oma noore noorikule,
punaselle palgeelle,
rohelise ruugetele.»

Laulnud Miina Rohr, 72 a. vana, Peetri kihelkonnas, Esna vallas, Müüsleri külas 1911. a. Laul pärit sünnikohast Koeru kihelkonnast, Väinjärve vallast, Arukülast. Üles kirjutanud P. Penna ja V. Rosenstrauch (EÜS VIII 520 (173) ja 882/3 (555)).

47. ARG KOSILANE.

Kuusalu.

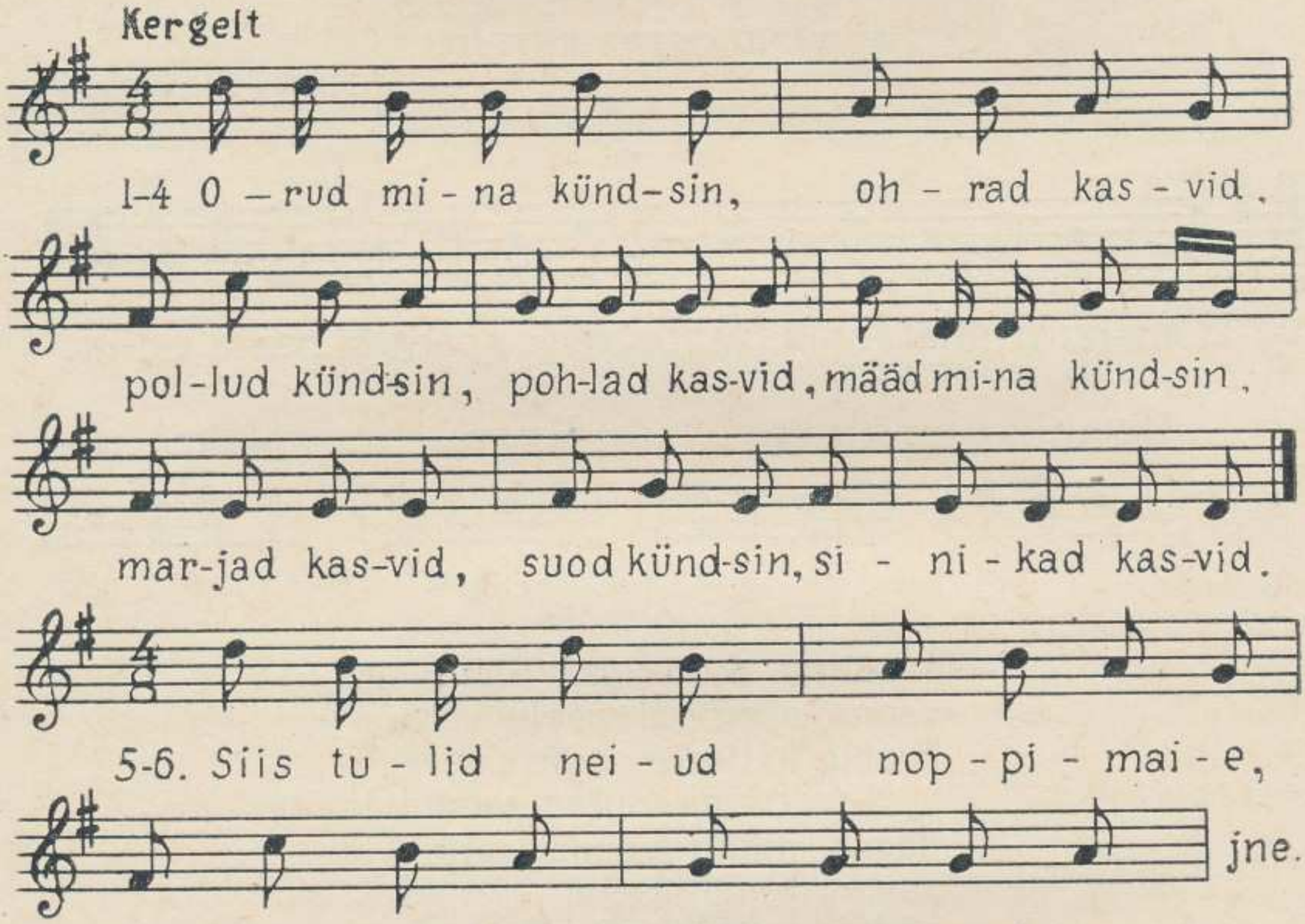

Orud mina kündsin, ohrad kasvid,
pollud kündsin, pohlad kasvid,
maad mina kündsin, marjad kasvid,
suod kündsin, siniked kasvid.
Siis tulid neiud noppimaie,
valgedpääd valatemaie.

Mina tarka nuori miesi,
mina varjulda valatin,
alda kuuse kummardelin,
kilgutin kivirausse —
ei old julgust juure minna,
südänt ei süle karata.
«Oleks nuota, noppiks neidu,
kalaverku, katsuks neidu,
oleks püssi, püüäks neidu!»
Neidu kuulis, vasta kostis:
«Ei ole, ei ole, nuori miesi,
ei ole nuodal noppitava,
ei ole vergul vottetava,
ega püssil püüetava —
lind on püssil püüetava,
kala vergul katsutava,
kilu nuodal noppitava.
Neidu maksab nelja rupla,
virvekene viisi rupla,
kutreskaela kuusi rupla,
käükene kaheksa rupla.»

Laulnud Ann Birk, 67 a. vana, Kuusalu kihelkonnas, Kolga vallas, Kolga-Aabla külas 1911. a. Üles kirjutanud K. Viljak ja G. Vilberg (EÜS VIII 2514 (75) ja 1893/4 (127)).

48. ARG KOSILANE.

Põltsamaa.

1-2. Läk-sin met-sa kõn-di-mai-e u-du-sel-le hommi-kul-la.

Läksin metsa kõndimaie
uduselle hommikulla,
varasele valgeele,
karedale kasteele.
Mis mina leidsin metsastagi?
Leidsin neiu neljas rinnas,
kogemata kolmes rinnas.
Neiud mängisid mäele,
tinarinnad ringakule.
Mina aga varjulta vaatsin,
mina kaen kaugeelta,
kas on oma hulgassagi,
vääriline väljassagi.

Küll oli oma hulgassagi,
vääriline väljassagi —
mul pold julgust juurde minna,
südant ei sülle tõmmata.
Läksin kodu kurval meelel,
ahju ette halval meelel.
Kes tuli kurvalt küsimaie?
Eks see oma helde taati.
«Mis sa nutad, poega noori?»
«Mis mina nutan, taadikene!
Läksin metsa kõndimaie
uduselle hommikula,
varasele valgeele,
karedale kasteele.
Mis mina leidsin metsastagi?
Leidsin neiu neljas rinnas,
kogemata kolmes rinnas.
Neiud mängisid mäela,
tinarinnad ringakule.
Mina aga varjulta vaatsin,
mina kaen kaugeelta,
kas on oma hulgassagi,
vääriline väljassagi.
Mul pold julgust juurde minna,
südant ei sülle tõmmata.
Isakene, taadikene,
paneme püssid püüdemaie,
võrgud kinni võttemaie,
nooled kinni noppimaie.»
«Oh sina hullu poega noori!
Ega neiut püssil püüta,
püssil püüta, võrgul võeta,
nooletel ei nopita —
hunti püssil püütanesse,
karu noolel nopitakse,
kalad võrgul võetakse.
Pane härjad äkkeesse,
isa lauku ikkeesse,
künna üles kütismaada,
aja üles arumaada,
kutsu neiud kütisselle.
Kelle rüppe rühkinessa,
hame alta võidunessa —
see neidu sinu omada,
pärgapea sinu päralta.»

Laulnud Anna Otti, 65 a. vana, Koeru kihelkonnas, Väinjärve vallas, Rõhu külas 1909. a. Laul pärit sünnikohast Põltsamaa kihelkonnast. Üles kirjutanud J. Välbe ja V. Rosenstrauch (EÜS VI 1310 (26) ja 1432/3 (98)).

49. LAEVA TEGEMINE.

Kullamaa.

Ants oli Harju, Jaan oli Järva,
Mart oli madal poisike,

ta tegi laevad luige luust,
laeva postid porgandist,
laeva mastid marjapuust,
laeva kiilud kikerpuust.
Ta pani laeval nöörid peale,
niikui kandlakeelesid;
ta pani laeval purju peale,
niikui pruudi põlle paelad.
Ta pani laevad sõudema.
Laevad sõudsid, purjud jõudsid,
sõni kui Riia linna alla,
augulise torni alla.
Ees oli riita, taga oli riita,
keskel kena neiu tütar,
see tegi tööd kui tiksuke
ja raidus naelu niksuke.

Laulnud Liisu Müürmann, 41 a. vana, Haapsalu linnas 1911. a. Laul pärit lauliku sünnikohast Kullamaa kihelkonnast, Kolovere vallast. Üles kirjutanud C. Kreek ja J. Muda (EÜS VIII 431 (5) ja 341 (11)).

50. SAANI TEGEMINE.

Kuusalu.

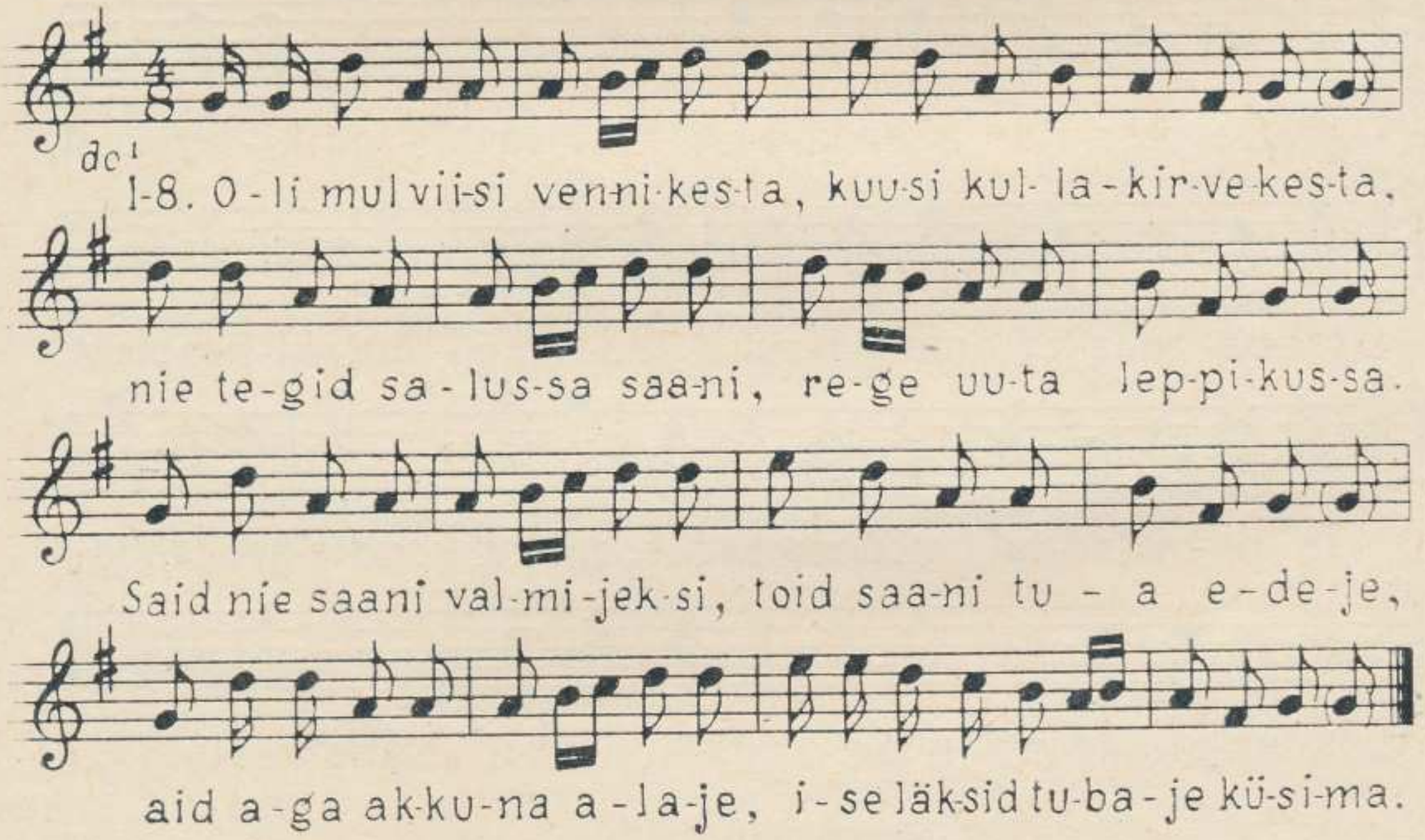

Viisi järelfraasi variante:

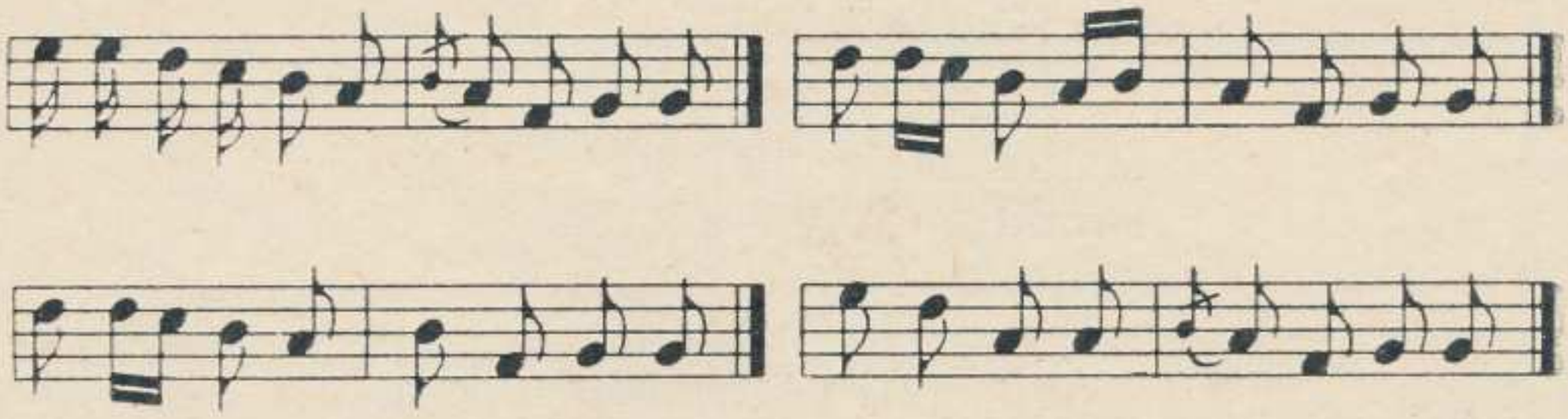

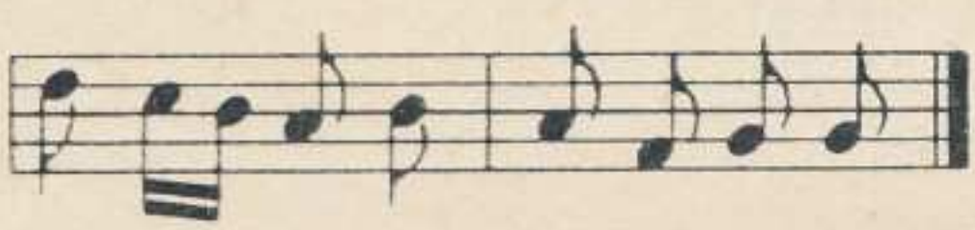

Naistetoon.

Laulu alguses esines *sol* võrdlemisi palju rohkem kui *re* (vt. 3. värss). 4. takti *fa*♯ oli enamasti madalam, tihti puhas *fa*, kuid lauldi ka *fa*♯. Viimane silp kadus lõpus (♪) enamasti ära, laulja ütles selle helitult, sosinal. Jääb mulje, nagu oleks tahetud võtta *sol* asemel *re*. Kuid mõnikord tuli ette, et ta sellegi silbi täielikult välja laulis ja siis oli see alati *sol*.

Laulik nimetas seda viisi naistetooniks ning laulis kogujaile sellega ette ligi 24 laulu. Kõik laulud esitas ta lauldes, seepärast tekkis ka palju variatsioone, eriti võib seda 3. takti kohta ütelda. Laulul oli kindel tempo ja rütm.

Oli mul viisi vennikesta,
kuusi kullakirvekesta,
nie tegid salussa saani,
rege uuta leppikussa.
Said nie saani valmijeksi,
toid saani tua edeje,
aid aga akkuna alaje,
ise läksid tubaje küsima:
«Muistke, muistke, tiadke, tiadke,
muistke, muistke, mihed nuored,
tiadke, tiadke, naised targad,
arvake, perevanemad,
mis on saanilla vajane?»
«Viis on, viis on, vennikene,
viis on saanilla vajane:
üks on aisad, teine luoka,
üks on aisad akkamata,
teine luoka leikamata,

kolmas rängid raiumata,
neljas obu iesta,
viies neidine siesta.»
Etsitie, konnitie,
etsitie meie metsad,
konnitie Kolga korved,
tallatie Tarma einad,
rutjuti rohi madala.
Siis tuli vasta metsatukka,
sai vasta metsasalka —
sielt nie aisad akkatie
ja sie luoka leigatie
ja nie rängid raiutie,
sielt sai obu edeje,
sielt sai neidine regeje.

Laulnud Ann Birk, 67 a. vana, Kuusalu kihelkonnas, Kolga vallas, Kolga-Aabla külas 1911. a. Üles kirjutanud K. Viljak ja G. Vilberg (EÜS VIII 2515 (78), 1272 ja 1899/900 (131)).

51. SAANI TEGEMINE.

Pärnu-Jaagupi.

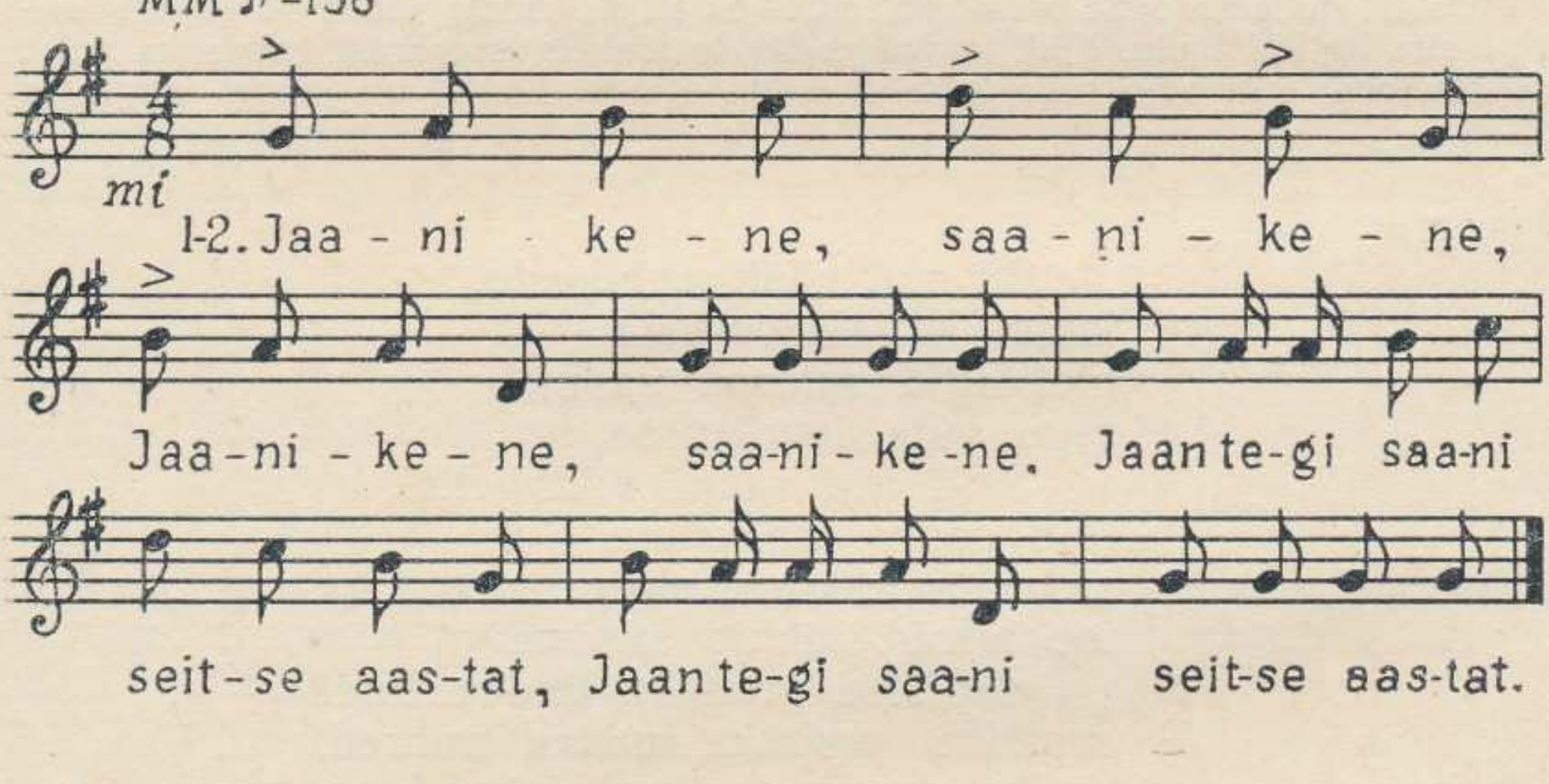

Jaanikene, saanikene,
Jaan tegi saani seitse aastat,
iga päe tegi pesapulga,
igas suitsus sugara,
igas koitus kodara.
Sai see saan siis valmis saanud,
viidi küla vainuelle.

Sääl tulid vaatma vanad naised:
mis sel saanil puudunessa?
Aisad saanil puudunessa,
aiste vahel alli täkku,
ette kulda kutsarida,
taha karda kannupoissi,
sisse siidi istujad (ja).

Laulnud Jaan Madisson, 58 a. vana, Pärnu-Jaagupi kihelkonnas, Are vallas, Eapere külas 1929. a. Üles kirjutanud E. Oja ja E. Treu (ERA III 2, 9 (1) ja II 17, 72/3 (35)).

52. KOSJAHOBU SÖÖTMINE.

Reigi.

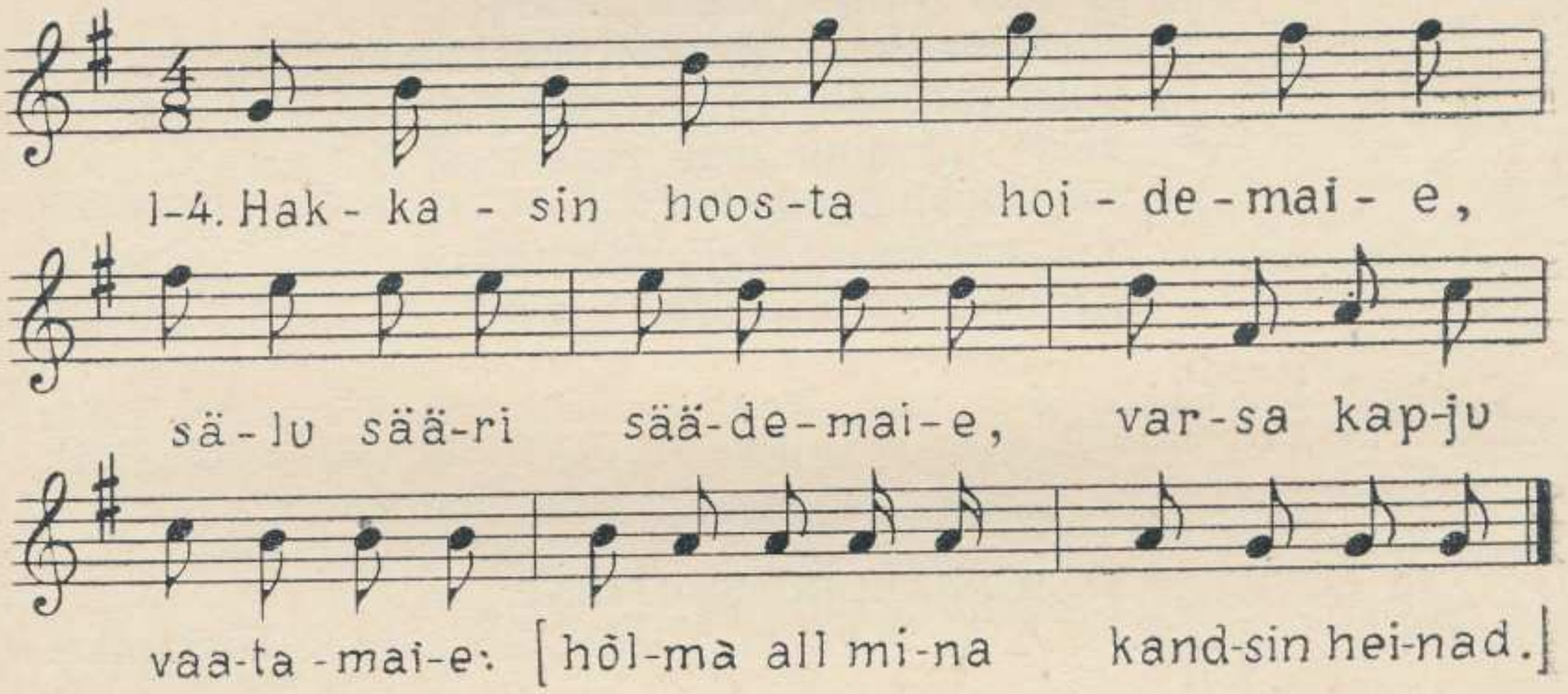

Hakkasin hoosta hoidemaie,
sälu sääri seademaie,
varsa kapju vaatamaie:
hõlma all mina kandsin heinad,
kainelus mina kandsin kaerad
ilma eide teademata.
Tõusis aga täkukene,
kasvis kange ruunakene,
ei tend jõudnud ohjad hoida,
ohjad hoida, köied köita,
paelad pikad pidada.
Läksin pruuti otsimaie,
omal naesta kosimaie.
Seal olid kuldsed kaevukoogud,
valgest vasest väravad,
seal oli õues hõbeposti

ja ma tundsin rõõmu, lusti.
Astsin maha apsatile,
saaparauad raksatile,
läksin tuppa luusimaie,
pruuti varjult vaatamaie.
Pruut see tukkus tule all,
pea tal oli põlve peal.
Mina aga pruudilt küsima:
«Kas sa tahad mulle tulla,
mulle tulla, mulle olla,
tulla surmatunnini,
olla eluotsani?»
Pruut aga mulle kostemaie:
«Kas sul on ka seda hoosta,
kes viib minu kirju kirstu
ja viib valge väimevaka?»
Mina kohe pruudil kostsin,
talle targast teadust andsin:
«Kas on sinu isal vara,
või on sinu emal vara,
mis mu täkk ei jõuaks tassi,
virku loom siit ära viia?»

Laulnud A. Sülla, 35 a. vana, Reigi kihelkonnas, Kõrgesaare vallas 1905. a. Üles kirjutanud P. Süda ja G. Lauri (EÜS II 810 (83) ja 920 (79)).

53. KOSJAHOBU SÖÖTMINE.

Tõstamaa.

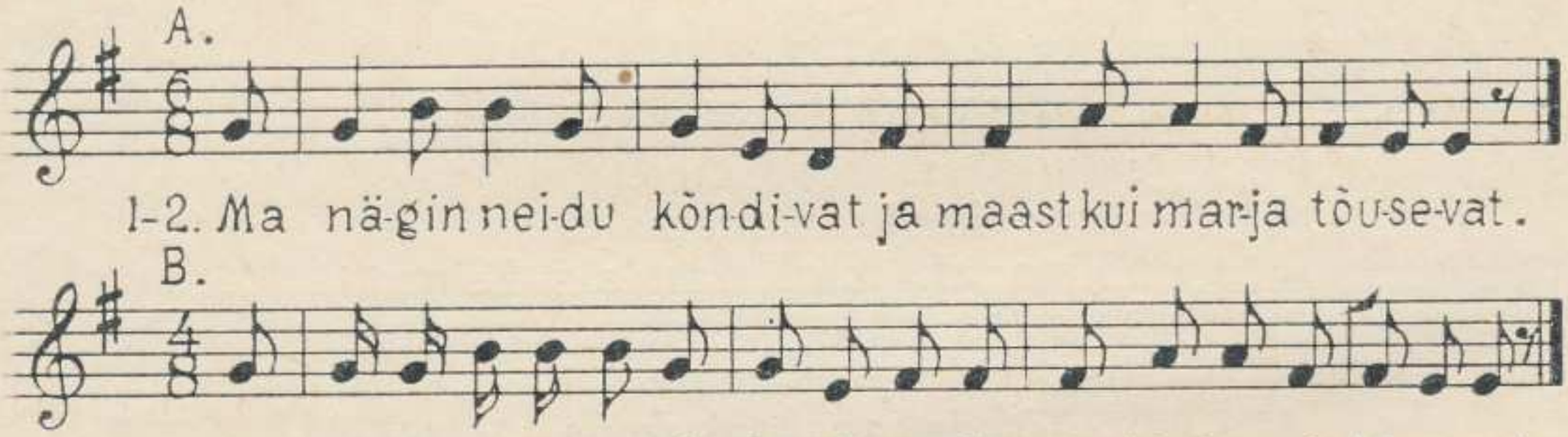

Nägin neidu kasvavada,
maast kui marja tõusevada,
sinilille sirguvada,
toomioksa õiguvada.
Akkasin obust oidemaie,
varsa kapju vaatamaie,

sälu sääri säädemaie.
Peost ma söötsin, peost ma jootsin,
peost ma söötsin peened einad,
kamalust ma andsin kaerad
ilma isa teademata,
vanema venna vaatemata.
Sai see täkk siis täisi söönud,
täisi söönud, täisi joonud,
akkasin saani ju tegema.
Seitse aastat tegin saani:
igal lõunal lõin ma laastu,
iga laupa lassin augu,
iga pää tegin peaga pulga,
iga suitsus tegin sugara,
iga koitus tegin kodara.
Sai see saani valmis saanud,
mis sel saanil siisa puudus?
Õbeaisa, kuldalooka,
alli aisade vahele.
Läksin linna uusi poodi,
ostsin saanil õbeaisad,
õbeaisad, kuldalooga,
panin alli aiste vahel.
Akkasin koju ju tulema.
Kus ma piitsa laksutasin,
sinna laksutasin lageda,
kus ma korra keerutasin,
sinna keerutasin kiriku.

Laulnud Kooli Pärt, 56 a. vana, Tõstamaa kihelkonnas, Seliste vallas 1907. a. Üles kirjutanud P. Süda ja H. Silbermann (EÜS IV 1862 (66) ja 2013/5 (50)).

54. KAEVUL KOSIJA.

Koeru.

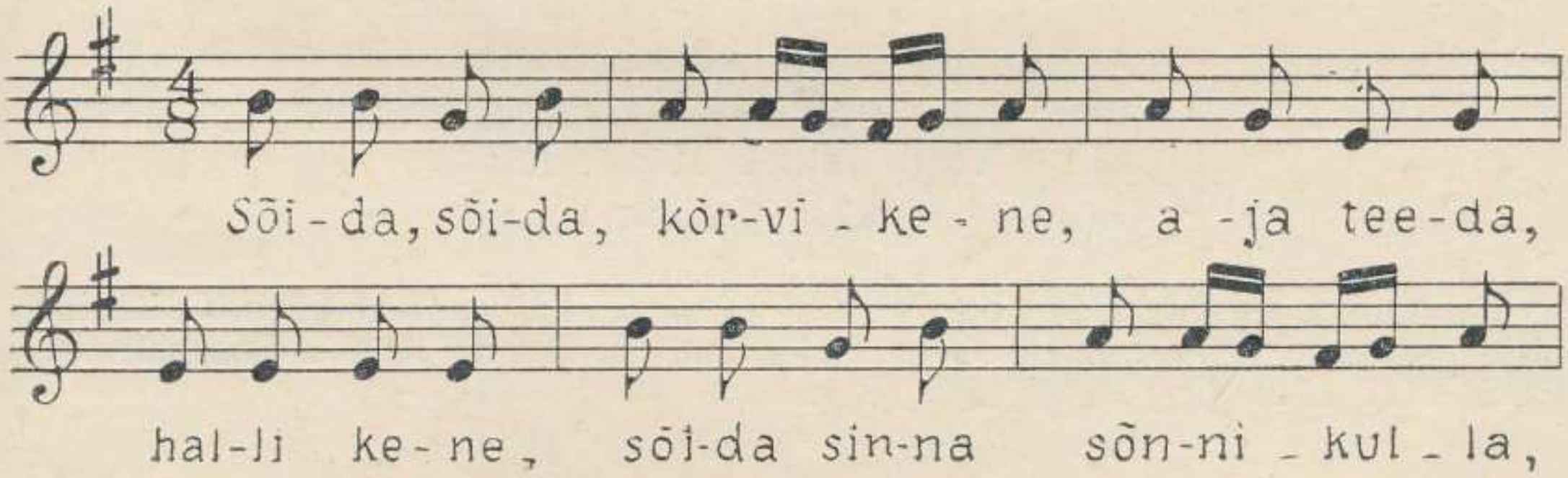

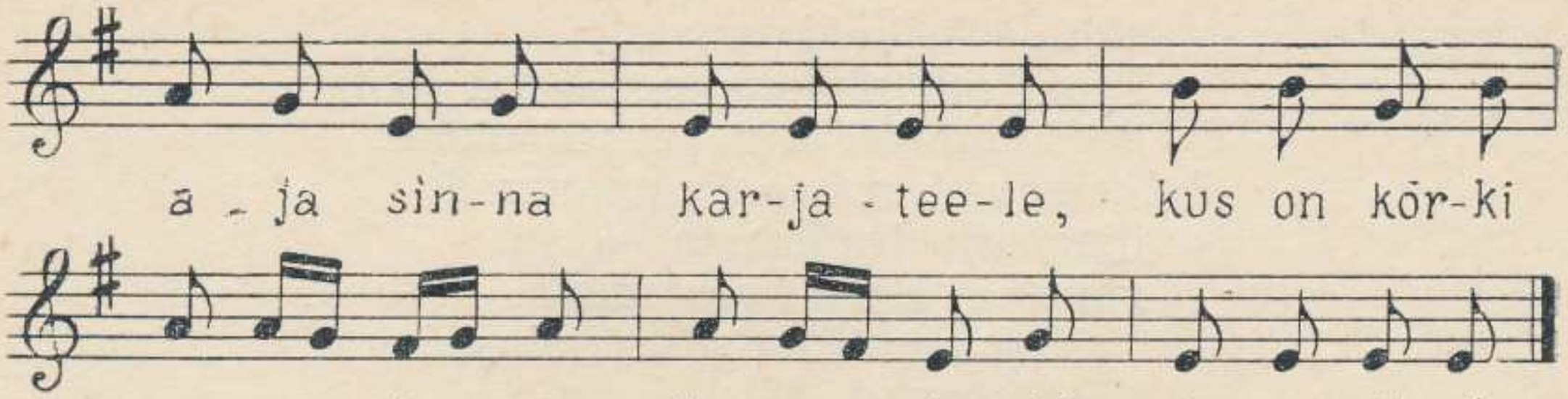

Sõida, sõida, kõrvikene,
aja teeda, hallikene,
sõida sinna sõnnikulle,
aja sinna karjateele,
kus on kõrki kaevukooku!
Kaev on kõrki, vinn on viksi,
veel viksim vee vinnaja.
«Neitsikene, noorukene,
anna mu hobule juua,
kalla kõigil karjal juua!
Ma olen vaene teede käija,
teede käija, maade mõetja,
härra asjade ajaja,
rae raamatu vedaja,
mustaje kirja kirjutaja.»
Neiu kuulis, vasta kostis:
«Sa pole vaene teede käija,
teede käija, maade mõetja,
härra asjade ajaja,
rae raamatu vedaja,
mustaje kirja kirjutaja —
sa-p' oled kuri kosilane.
Miks sinu hobu soetud
ja on lakas laiad letid
ja on tukas poorti topid?»
Mina kuulin, jälle kostin:
«Mul on kodu kolmi venda:
üks mu hobu soeksi,
teine teeb lakka laiad letid,
kolmas tukka poorti topid.»

Laulnud Leena Leinberg, 77 a. vana, Laiuse kihelkonnas. Laulud õpitud Koeru kihelkonnas. Üles kirjutanud K. Viljak ja V. Rosenstrauch (EÜS VIII 1149 (2c) ja 1152/3 (7)).

55. KAEVUL KOSIJA.

Muhu.

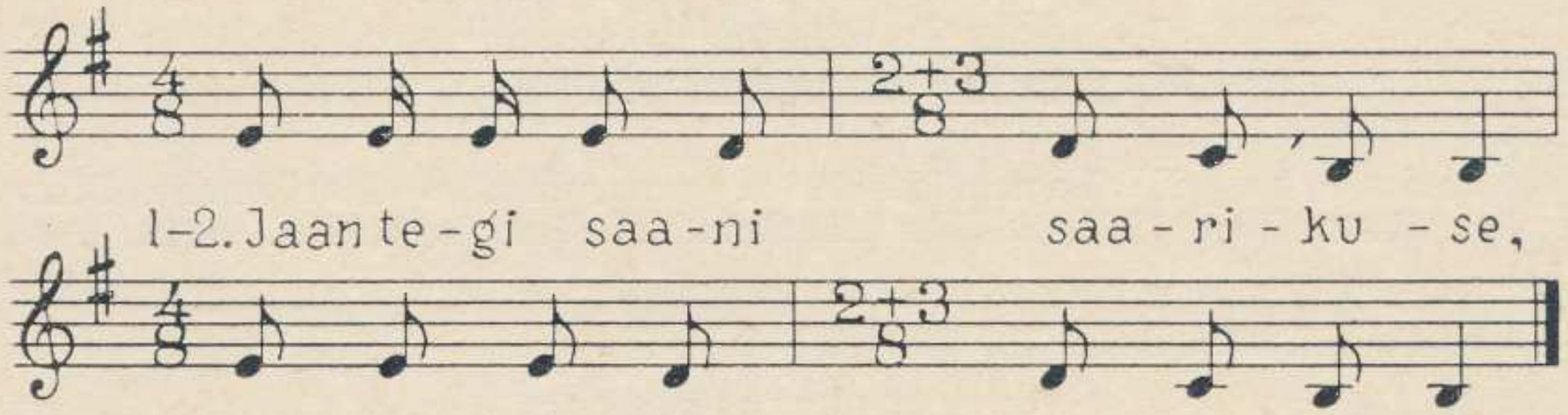

Jaan tegi saani saarikuse,
kirju korju kaasikuse.
Jaan tõi saani õue piale,
akkas seda saani katsumaie,
kas se saani jooseb otse,
kirju korju koidab otse.
Jaan läks neidiste külase —
neiu küla elkis vastu,
elkis elmeni sadulas,
pauksid paadised tanavad.
Küla neidised kaola
küla karje juotemaasa.
Jaan akkas neidisid paluma:
«Kulla neidu, ella neidu,
via vett minu väsinu juua,
anna minu allil ingadelle,
muusuta minu musta juua,
kõiguta minu kõrvi juua!»
Jaan akkas vibu riibamaie,
riibas ta neiu riele.

Neiud ne taga saatlid:
«Ärgu sinu saani juosku otse
ega sinu kõrbi köigu kõrvas —
juosku ta otseni ojase,
silmini sinivedese!»

Laulnud Ingel Tammik, 79 a. vana, Muhu kihelkonnas, Muhu vallas, Nõmmkülas 1942. a. Üles kirjutanud H. Tampere (RKM II 24, 243/4 (1)).

56. VAHELT VAESLAPS.

Haljala.

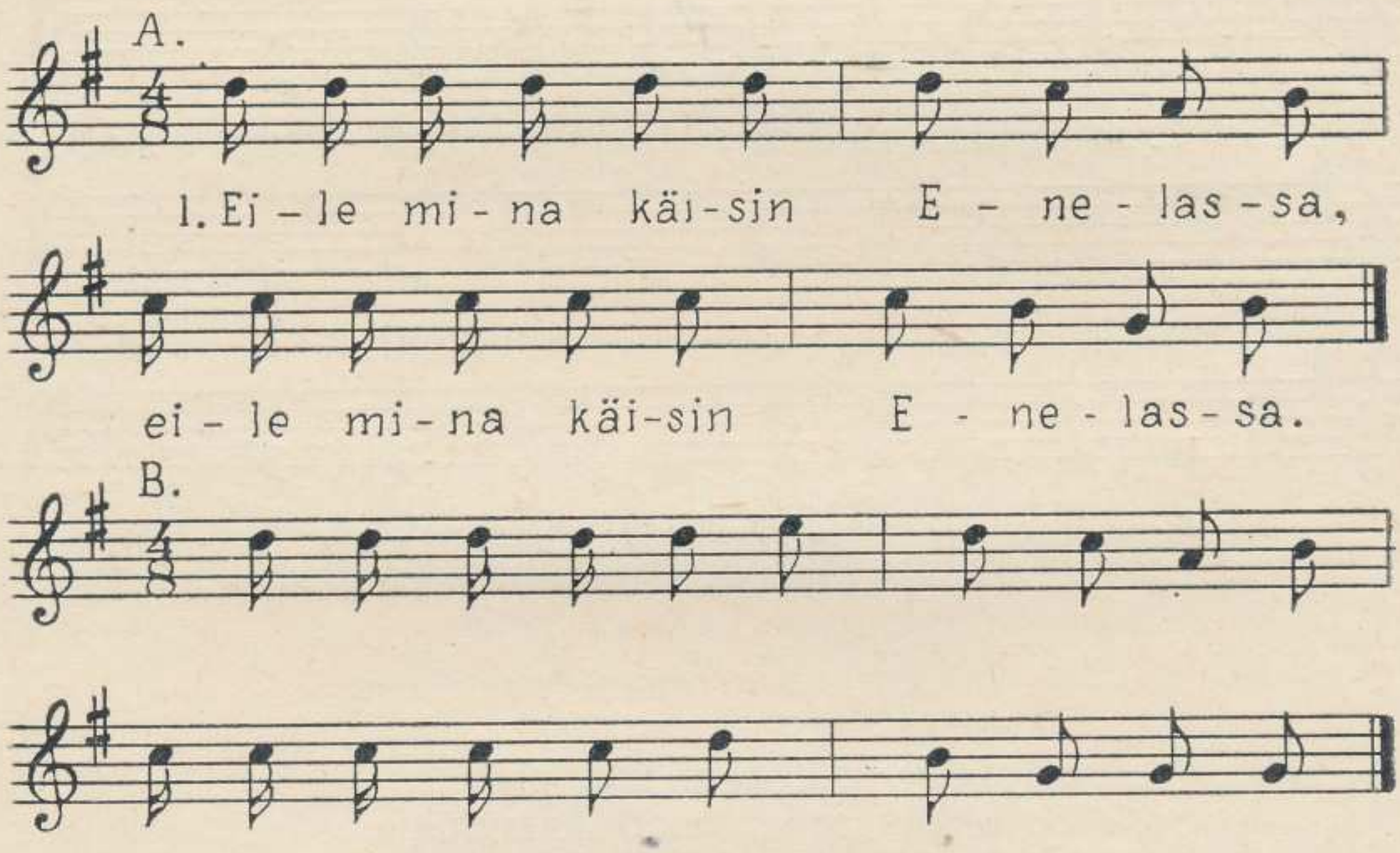

Eile mina käisin Enelassa,
tuna mina käisin Toomelassa,
omme lään Une kiriku
neidusid vaatamaie,
käega katsumaie.
Ette oli pandud elmerinnad,
taha pandud taalderkaelad,
orjad üsna otsa pääle,
vaesedlapsed keik vahele,
rikkad rinnu seisamaie,
kõrgid kõrvi kõndimaie.
Mina võtan ja vaatan:
eest ei võtnud elmerinda,
tagant ei tahtnud taalderkaela,

võtsin otsast orjalapse,
keskelt kehva tüttariida.
See mul orjale omaasa,
sulasele loodud naine,
palgapoisile paraja.

Laulnud Liisu Kaldrik, 78 a. vana, Haljala kihelkonnas, Kandle külas 1905. a. Üles kirjutanud P. Penna ja K. Luud (EÜS II 760 (157) ja 697 (194)).

57. KOSILANE VIRGAS TALUS.

Kuusalu.

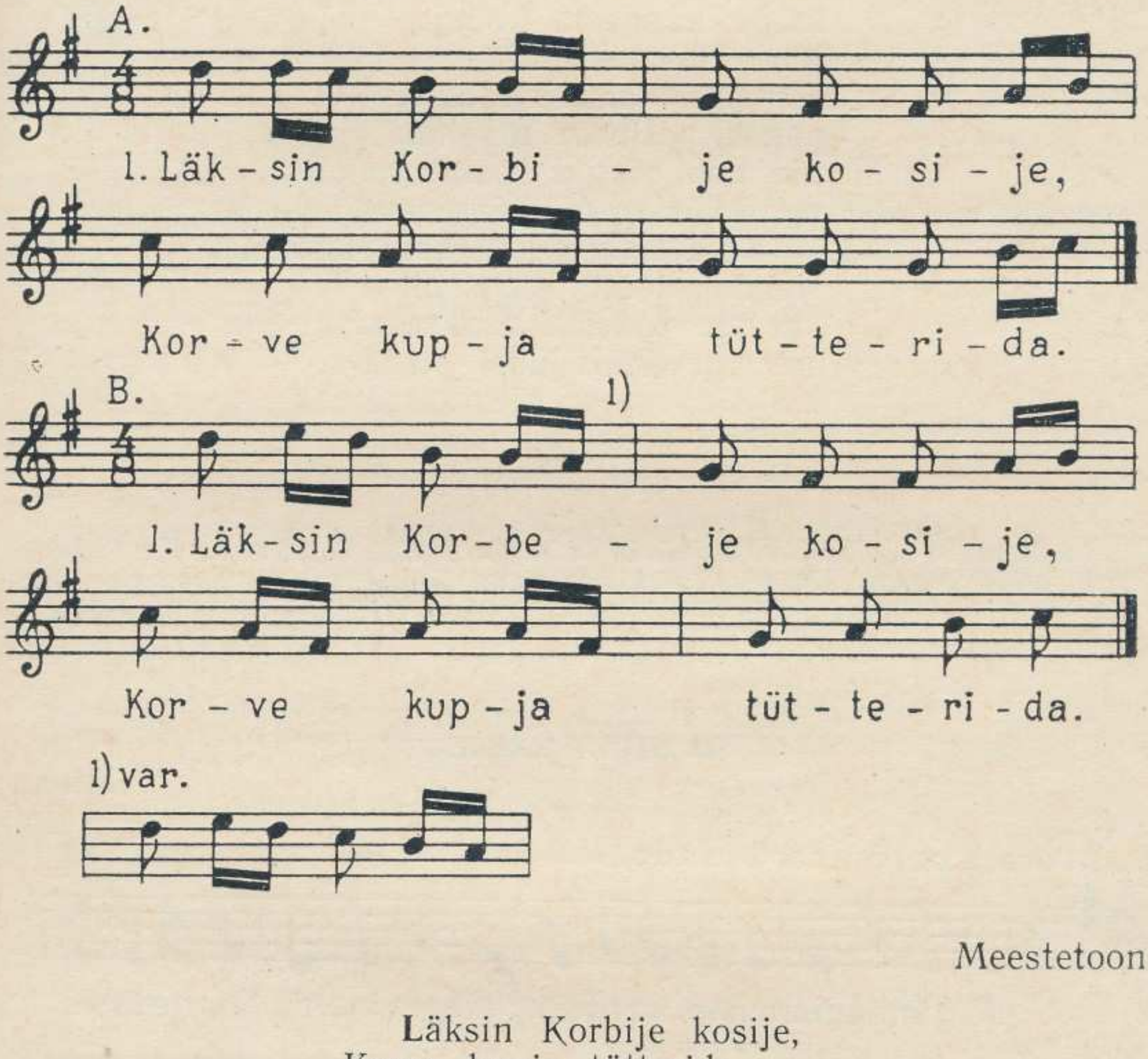

Meestetoon.

Läksin Korbije kosije,
Korve kupja tütterida.
Panin mina ohjad ounapuusse,
päitsed päivärenkäässe,
ise tuppa vaatamaie.
Neli oli neiduda peressa:
üks oli laulule ladusa,
teine tantsule tasane,

kolmas joudus juttudelle,
neljas tüttär tüöle tarka,
kaige kangaste kuduja,
louendite laksutaja.
Ei mina vottand seda neidu,
mis oli laulule ladusa,
ega tahtnud seda neidu,
mis oli tantsule tasane,
ega vottand seda neidu,
mis oli joudus juttudelle.
Ma aga vottin selle neiu,
mis oli tüttär tüöle tarka,
kaige kangaste kuduja,
louendite laksutaja.
Sie mind siub siidiisse,
paneb patjusse magama,
sie tieb särgid soome muoti,
moned särgid moisa muoti.
Neid akkas kangasta kuduma.
Nendap laulid neiu niied
kui sie pääsü kattuksessa;
nendap üüdis uusi pirda
kui sie ruogu räüstäässä;
nendap sukkelad suhisid
kui sie ussi heinä siessä.

Laulnud Mai Kravtsov, 67 a. vana (viis B. Mart Kravtsovilt, 45 a. vana), Kuusalu kihelkonnas, Kolga vallas, Tappurla külas 1911. a. Üles kirjutanud K. Viljak ja G. Vilberg (EÜS VIII 2526 (129) ja 2135/6 (439)).

58. MUST NAINE.

Muhu.

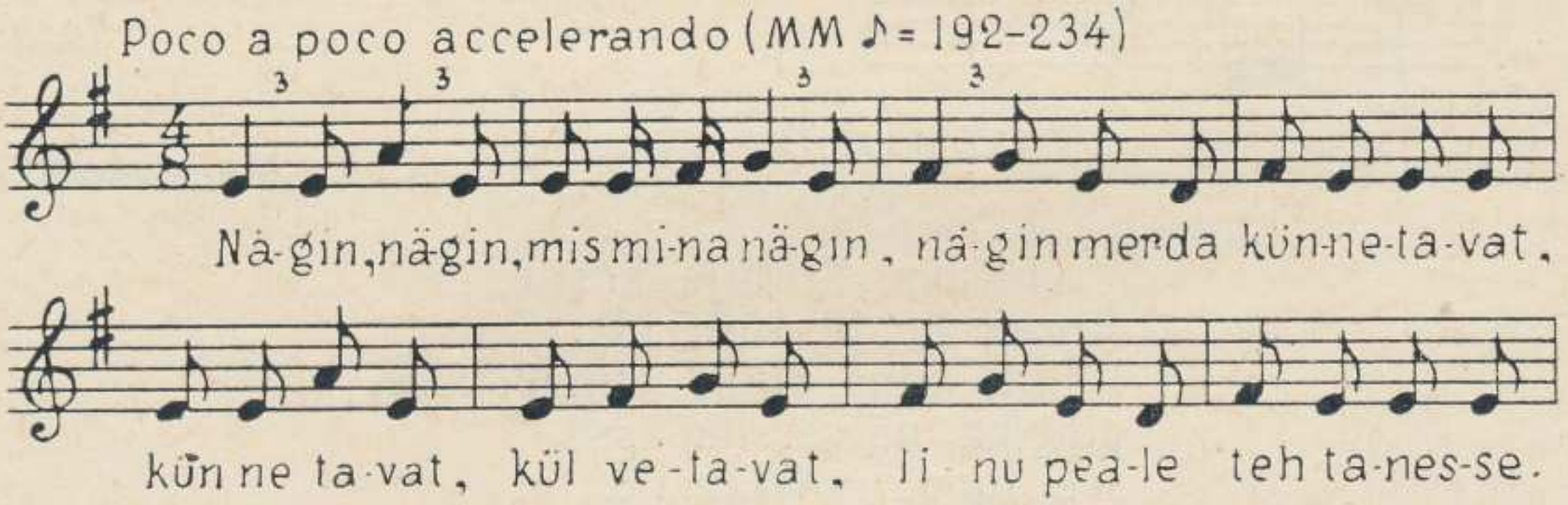

Li-na kas-vas kui ükslinti, ku-par ot-sa kul-da nup-pu.
Ma pa-nin nei-ud nop-pi-ma ja val-ged-pead va-lit-se-ma,
i-si mi-na var-jult vaa-ta-ma ja ki-vi tak-ka
kuu-la-ma: mis nei-du mi-nu ni-me-la, mis
pär-ga mi-nu pä-ral-ta? Kel-lel kee-rud kin-ga-kan-nad,
sü-si-mus-tad sil-ma-kar-vad, lu-mi-val-ge-mad
juu-sed, lu-mi-val-ge-mad juu-sed.
Ui-nu-sin vaene mees ma-ga-ma. kui neid nei-di-sid
jäe-ti. Kõik said kõ-kud, muist said mu-kud,
ma sainmus-ta ja ru-ma-la, tõr-vat-la ka ja

tõ-bi-se, vi-bu-ni-na ja vi-ha-se.

Ak-ka-sin ul-lu uh-tu-ma ja vi-bu-ni-na vihtu-ma:

vii-sin ta Vi-ru jõe-le, kand-sin Jär-va

al-li-ka-le, pes-sin ta vii-e-la vie-la,

kuu-en-deks o-li ku-ri-kas ja seitsmen-deks o-li

see-bi-känt-si, kak-si kätt ka-hek-san-dek-si, i-si ma

ü-hük-san-dek-si, kül-mi ve-si küm-nen-dek-si.

„E-na se-da vaes-ta te-o-a-ga-pois-si,

ä-ra ta o-bu vä-si-nud, ä-ra ta re-gi

la-gu-nud, ä-ra te-ma kõr-bi kõn-ge-nud ja

li-na-lak-ka lan-ge-nud!" Mi-na a-ga pes-sin

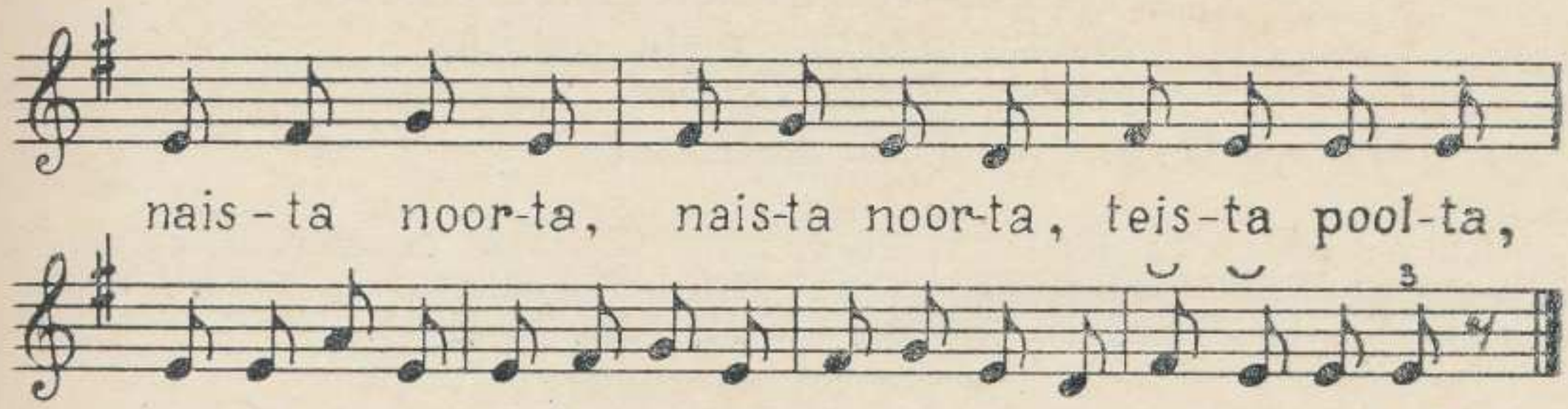

Nägin, nägin, mis mina nägin,
nägin merda künnetavat
künnetavat, külvetavat,
linu peale tehtanesse.
Lina kasvas kui üks linti,
kupar otsa kuldanuppu.
Ma panin neiud noppima ja
valgedpead valitsema,
isi mina varjult vaatama ja
kivi takka kuulama:
mis neidu minu nimela,
mis pärga minu päralta?
Kellel keerud kingakannad,
süsimustad silmakarvad,
lumivalgemad juused.
Uinusin vaene mees magama,
kui neid neidisid jäeti.
Kõik said kõkud, muist said mukud,
ma sain musta ja rumala,
tõrvatlaka ja tõbise,
vibunina ja vihase.
Akkasin ullu uhtuma ja
vibunina vihtuma:
viisin ta Viru jõele,
kandsin Järva allikale,
pessin ta viiela viela,
kuuendeks oli kurikas ja
seitsmendeks oli seebikäntsi,
kaksi kätt kaheksandeksi,
isi ma ühüksandeksi,
külmi vesi kümnendeksi.
«Ena seda vaesta teo- aga -poissi,
ära ta obu väsinud,
ära ta regi lagunud,
ära tema kõrbi kõngenud ja
linalakka langenud!»

Mina aga pessin naista noorta,
naista noorta, teista poolta,
pessin piimavalgeeksi,
40 noore koore sarnaseksi.

Laulnud Mihkel Pallas, 78 a. vana, Orissaare rajoonis, Pöide külanõukogus, Orissaare asulas 1956. a. Laul pärit laulja sünnikohast Muhu kihelkonnast. Üles kirjutanud H. Tampere (RKM, Mgn. II 11 a).

59. MUST NAINE.

Vändra.

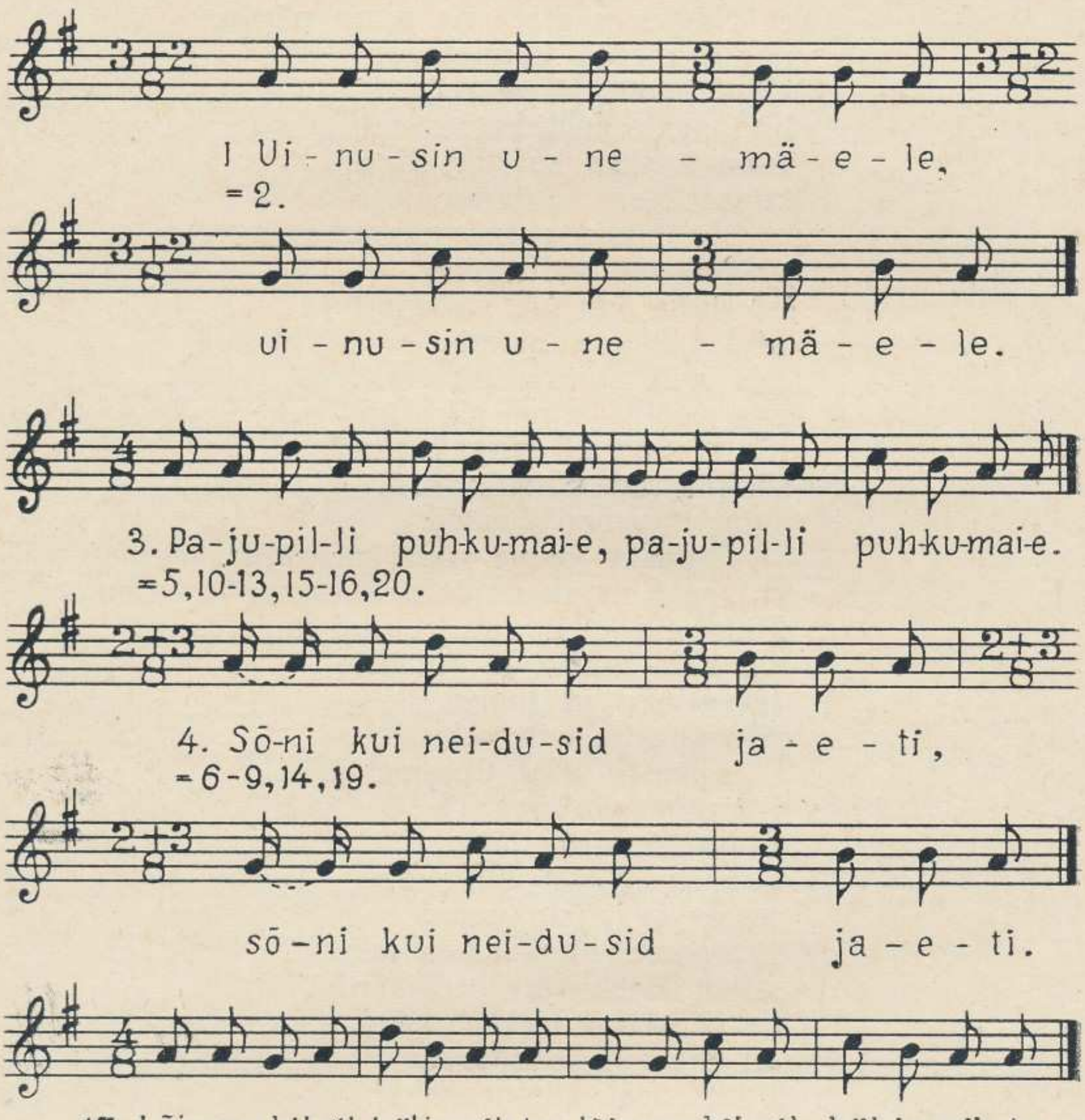

Uinusin unemäele,
viibisin vilet ajama,
paeupilli puhkumaie,
sõni kui neiusid jaeti.
Kõik said kekid, muud said mukid,
ma sain musta ja rumala,
tõrvaskännu ja tõbise.
Viisin neiu siis vesile,
pesksin viiele veele,
kuuendalle kurikalle —
siis sai naista natukene.
Keetis kõrti suitsunurgas.
Kilk oli uppund kördi sisse,
parm läind ennasta pesema,
sääsk läind sääri loputama.
Võtsin lõmmu lõukanurgast,
lõin mina kilgil külje pihta,
sääsel pika sääre pihta.
Kilk jäi külgeje põdema,
sääsk läks sääri kaebamaie.

Laulnud Aleksander Jürgens, 55 a. vana, Vändra kihelkonnast, Vana-Vändra vallast 1932. a. Üles kirjutanud H. Tampere (ERA III 7, 66 (52) ∠ ERA, Fon. 371 b ja ERA II 56, 420/1 (11)).

60. NAINE AJAB VARGILE.

Peetri.

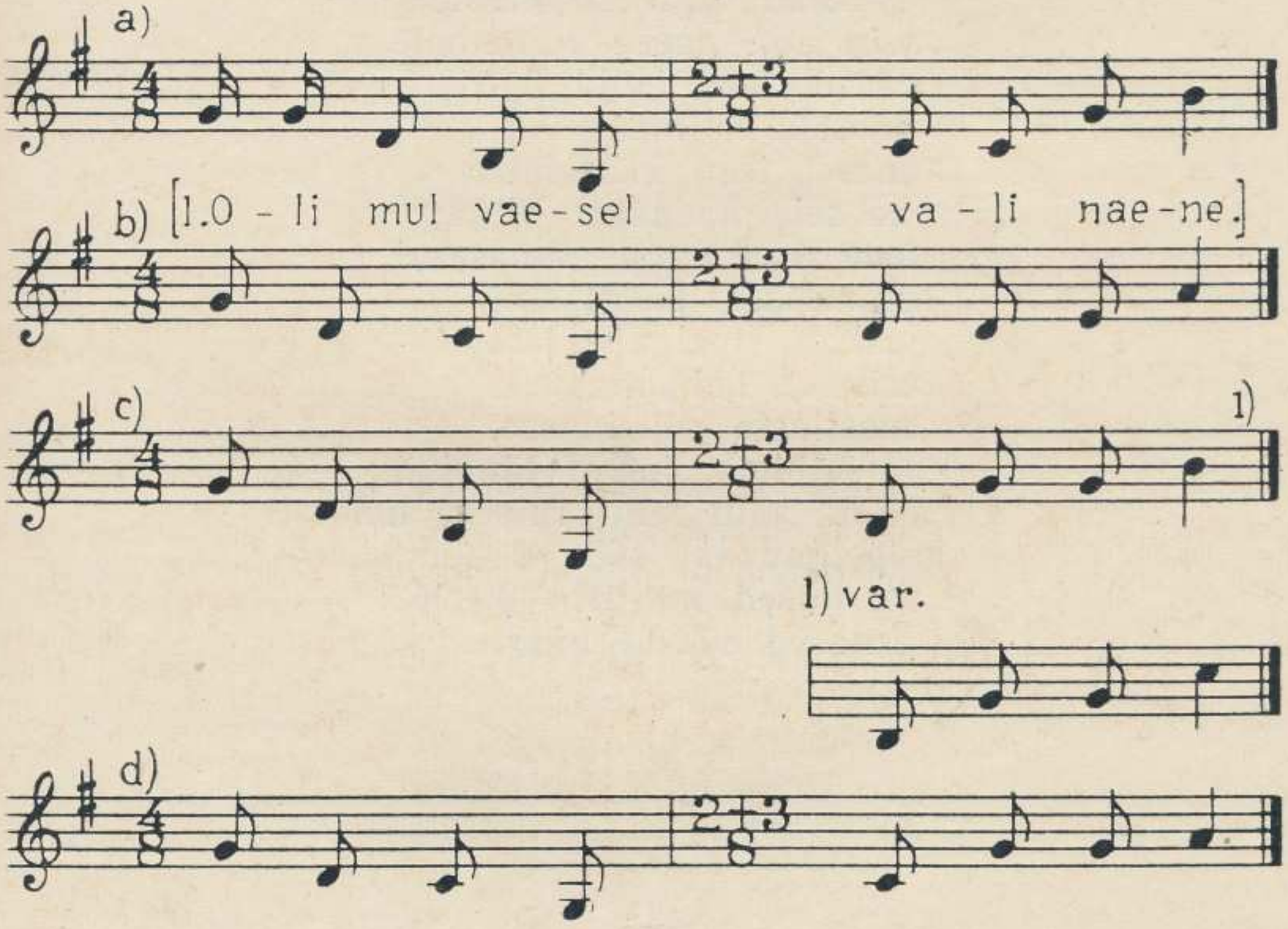

«M. Tiisvald oli ülepea niisugune algupäraline laulja, kes iga laulu kümne viisi peal laulis või kümme laulu ühe viisi peal. Tema nähtavasti improviseeris. Sealjuures ei olnud intonatsioon küllalt puhas, üsna sagedasti (suuremalt jaolt) detoneeris. Niisugust lauljat oleks küll vahest kõige kohasem grammofoni lasta laulda.

Kõiki Tiisvaldi lauldud viise, mis lõpevad nagu 110 (käiguga üles), venitati viimase silbi peal — pikem fermaat (orig. $\overline{\cdot}$)».

Oli mul vaesel vali naene,
aas mind aita vargaale,
aida uksi halgamaie,
laekaid lahutamaie,
põrandaid põrutamaie.
Sealt sain püksi püülileivad,
kalitsasse saiakakud,
taha tasku tanguvorstid.
Hakkan siis koju minema.
Meie külas kurjad koerad,
need olid hullud haukumaie,
haukumaie, paukumaie
ja ka kurjad kiskumaie,
sõid minu püksist püülileivad,
kalitsast sõid saiakakud,
taga taskust tanguvorstid.
Kui mina siis ju koju läksin,
naene harki andemaie.
Mina meesi mõtlemaie:
Hakkan ahju küttemaie,
viin aga naese vihtlemaie,
enesel teen hella leili,
naesele leili tugeva;
enesel teen kasevihta,
naesele kadakast vihta;
teen aga naese uimaseksi,
uimaseksi, pööraseksi,
viskan sipelgapesasse,
erilaste heinamaale,
mesilaste mõisinusse.
Attüma, jumal tänatud!
Nüüd sain lahti raipest naisest:
sipelgad tal söövad silmad,
mesilased murdsid meele,
erilased võtsid hinge.

Viisi laulnud Mart Tiisvald, 70 a. vana, Peetri kihelkonnas, Mäo vallas, Palu mõisas 1911. a. Üles kirjutanud P. Penna (EÜS VIII 505 (110). Samal viisil lauldud («lauldi kõik seltsis») teksti kirja pannud V. Rosenstrauch Mart Herbstilt, 53 a. vana, Peetri kihelkonnas, Mäo vallas, Palu mõisas (EÜS VIII 771/3 (381)).

61. TÕBINE NAINE.

Väike-Maarja.

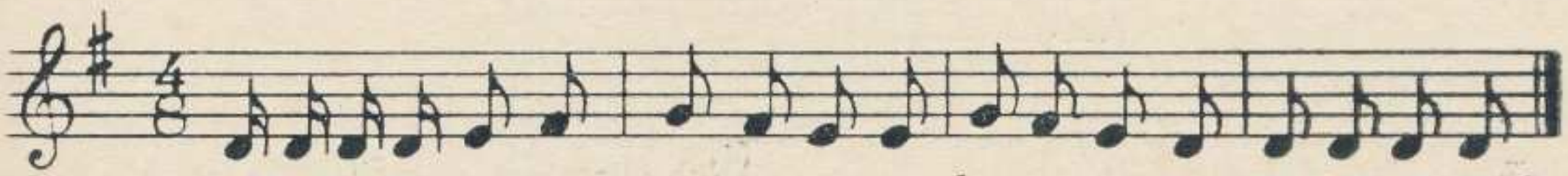

1-2. Mul-lu mi-na võt-sin nae-se noo-re, [tu-na-mul-lu tei-se poo-le.]

Mullu mina võtsin naese noore,
tunamullu teisepoole,
viisin hella heinamaale,
panin kulla kaare peale.
Niitis heina, helkis metsa,
võttis loogu, lõksus metsa.
Ilus oli enesel näha,
kena kõigile külale.
Hakkas põlvista põdema,
sääremarjusta magama,
labajalgust langemaie.
Ei tohtinud kojuje tulla,
viisin välja viidangusse,
aasin ajakeanangusse.
Siis lähen nuttees kojuje,
alatsedes alla õue.
Eite minulta küsima,
taati minulta küsima:
«Mis sa nutad, poega noori?»
«Mis mina nutan, eidekene,
ehk mis nutan, taadikene!
Mullu mina võtsin naese noore,
tunamullu teisepoole,
viisin hella heinamaale,
panin kulla kaare peale —
niitis heina, niksus metsa,
võttis loogu, lõksus metsa,
ilus oli enesel nähja,
kena kõigile külale.
Hakkas põlvista põdema,
sääremarjusta magama,
labajalust langemaie.
Ei tohtind kojuje tulla,

viisin välja viidangusse,
aasin ajakeanangusse,
siis tulin nuttes kojuje.»
Eite kostis, taati kostis:
«Too koju kositud naene,
laua otsa laulatatud!
Pane sina linnaksed liguje,
odrad otseti vedeje,
kaerad kaksi allikasse!»
(— — —)

Laulnud Jüri Langebron, 78 a. vana, Väike-Maarja kihelkonnas, Vao vallas, Kiltsi külas 1910. a. Üles kirjutanud P. Penna ja V. Rosenstrauch (EÜS VII 2177 (62) ja 1915/7 (109)).

62. UBA JA HERNES.

Meremäe.

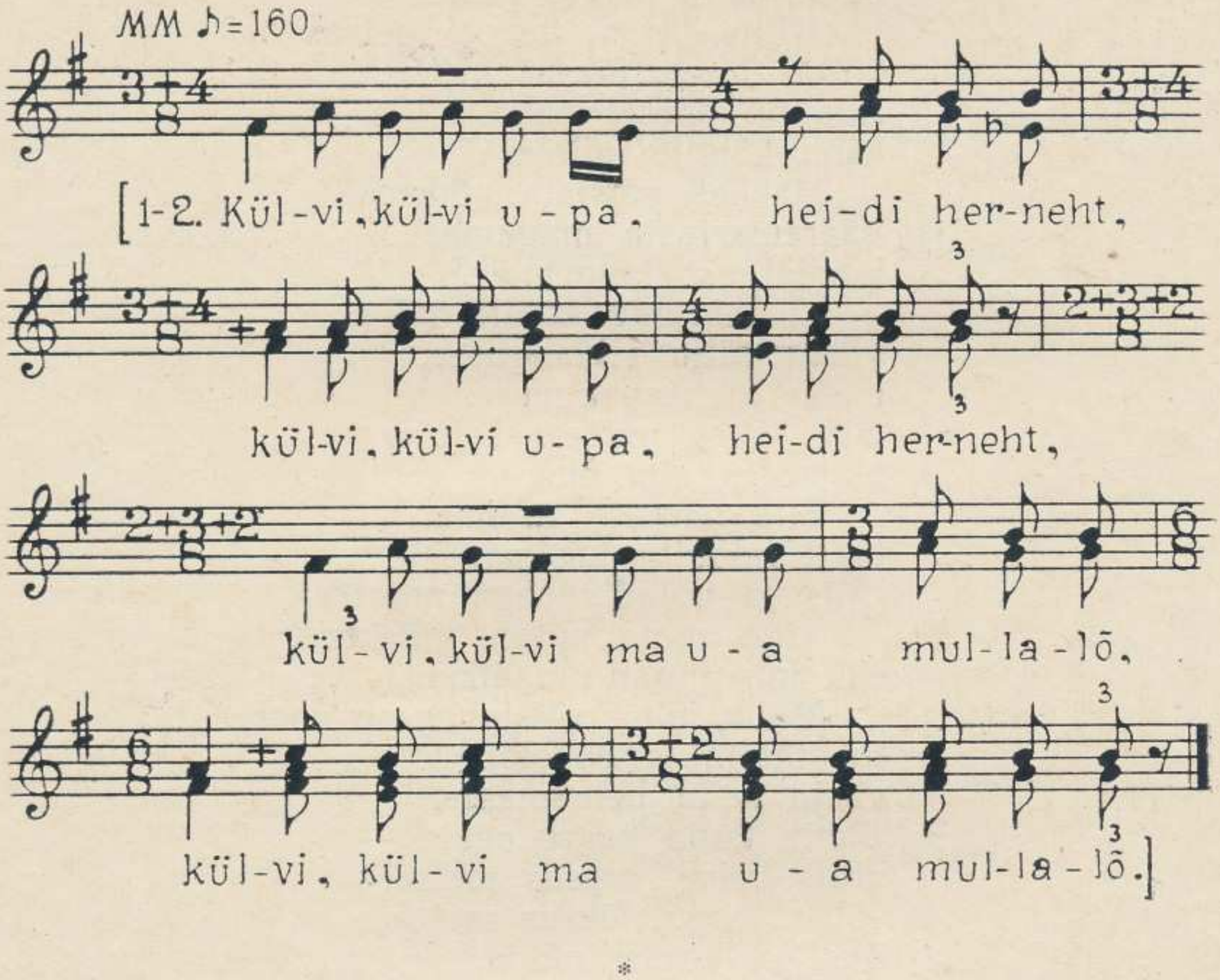

*

Külvi ma upa, heidi herneht,
külvi ma ua mullalõ,
herne hellä liivakohe.

Saie nä katsi kasunus.
Nägünessä, kuulunõssa,
kua umma kõdrulõ kõvõmba,
kua umma lakolõ lajemba?
Uba ol'l kõdrulõ kõvõmb,
herneh ol'l lakolõ lajemb.
Lätsi katsi höüstelemä:
kua um illos häermille,
kua rikas ristikille?
Ubä rikas ristikille,
herneh rikas häermille.
Uba naidi noorõ naisõ,
herneh hellätse minijä,
võti Riiast rikka tütre,
Tartost kõgõ targõmba.
Lätsi nu aita magama,
pääle aita päälikohe,
taba ütsä taadõ,
võtmõ kümne külele,
villatsõllõ voodõhõllõ,
kalõvatsõ kattõmillõ.
Magasi nimä magusahe,
magasi nimä ni lebäsi,
kunni kire ülä kiko,
haugi kaasa harmikõsõ.
Kas sa kuulõ-õs, kulla näio,
kas nu helliko heräne-es?
Päivä nu paistu pähütsehe,
ago hõlma hõrõti.
Ega nu kuulõ-õs kulla näio,
ega nu hellik es heräne.
Kääni küle, löüse külmä,
heidi jala, löüse jahhe,
olli ülä mant är lännü,
lännu kaasa kattimilt.
Näiokõista, noorõkõista,
linikpääd linnukõista!
Miä täl nu tetä, kohe minnä?
Säält nu joosi rehe mano.
Kiä nu reheh iih olli?
Ülä esä iih ol'l.
«Ülä esä, helläkene,
kaasa tätä, tähekene!
Sinol um iks kaiho, minol kaiho,
sinol um kaiho üte võrra,
minol kaiho katõ võrra —
sinol kattõ poigavani,

minol kattõ üläväni.
Läkke katsi otsimahe,
ülä esä helläkene!»
Ülä esä vasta kõnõl',
kaasa esä kadsatõlli:
«Ku sul kattõ, sõs sa otsi,
ku sul viidi, viidä aigu!»
Oh sa naista näiokõista!
Säält timä lasi lauda mano.
Kiä sääl laudah iih olli?
Ülä imä iih olli.
Ütel timä ülä imele:
«Ülä ime, helläkene!
Sinol um kaiho, minol kaiho,
sinol um kaiho üte võrra,
minol um kaiho katõ võrra —
sinol viidi poigovani,
minol kattõ kaasavani.
Läkke nu katsi otsimahe!»
Ülä imä, hellakene,
ega tulõ-õs otsimahe,
kallis tulõ-õs perrä kaema.
«Ku sul kattõ, sõs sa otsi,
ku sul viidi, viidä aigu!»
Oh sa naista näiokõista!
Tandsõ timä sõs talli mano.
Kiä sääl tallih iih ol'l?
Ülä vel'lo iih ol'l.
Ütel timä ülä velele,
mar'a velele manitsi:
«Kuulõ, sa virve ülä vel'lo,
kuulõ, sa kallis kaasa vel'lo!
Sinol um kaiho, minol kaiho,
läkke mi katsi otsimahe!»
Vel'lo lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:
«Ku sa kaodi, sõs sa otsi,
ku sul viidi, viidä aigu!»
Lätsi timä ülä sõsarõ mano:
«Kuulõ, hää ülä sõsar,
mino meelimarakõnõ!
Sinol um kaiho, minol kaiho,
sino kaiho üte võrra,
mino kaiho katõ võrra —
sinol um viidü vel'lovani,
minol kattõ kaasavani.

Läkke mi katsi otsimahe,
kallist perrä kaemahe!»
Sõsar lausi meelestäni,
ütel umalõ imele:
«Küdsä meile kuu kukkõliku,
pääle päävä pätsikene,
lää sõs mi vel'lo otsimahe,
otsimahe, löüdemähe!»
Ärä ehe ilosahe,
kaunihe kabistõlli.
Keeri nimä keriko külele,
valgõ torni var'olõ,
sääl nimä kaie katsipooli,
ette taadõ kavatsõlli,
tundsõ nimä är uma vel'lo,
imekanna kavatsõlli —
olli Tooni nurmõ pääl,
maanalaistõ maiõ pääl.
«Tule sa kodo, vel'lo noori,
kallu sa kodo, imekana!»
Vel'lo taitsõ vasta lausta,
taitsõ targastõ kõnõlda:
«Paremb mul kurva är koolda,
meelepaha maalõ minnä,
ku mul kurvahna ellä.»
Näio ikula kõnõli,
pisarilla pajatõlli:
«Seo saa imeh ilma pääle,
rahva naaru maa pääle,
milles sa kurva är koolõt,
meelepaha maalõ läät!»
Vel'lo lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:
«Olõt sa opnu unitsõs,
olõt laisas sa harinu —
olõ-õi mi laiska sukku,
olõ-õi mi verdä viidetüist.
Kuulõ-õs sa kikka kirgemist,
kuulõ-õs sa käo kuukumist —
seo ma anna sullõ andis.
Müvve jo jumaldõ härä,
kuulõ-õs sa härä müügemist,
päivä paisti jo pähütsehe,
ago jo hõlma hõrõti —
seost olli mino meeli paha,
meeli paha, süä haigõ.»

Näio ikula kõnõli,
lausi sõna laine'ella:
«Oh sa ulli ilmuline,
ilmuline, päiviline!
Ku sa kurva ärä koolõt,
meelepaha maalõ läät,
kaitsva vasta kalmulise,
Toonista vasta tõrõldas:
illos um ellä ilma pääl,
makus ellä maa pääl,
kuri um kurva koolõmine,
meelepaha maalõ minemine.»
Näio sääl kutsi ni kumardi,
ärä pallõl ni painudi:
«Maalõ ma jätä unõ usu,
jätä maalõ magahusõ!»
Vel'lo lausi meelestäni,
lausi meele poolõstani:
«Um mul jo man maa haisu,
um ligi liiva haisu.»
Näio lausi meelestäni,
kabo vasta kõnõli:
«Kütä ma sanna küündelist,
viha havvu viirdist,
tii ma lipõ livvakuhe,
lämmä vii länikuhe,
mõsõ sul mant maa haisu,
mõsõ ligi liiva haisu.»
Vel'lo nakas sõs kodo veerümähe,
imekana kallumahe.
Näiol hälge sõs hüä miil,
näiol kosti kurva miil,
miildü sõs är ime meelekene,
süttü är esä süämekene.
Esä kergüt kübärät,
ime liigut linikut,
vel'lo kiti kabokõist,
sõsar sõlõ kandijat:
«Olõ sa terve, tüttereni,
saagu sa hellä hüvvä miilde,
kallis kavva elämä!
Tii es sa tiko küläle,
häpü hüäle hõimulõ.»
Kui nä kaodi, nii nä otsõ,
saiõ kodo kohendajas,
elitarõ ilostajas.

Viisi (üldine jutustavate laulude «ääl», sedapuhku lauldud «Naisetapja» sõnadega) on ette laulnud Treiali Ode, 70 a. vana, ühes kooriga, Meremäe vallas, Treiali külas 1913. a. Üles kirjutanud A. O. Väisänen (EÜS X 935 (190) < ERA, Fon. 79-a). Sõnad kirja pannud H. Prants Setumaal 1889. a. (H II 3, 11/3 (8)). Vt. ka Setukeste laulud I, lk. 388/90, nr. 344.

63. KULDNAINE.

Viru-Nigula.

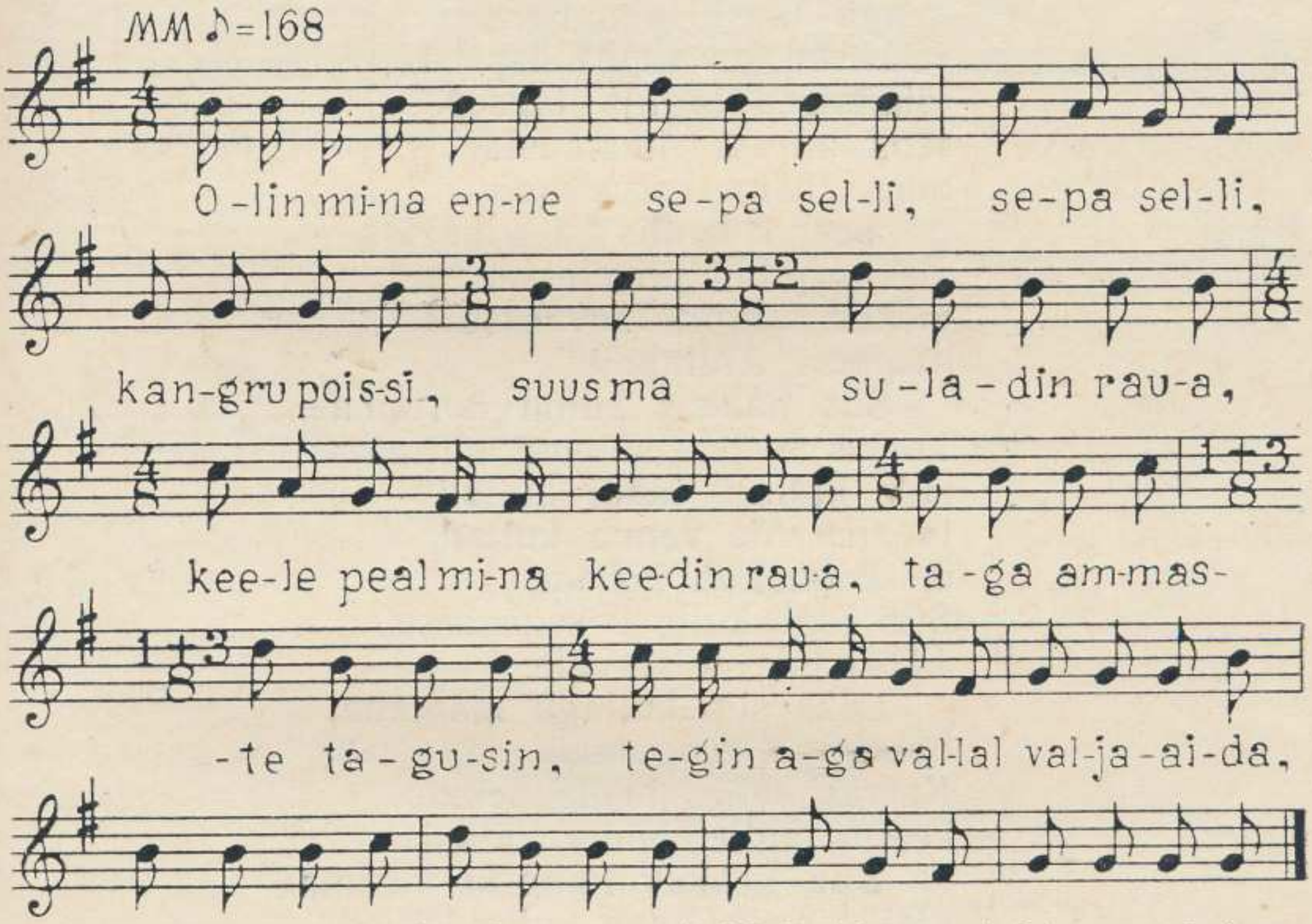

*

Mul oli kolmi vennakesta:
üks oli heinaksa jõessa,
teine palgiksa pajussa,
kolmas seppaksa Virussa.
Mis oli heinaksa jõessa,
see sööb jõe kaluda,
jõe häida ahvenaida,
mere laiu lattikaida.
Mis oli palgiksa pajussa,
see teeb tuulele tubada,
alla tuule akkenaida.

Mis oli seppaksa Virussa,
see teeb valda valjaaida,
kihelkonnal kerveida,
nurme neidule nugasid.
Jättab vahed valjastessa,
jättab kisud kervestessa,
nurgad neidu nugadessa.
Sestap seppa sõimati,
seppa lapsi laimati:
«Süsised on seppa lapsed,
tahmatsed taguja lapsed,
sepp on ise ilmamusta,
naine kannukarvaline.»
Seppa kuulis ja vihastas,
viskas pihid pilvetesse,
viskas tangid taevaasse,
haameri Alutahaje.
Siis hakkas kulda korjamaie,
korjas kokku kolmed kullad:
eide kullad, taadi kullad
ja siis viie venna kullad,
õe kolmande hõbeda.
Siis tegi kullast kaasakese,
hõbedasta teisepoole.
Läks siis kullaga magama,
hõbedaga hingamaie.
Keeras selja, leidis seina,
keeras külle, leidis külma.
Siis hakkas kullalta küsima:
«Miks on külmad kulla külled,
hõbeda jalad jäledad?»
Kulda kuulis, vasta kostis:
«Sest on külmad kulla külled,
hõbeda jalad jäledad,
et on viisagi vajaka:
keelta suhu, meelta pähä,
alla rindade südanta,
südamele hingekesta,
hingele elu-aseta.»

Laulnud Greete Vessmann, 75 a. vana, Viru-Nigula kihelkonnas, Kunda-Malla vallas, Kuura külas 1913. a. Üles kirjutanud K. Viljak ja V. Rosenstrauch (EÜS X 2403 (1) ja 2416 (3)). — Juurdelisatud teksti on kirja pannud H. Krickmann Viru-Nigula kihelkonnast 1878. a. (EKS 4°1, 88/90 (132)).

64. KULDNAINE.

Kuusalu.

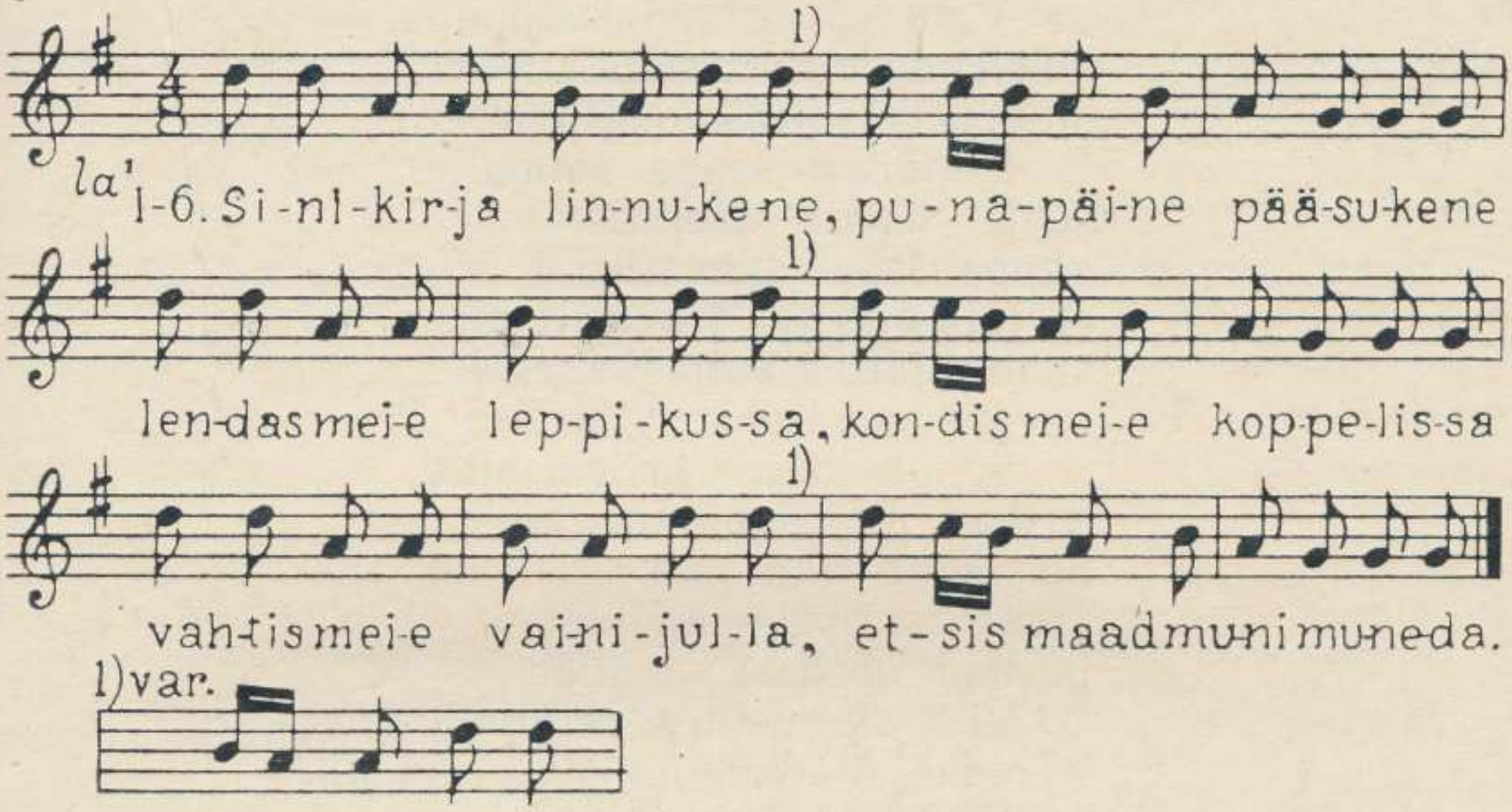

Karjatoon.

Sinikirja linnukene,
ponapäine pääsukene
lendas meie leppikussa,
kondis meie koppelissa,
vahtis meie vainijulla,
otsis maad muni muneda,
aset puegi auduksesa.
Ei saand maad muni muneda,
aset ei puegi auduksesa.
Lendas meie kiige külge,
tegi pesa penni külge,
audus pojad aeste külge.
Audus kuu, audus kaksi,
audus kuuda kolmandagi,
nädalgi ju neljatagi —
said pojad verisulile.
Siis akkas puegida jagama,
peretagi pillamaie:
ühe pani pardiksi pajusse,
teise johvikes jogeje,
kolmane Viru seppaaksi.
Mis pani pardiksi pajusse,
sie süöneb pajusta putki;
mis pani johvikeks jogeje,
sie süöneb juest kaluja;
mis pani Viru seppaaksi,

sie tegi vallal valjaaida,
kihelkonnal kirveeida,
numme neidisel nugije.
Vald ei kiitnud valjaaida,
kihelkond ei kirveeida,
numme neidised nugije.
Siepärast seppa soimatie,
seppa naista naeretie,
seppa lapsi laimatie,
et jättis kisud kirvestesse,
vahed jättis valjastesse,
nurgad neidise nugile.
Seppa süttis ja vihastas,
viskas pihid puesaasse,
alasimme alla oue,
valas vasest vaimukese
ja tegi obedast emanda.
Viis sie vaimu vainijule:
«Tiadke, tiadke, muistke, muistke,
arvake küla ueksed,
mis on vaimulta vajaki?»
Mina kui kuulsin, vasta kostsin:
«Viis on, viis on, vennikäne,
viis on vaimulta vajaki:
kielt pole suussa, mielt ei päässa,
alla rinna ei südanta,
südames ei ingekesta,
ingel ei eluaseta.»

Laulnud Miina Salström, 53 a. vana, Kuusalu kihelkonnas, Kolga vallas, Hara külas 1911. a. Üles kirjutanud K. Viljak ja G. Vilberg (EÜS VIII 2532 (159) ja 1571/2 (68)).

65. KULDNAINE.

Karula.

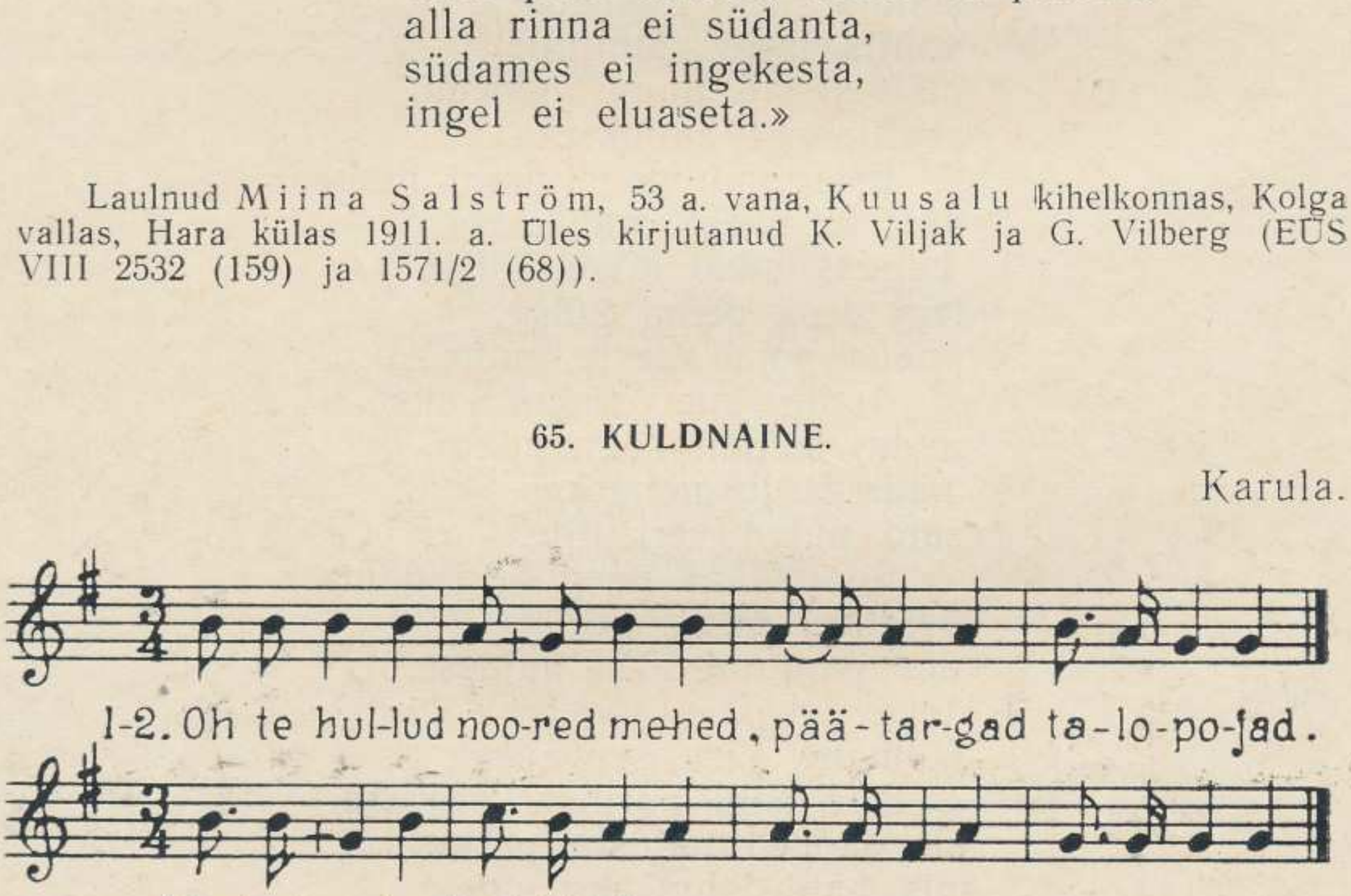

(Eelmise laulu jätk.)

*

Oh sa ulli noorimeesi,
paha tarka talupoissi,
tootid puusta naista tetä,
tammõst naista tahuda!
Pannid hõpõ iho ilos,
kulla pannid palgõs.
Sunnet suula maitsema,
pannit pata keedima.
Ärä sulli suula maitseh,
ärä palli pata kiiteh.
Jäi pal'as pakukõnõ,
puhas puujupikõnõ.

Laulnud Ann Kolatsk, 77 a. vana, Karula kihelkonnas, Vana-Antsla vallas 1912. a. Viisi kirjutanud A. O. Väisänen (EÜS IX 1279 (20—21) < ERA, Fon. 3 b). Sõnad kirja pannud J. Semm Katre Treialilt Põlva kihelkonnas 1903. a. (H, Mapp 620 (34)).

66. KALMUNEIU.

Järvesuu.

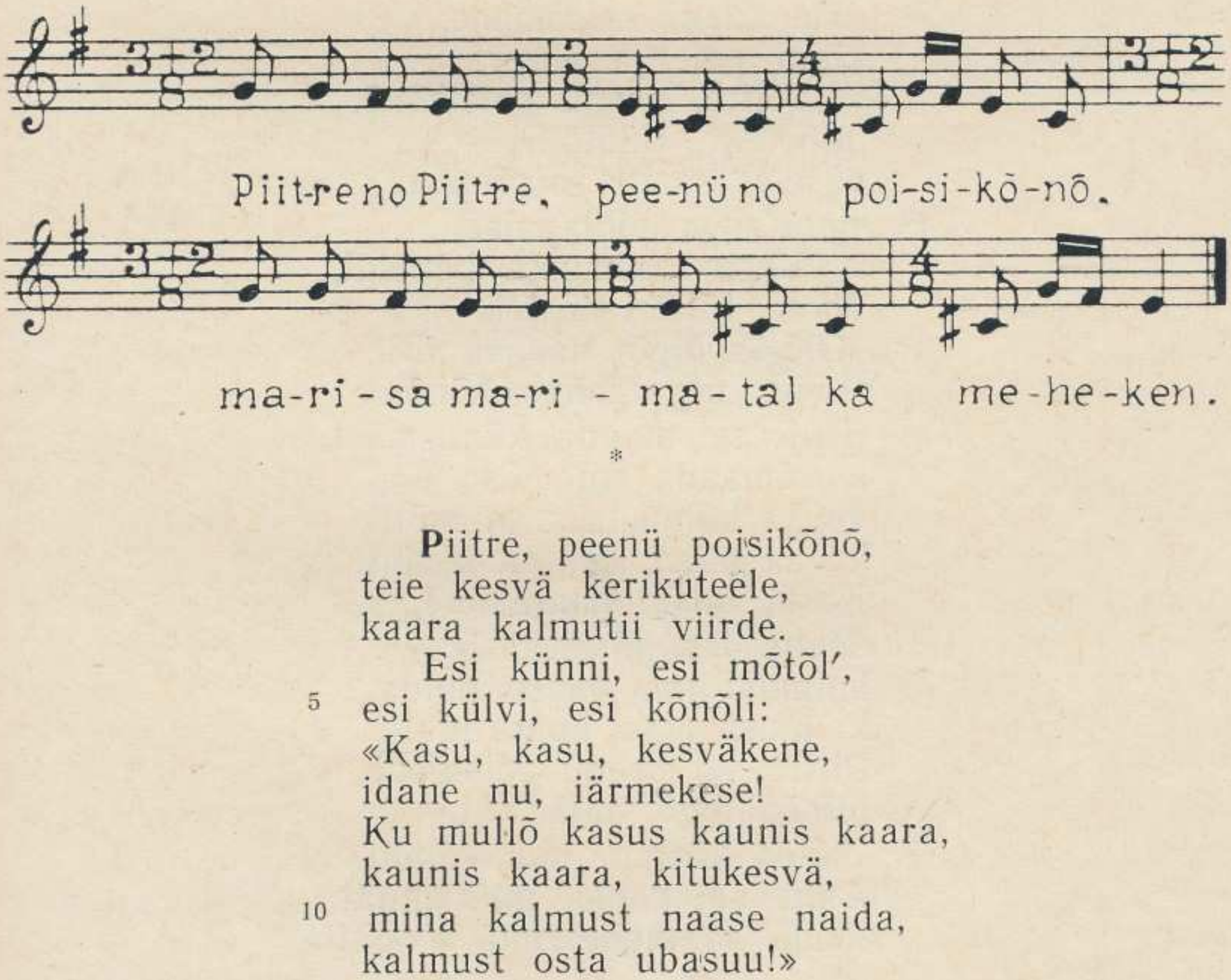

*

Piitre, peenü poisikõnõ,
teie kesvä kerikuteele,
kaara kalmutii viirde.
Esi künni, esi mõtõl',
esi külvi, esi kõnõli:
«Kasu, kasu, kesväkene,
idane nu, iärmekese!
Ku mullõ kasus kaunis kaara,
kaunis kaara, kitukesvä,
mina kalmust naase naida,
kalmust osta ubasuu!»

Kasvi kaunis kaarakõnõ,
kasvi kitukesväkene.
Piitre, peenü poisikõnõ,
naas naista naidõmahe,
ubasuuda ostõmahe.
Olõ-õs õigõ, nigu ütel,
olõ-õs, nigu kõrra kõnõli.
Ehe vel'lo ilosahe,
sälgä aie sinisärgi,
päähä kööritü kübärä,
liinalippu vüüräti,
jalga säädse saksa saapa.
Lät's ni vel'lo kosjovallõ,
ubasuuda otsimahe —
võti Riiast rikka tütre,
Tartost kõgõ targõmba.
Nakas kodo tulõma.
Olli täl sõs hüä hobõsõ,
kauni olli kaarasüüjä,
tulli mäele mängih,
kallaspoolõ karõldõh.
Saie kalmu kottalõ,
saie ligi liivakuhe —
jäie saani saisõmahe,
kinni peie perälavva.
Piitre, peenü poisikõnõ,
minetelli, tulõtõlli —
päse-ei saani saisõmast,
perälavva pihlapuist.
Vasta kalmusta kõnõldi,
Tooni tütteri tõrõli:
«Olõ-õs õigõ, mis sa ütli,
olõ-õs, nigu kõrra kõnõli!
Tulli sa maada kündemäst,
leevämaada liitemäst,
ku sa künni, sõs sa mõtli,
ku sa külvi, sõs sa kõnõli:
Kasu, kasu, kaarakõnõ,
idane iks, iärmekõsõ —
kalmust ma naase naida,
kalmust osta ubasuuda!
Piitre, sa peenü poisikõnõ,
olõ-õs õigõ, miä ütli,
olõ-õs kõrrah, miä kõnõli.
Anna sa, vel'lo, miä annat,
tõoda sa meile, miä tõodat!»

Vel'lo tõot' anda kimbu kindit,
kattõ kimpu tõot' kaputit.
Tulõtõlli, minetelli —
päse-es saani saisõmast,
perälavva es piätüsest.
Jälki kalmust vasta kõnõldi,
Tooni tüttere tõrõli:
«Anna sa, vel'lo, miä annat,
tõoda, vel'lo, miä tõodat!»
Tõodi puuda puutit,
nagla maagõlangasit.
Tulõtõlli, minetelli —
päse-es saani saisõmast,
perälavva piätüsest.
Vasta kalmusta kõnõldi:
«Anna, miisi, miä annat,
tõoda, miisi, miä tõodat!»
Tõodi tiä pungast poodiraha,
karmanist tiä kaubaraha.
Tulõtõlli, minetelli —
päse-es saani saisõmast,
perälavva piätüsest.
Jälki kalmusta kõnõldi,
Tooni tüttere tõrõli:
«Anna, vel'lo, miä annat,
tõoda, vel'lo, miä tõodat!
Piitre, sa peenü poisikõnõ,
anna sa naane nuku alta,
kabokõnõ kaali alta!»
Piitre, peenü poisikõnõ,
Piitre mõõka tilistelli,
kaalarauda raputõlli,
hüvvä hobõst tõoti tiä hukata.
Tulõtõlli, minetelli —
päse-es sani täl saisõmast,
perälavva pidesist.
Vasta kalmusta kõnõldi,
Tooni tüttere tõrõli:
«Anna, vel'lo, miä annat,
tõoda, vel'lo, miä tõodat!»
Tõodi tiä sata sajamiist,
pääle kattõ kaasikõt.
Tulõtõlli, minetelli —
päse-es saani saisõmast,
perälavva pidesist.
Vasta kalmusta kõnõldi,
Tooni tüttere tõrõli:

«Anna, vel'lo, miä annat,
tõoda, vel'lo, miä tõodat!»
Miä nu tetä, kohe minnä?
Lubas nu noorõ nuku alta,
kabokõsõ kaali alta.
Pässi sõs saani saisõmast,
perälavva pidesist.
Naas sõs vel'lo veerümä,
imekana kalluma.
Vässü täl hüä hobõsõ,
ärä täl ratsu ramõhtu.
Kaie nu vel'lo kaali alla,
liiguti linatsõ alla —
löüse iist koolijani,
kalmulise alla kaali.
Piitre, peenü poisikõnõ:
«Edo olli ma ulli vel'lokõnõ,
kallis rumala kasunu,
et ma kavvõst naase naidi,
kavvõst ma otsõ ubasuu —
nu saa kodo koolijani!»
Sai nu ummi nurmi otsa,
põllupinnärde peräle,
tulli latsõ, lasi laia,
tulli väiko, vääne värä.
Ime tul'l vasta võttõmahe,
saanist vällä saatõmahe:
«Tuvvas meil memmele minijä,
imele iistminejä,
tuvvas nu käpe käskijalga,
tuvvas nu sõrmil sõnakullõja,
tuvvas nu auhammit,
tuvvas leemelinikit.»
Kaie nu ime kaali alla,
liiguti nu linatsõ alla —
löüse kuulja ollõv iih,
kalmulise kaali. all.
Ime sõs ikulõ isosi,
ime nõssi nõrõsillõ:
«Piitre, sa peenü poisikõnõ,
kuis tõi sa kodo koolijani,
kalmulise alla kaali?»
Piitre, peenü poisikõnõ,
timä taitsõ vasta lausta,
taitsõ targastõ kõnõlda:
«Seo teie mul hüä hobõsõ,
teie kauni kaarasüüjä:

lätsi niä mäkke mängih,
kallaspuuldõ karõldõh,
leie niä noorõ nulka vasta,
leie kabo kandu vasta.
Säält sai mullõ koolijas rekke,
alla kaali kalmuline.»
Ime sõs ikulõ kõnõli,
lausi sõna laine'el:
«Pujakõnõ, poisikõnõ!
Kohes ma sinno nu panõsi,
kohes panõ ma meelikas-minijä?
Näiol um nu sugu suur,
sugu suur, võsa vaivja —
pia timä peräh otsitas,
varra vaia haarõtas.»
Piitre, peenü poisikõnõ,
ärä tiä taitsõ vasta lausta,
taitsõ targastõ kõnõlda:
«Poiga ma lää tähes taivahe,
minnij vii merde sõmõras.»
Ime jäll ikula kõnõli:
«Kost ma nu teidä nätä saa,
umma kallist kaia saa?»
«Tulõt sa üles hummogulla,
läät sa varra vesile,
mine sa mere veere pääle,
mine Piusa perve pääle!
Miä um sõmmõr höörüsämb,
merekivi kirivämb,
tuu um su meelikas minijä,
meeleperäst su pujanaane.
Kae sa tähte taivahe!
Miä um nu tähti valusamb,
tuu um sino poigovani.»
Imekene nu ikulõ kõnõli:
«Pujakõnõ, poisikõnõ!
Koh sa nu üü makatõ,
koh sa lõuna lepäte?»
«Imekene, helläkene,
maama, meelimar'akõnõ!
Kuu iks nõsõs korgõhõst,
agu Aalu rõngõhist,
päivä Pärnä lättehest —
sääl ma nu üü maka,
sääl ma nu lõuna lepä.»
Ime sõs istõ ikõma,
moro pääle murõhtama,

võti ette ikuvaka,
nõna alla nõrõtusvaka,
iki tiä ikku vakatävve,
nõrõsida nõlvatävve,
iku uja ussõ alla,
lätte tarõ läve alla:
«Hoie ma nu hüvvä poiga,
imehti poiga ilosat,
mõtli tukõ tulõvat,
mõtli api astuvat.
Saa-as api imele,
astu-us api armalõ —
silmävesi sai vihtumast,
sau sanna kütemäst.
Ku ma seo teedeh tiidnü,
mõistnu meelega mõtõlda,
innembä ma hoitnu turbit,
paremb ma mähknü mättit.
Seeni ma nu ikõ, kunni elä,
seeni kuugu, kunni koolõ.»

Viisi kirjutanud A. Garšnek Anne Vabarnalt, Järvesuu vallast, Tonja külast 1948. a. (TMM). Teksti kirja pannud H. Prants Setumaalt 1889. a. (H II 3, 19/22 (11)). Vt. ka Setukeste laulud I, lk. 47/50, nr. 36.

67. TÜTARDE TAPJA.

Jõhvi.

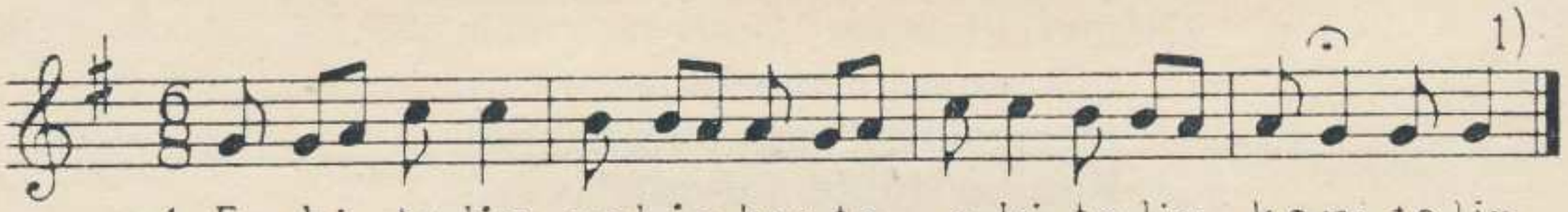

1)var.

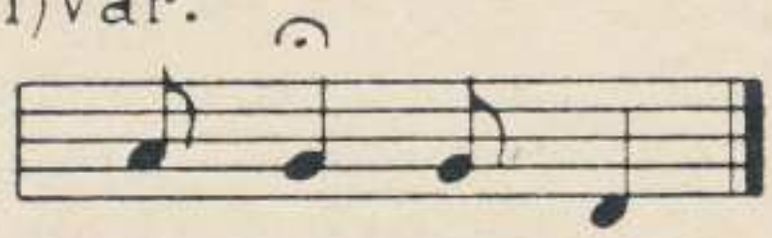

𝄐 iseäranis pikk.

Ehitelin veljekesta,
ehitelin, kenitelin —
veli kõndis kõsjatieda,
ajas neiu-asjasida.
Tuli kõsjasta kodoje.
Küsiteles eidekene,
küsiteles taadikene:
«Mis sa itked, poiga nuori,
mis sa, ainiki, alatsed?»

«Miks mina ei itke, eidekene,
miks mina ei itke, taadikene!
Ei nied neiud mul ei tulnud,
rahakaulad mul ei raksund —
eidel palju tüttarida.»
Eit õli ullu uskumaie —
vei täma tüttared vedeje,
Kaied küla kaivudeje,
Anned alvad allikaie,
Liisad vei linaliguje,
Marid märja lainedeje.
Tuodi sie ilus minija.
Pandi kangas kangaaie,
takone tahatubaje,
linane ligi lageje.
Kudus, kudus, koppis, koppis:
kaksi päiva, üksi vaaksa,
küünart kümmänta kuuni,
seina seitse aastatani —
ei saand sääsel särgitäita,
parmule palakatäita.
Kangas suitsuje suresi,
palavaie pakasteli.
Kangas kielile paluma:
«Viega mind vesiõjale,
kandke kaivutiede piale!
Vietuoja viereteleb,
karjakäijad tievad käävi,
õitsilised õtsad lüevad.»
Eit läks itkedes vesile:
«Tulga, tüttared, viesta,
tulga kangasta kuduma!»
Anne muistis, kui ta kostis,
Mari varsi vastajeli:
«Et õle minu isake,
et õle minu emake —
meri on minu isake,
meri on minu emake:
meri süedab, meri juodab,
meri mind mehele paneb,
kiisk on teinud kindaaida,
latik laiad vüed kudunud,
särg on särgid kirjutanud,
aug on teinud andeeida.»

Laulnud Lienu Kilk, 58 a. vana, Jõhvi kihelkonnas, Illuka vallas, Nõmme külas 1909. aastal. Üles kirjutanud P. Penna ja A. Sildnik (EÜS VI 891 (77) ja 1116/8 (293)).

68. TÜTARDE TAPJA.

Kodavere.

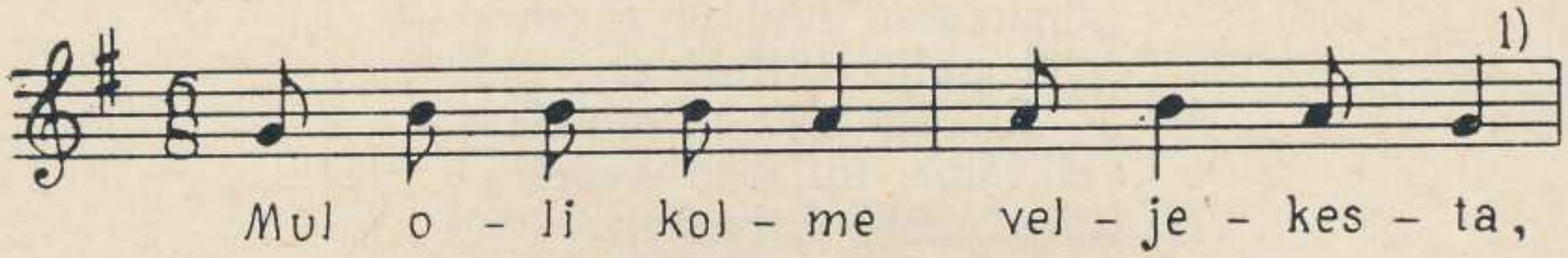

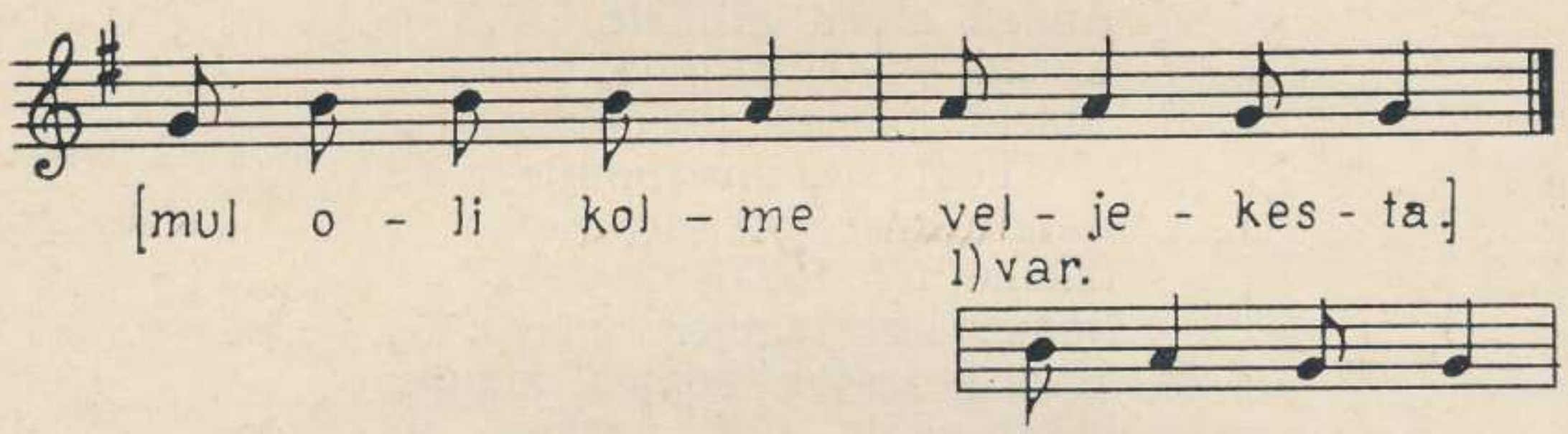

Heinalaul.

Selle viisi juures tuleb jälle ette vana pruuk: venitada mõnd nooti (2. ja 4. kaheksandik), mis on eesti laulikuil nähtavasti armsaks saanud.

Ehitelin, kingitelin,
ehitelin veljekesta
kireville kindaale,
saledille suapaalle,
maksakarva mantelie.
Mõtlin linnaje minevä,
saksa asjuda ajava —
veli kõndis kõsjutielä,
ae neiu asju tielä.
Tuli kõsimast koduje,
viskas latto laada peale,
kindaad kübara peale,
ise peale itkemaie,
anike alademaie.
Kes läks juure jutelema,
kõrvale kõnelemaie?
Nenn läks juure jutelemaie,
kõrvale kõnelemaie,
küsitelles, mõistatelles:
«Mis sa itked, poega noori?»
«Mis ma itken, memmekene!
Et ei tule naene mulle,
naene mulle, mini sulle,
et sul palju tütteriida,
enam elmekandijaida.»

Nenn võtt müüda tütteriida,
kaubelda kodukanada:
ühest tedrest tiiarala,
tõisest partsike pajoje,
kolmas rääki rükkijes,
neljas iire erneessa,
viies tähes taeva alla,
kuues kuus peale ilma.
Läks aega ja veeris päeva,
mõnite mõned nädalad,
nenn läks kaevust vetta tooma,
paari pangida käela,
kolmas tooveri õlala.
Siis võttis vesi vihata,
vana allik augutada:
«Mis tuled, vana, vesile,
vana all, tuled allikale?
Sul oli palju tütteriida,
enam elmekandijaida.»
Nenn võtt sis õiku tütteriida:
«Tule tedrest tiiaralta,
tule, partsike, pajusta,
tule, rääki, rükkiesse,
tule, iire, erneessa,
tule tähes taevaalta,
tule kuust päälta ilma!»
Läksi aege ja veeris päeva,
nenn pani kanga kangaalle,
varenge veie palaka —
kangas suitsuje suressa,
peeli peelta vaieella.
Es ju kudu poja naene,
loo lõngu mu minija.
Võtku veli, võtku naene,
võtku naese võttemassa,
raha armas andemassa!
Ante raha raipeessa,
tibu tii-äärikissa.

Lõikuselaul.

Laulnud Krõõt Anask, 80 a. vana, Jõhvi kihelkonnas, Puru külas 1905. a. Laul pärit lauliku alalisest elukohast Kodavere kihelkonnast, Kokora vallast, Pärsikivi külast. Üles kirjutanud P. Penna ja K. Luud (EÜS II 752 (113) ja 639/42 (142)).

69. TÜTARDE TAPJA.

Rõuge.

kur-vits laul' kon-nu vee-ren, la-sits laul'

laa-ne vee-ren. parts prääk' pa-lu vee-ren:

„I-me-ke-ne, hel-le-ke-ne, kal-lis mar-ja

kas-va-ta-ja, kel-les sa se-dä ve-te vi-ät,

ve-te vi-ät, kal-ja kan-nat?" „Si-sa-rõi-le

sõi-ra te-tä, mi-ni-jei-le lei-vä luu-a',

po-e-le peit-lit pöör-dä, väü-le

väit-si hi-ku'." Sis lät's e-mäl arm-sas,

kas-va-ta-jal kal-lis, na-kas sis kuu'

kut-su-ma-he, mar-ja maj-ja mee-li-tä-mä:

„Tul-kõ' kuu, ko-du-ka-na-se', maj-ja, mar-ja-

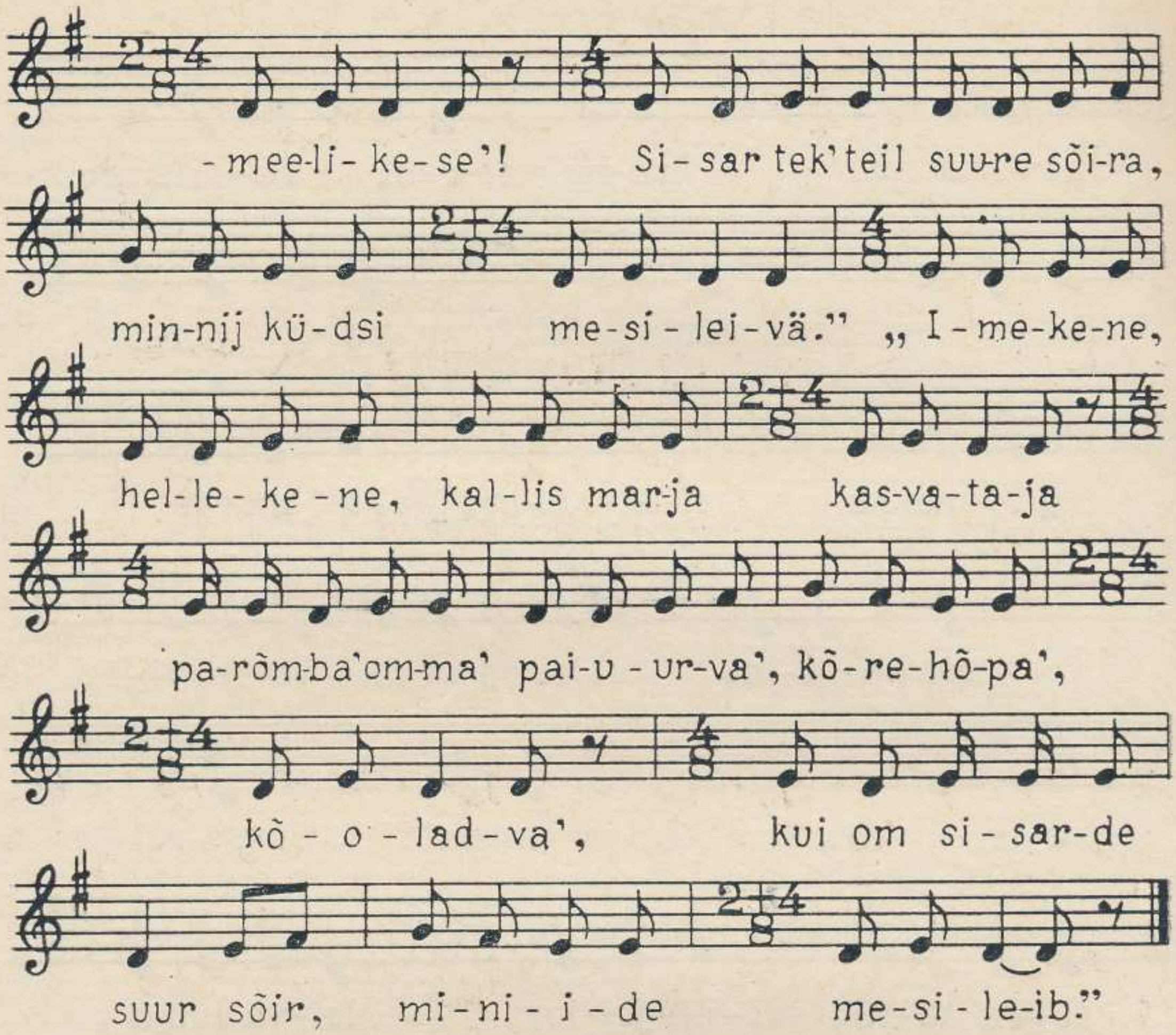

Emäl olli hulka tütäreidä,
katsi hulka kanasseidä:
viisi pan'd villu venitämä,
kuusi kangast kodamahe,
säidse sängi sääjämähe,
katesa karja hoiama.
Miä sis üle jäänenesse,
jäänenesse, saanenesse,
tuu pan'd tedres tii viirde,
pardsikeses palu viirde,
kurvitses pan'd konnu viirde,
lasitses pan'd laane viirde.
Esi nakas vete vedämähe,
nakas kalja kannamõhe.
Tetr iks tirisi tii veeren,[1]
parts prääk' palu veeren,
kurvits laul' konnu veeren,
lasits laul' laane veeren:

[1] Värsi ette lauldes unustanud, teisel korral korrates meelde tuletanud.

Varstu laulik Katri Sikk.

«Imekene, hellekene,
kallis marja kasvataja,
kelles sa sedä vete viät,
vete viät, kalja kannat?»
«Sisarõile sõira tetä',
minijeile leivä luua',

poele peitlit pöördä',
väüle väitsi hiku'.»
Sis lät's emäl armsas,
kasvatajal kallis,
nakas sis kuu' kutsumahe,
marja majja meelitämä:
«Tulkõ' kuu', kodukanase',
majja marjameelikese'!
Sisar tek' teil suure sõira,
minnij küdsi mesileivä.»
«Imekene, hellekene,
kallis marja kasvataja,
parõmba' omma' paiuurva',
kõrehõpa' kõoladva',
kui om sisarde suur sõir,
miniide mesileib.»

Laulnud Katri Sikk, 84 a. vana, Antsla rajoonis, Varstu külanõukogus, Varstu alevikus [Rõuge kihelkonnas] 1957. a. Üles kirjutanud H. Tampere.

70. NAISETAPJA.

Järvesuu

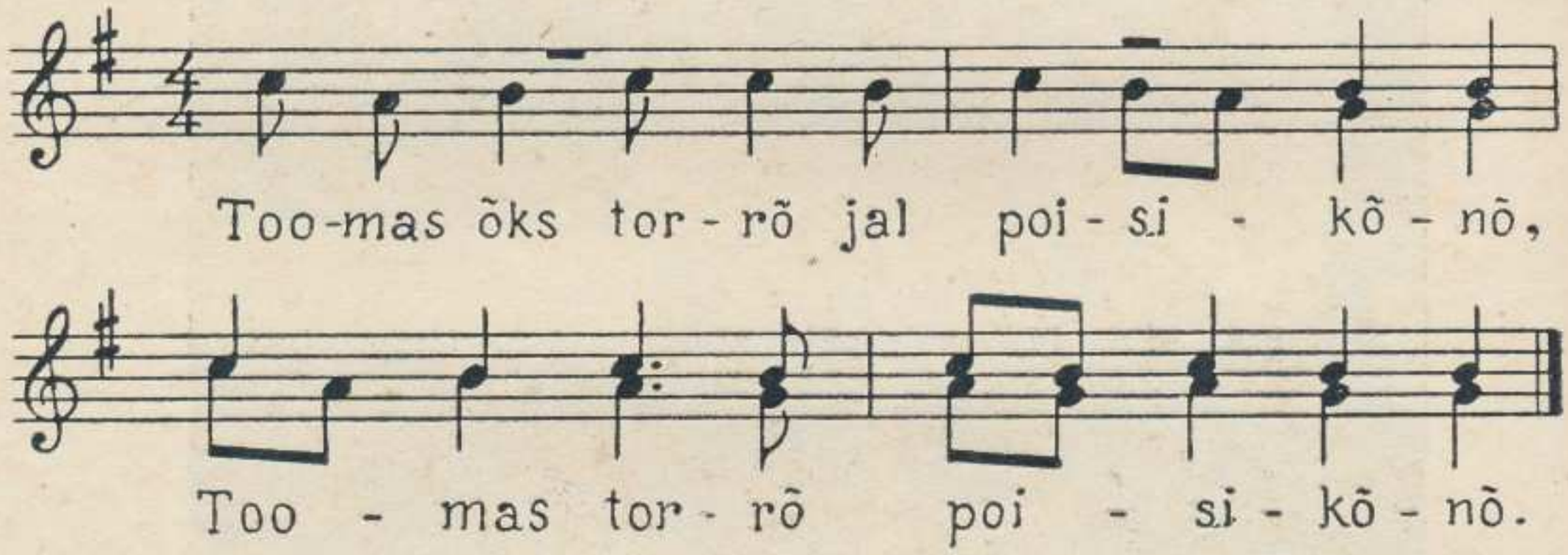

Toomas õks Toomas torrõ no poisikõnõ,
marinatal mehekene,
tahtsõ_ks tä puusta naista tetä',
tarõpakusta tahvada'.
Sulle õks sis suula maitsõh,
palle patta pandõh.
Toomas õks jäl torrõ poisikõnõ,
marimatal mehekene,
tuu ol'l õks täl kõnnõ' kõrdsipaigah,
ol'li juttu joogipaigah:
«Kosi_ks ma naase ütest kuust,
haara ütest hainaaost.»

Kosõ‿ks sis naase ütest kuust,
haar'd ütest hainaaost.
Miä‿ks sis tetä', kohe minnä'?
Sai õks üskä üsäline,
kässi pääle käsiline.
Toomas õks jäl torrõ poisikõnõ,
marimatal mehekene,
tuu ol'l õks täl jutto joogipaigah,
tuu ol'l õks kõnnõ' kõrdsipaigah:
«Kiä‿ks mul tapas noorõ naase,
hukkas(i) innedse eläjä?»
Must õks miis, pokan poiss,
ar'a‿ks tä johto kuulõvat,
johto kavvõst kaevat:
«Toomas õks torrõ poisikõnõ,
marimatal mehekene,
anna‿ks sa kulda kotitäus,
hõbõhõt hõlmatäüs,
küll ma‿ks sis tapa noorõ naase,
hukka innedse eläjä!
Toomas õks torrõ poisikõnõ,
marimatal mehekene,
kui sa‿ks kulla kodo läät,
kulla kodo, mar'a majja,
mine‿ks sa ohkeh olilõ,
päädä põtõh pähütselle!
Naka‿ks sa mahla tahtõmahe,
vahtra vettä vaidõlõmma,
saada‿ks naane sis mahlalõ,
saada' vahtõra var'olõ.»
Toomas õks sis torro poisikõnõ,
marimatal mehekene,
lät's õks tä ohkeh olilõ,
päädä põtõh pähütsehe,
nakas õks sis mahla tahtmahe,
vahtra vett vaidlõmma.
Ai õks näio sis mahlalõ,
vaesõ vahtõra var'olõ.
Lätsi‿ks sis näio minemähe,
kabokõnõ kallumahe.
Kõik õks sis tsirgu' tsirisevvä',
kõik lõivo' lõrisevva':
«Kohe‿ks sa lääde näiokõnõ,
kohe kallut kabokõnõ,
sinnä‿ks kõik soe' summõ läävä',
kat's lätt õks hulka kaarnet,
viis valda varõsset.»

Ega‿ks no näio usust võta-as,
usust võta-as, tõõst panõ-õs.
Kui lät's õks ta vahtõra var'olõ,
kulla puu kottalõ,
nakas' õks ta mahla võtma,
vahtra vett valamahe —
karas' õks sis mano must miis,
must miis, pokan poiss.
Ar'a‿ks tä lausi meelestäni,
uma meele poolõstani:
«Panõ‿ks no pää paku pääle,
hius hellä hirre pääle!»
Näio‿ks sis ikulla kõnõle,
silmäviil veerätelli:
«Sini-‿ks sa -siibo tsirgukõnõ,
vahajalga varbõlanõ,
veege‿ks no sõna mu velile,
ankõ' kuulta' mu kodolõ'
siiä‿ks no näio hukatas
vaga veri vaivatas.»
Sini-‿ks sis -siibo tsirgukõnõ,
vahajalga varbõlanõ,
veiva' õks sõna sis velele,
anni kuulta' nä kodolõ.
Sinnä‿ks vele' joostõh joosi,
joostõh joosi, jalol käve,
panni‿ks no Tuuma tulõlõ,
panni poisi palavallõ
(~pahepoodi palavallõ).
Toomas õks sis tulõlta torise,
pahepoodilt pajatõlli:
Ar'ke‿ks imp kiäke nii tekku-ui',
umma naist ar hukaku-ui'!
Võtkõ‿ks ti naane umast iäst,
võtkõ kabo kaugõst!»

Laulnud Anne Vabarna, 70 a. vana, ühes kooriga Järvesuu vallas, Tonja külas 1948. a. Üles kirjutanud A. Garšnek ja V. Pino (TMM ja KKI 4, 440/5 (31)).

71. NAISETAPJA.

Vilo.

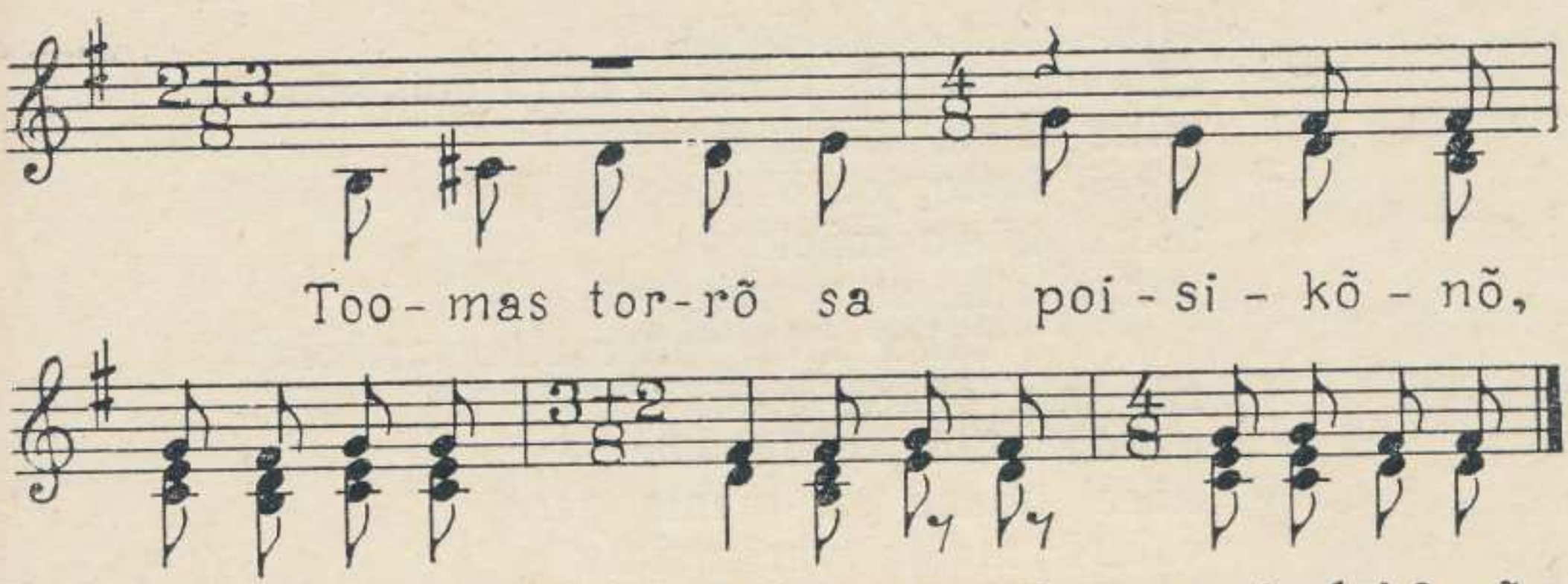

Tsõõri, tsõõrigo' sõsarõ'!
Toomas jo Toomas torrõ poisikõnõ,
Toomas torrõ, Toomas jo torrõ poisikõnõ
tahtsõ puista tä naista tetä',
tahtsõ puista, tahtsõ jo puista naista tetä'.
Toomas teie sis puidsõ naase,
taropakust tahvatsõlli,
panni kulla tä näio ilost,
panni hõpõ, panni hõpõ palõgõsta.*
Nakas ahju kui küttemähe,
nakas patta kui pandõmahe —
suu sulli täl suula maitsõnna,
palõh patta pandõnna.
Toomas torrõ poisikõnõ
kosõ naista tä, võti naista,
kosõ naista tä kolmõst päävästʼ,
võti naista tä nädälista.
Kutsutigi näid kostipaika,
aigo viitmä arvatigi.
Toomas lätsi sis kostipaika,
arʼa joosi joogipaika.
Muu‿ks aie muuda juttu,
Toomas tougas kõõ toda juttu:
«Kiä‿ks naase mul tapase',
vaga vere valasi'?»
Tulli mano musta meesi,
musta meesi, pokan poissi:
«Saa sada kas tappijallõ,
marga maaha mattijallõ?»
Toomas lausi jäl meelestäni:
«Saa õks sada tappijallõ,
marga maaha mattijallõ!»

Musta meesi, musta meesi, tuu pokan
poissi*
tälle kõrda tä kõnõli:
«Toomas torrõ, Toomas torrõ poisikõnõ,*
mine' kodo kostipaigast,
joosõ' kodo, joosõ' kodo sa joogipaigast,*
tikka' kõivo mäele,
vaher alla sa varikohe,
vaher alla, vaher alla varikohe!
Eis min ohkeh olilõ,
päädä põtõh pähütsehe,
käse' naane sis mahla perrä,
vahtrõ mahla varikusta!»
Toomas torrõ nu poisikõnõ,
Toomas torrõ, Toomas torrõ poisikõnõ,
lätsi_ks kodo tä kostipaigast,
joosi kodo, joosi kodo joogipaigast,*
tikas kõivo tä mäele,
vahtrõ alla varikohe.
Esi ohkeh läts olilõ,
päädä põtõh pähütsehe,
käsi naista tä mahla perrä,
vahtrõ mahla varikosta.
Naasekõista tuud noorõkõista,
mis täl tetä', kohe minnä'!
Esi_ks astõ aida mano,
esi astõ, esi astõ aida mano,
keere uma kirstu mano.
Löüse ehte' tä ikõvata,
löüse ehte', löüse ehte' ikõvata,
kaaladsõ' kaihtsõvata.
Esi_ks kündü tä küüsümähe,
esi kündü, esi kündü küüsümähe,
esi nõssi nõudõmahe:
«Midä ikõt, ti' ehtekese',
midä ikõt, midä ikõt, ehtekese',
kaaladsõ' kahitsõllõt?»
«Toda ikõ mi' ehtekese',
toda ikõ, toda ikõ ehtekese',
kaaladsõ' mi' kahitsõllõ:
jää-äi pääle jäl' pandijat,
jää-äi pääle, jää-äi pääle pandijat,
jää-äi kaalah kandijata.»
Naase-_ks -kõista tuud noorõkõista,
naasekõista, naasekõista noorõkõista,
miä tetä', kohe minnä'!
Tulõ' k'avvu' no käskennä,

tulõ joosta' juhatõnna.
Esi‿ks lausi jäl' meelestäni,
esi lausi, esi lausi meelestäni:
«Ülä ime, sa helläkene,
kasa maama, mar'akõnõ,
kasa maama, kasa maama, mar'akõnõ,
kohe‿ks jääse' mul vaesõlatsõ,
kohe jääse', kohe jääse' vaesõlatsõ',
kiä kaes mul kah'olitse'?
«Saava' vaesõ' hoietusta,
kah'olitse' kaetusta:
pehme asõ saa pingi ala,
pehme asõ, pehme asõ pingi ala,
lämmi asõ saa läve ala,
lihaluu saa liha iistä,
lihaluu, lihaluu liha iistä,
vatska vaiba veerekese.»
Naasekõista‿ks noorõkõista,
ar'a jo nuurta noorikuta,
tulli‿ks minnä' täl, miä tetä',
tulli-minnä', tulli minnä', miä tetä!
Lätsi naane tä mahla perrä,
vahtrõ mahla tuuma varikosta,
vahtrõ mahla, vahtrõ mahla varikosta.
Nakas mahla tä valamahe,
kuldapüttü tä kungutama,
kuldapüttü, kuldapüttü kungutama,
tulli mano musta meesi,
musta meesi, pokan poissi,
musta meesi, musta meesi, pokan poissi,
aie tä kaala kakõlõmma,
aie rinda tä riisõlõmma,
aie rinda, aie rinda risõlõmma.
«Kua om surma sul suurõba,
kua surma, kua surma suurõba,
kua halu halusappa?»
«Kirvõ surma om suurõba,
ravva halu halusappa!»
«Panõ' pää paku pääle,
hiidä' hius sa hirre pääle,
hiidä' hius, hiidä' hius hirre pääle!»
Oo‿ks noorta noorikõta!
Esi‿ks lausi meelestäni,
esi lausi, esi lausi meelestäni:
«Sini-‿ks -siibo tsirgukõsõ',
vahajala' ti' varbõlasõ',

vahajala', vahajala' varbõlasõ',
veege‿ks kuulta' mu kodolõ,
angõ‿ks tiidä' mu velile,
angõ' tiidä' angõ' tiidä' mu velile:
vaga veri siih vaivatassõ,
vaga veri, vaga veri vaivatassõ,
hüä hinge hukatassõ!»
Sinisiibo tsirgukõsõ',
vahajala' nu varbõlasõ',
vahajala', vahajala' varbõlasõ',
veie kuulta' nä kodolõ,
anni‿ks tiidä' nä velile,
anni tiidä', anni tiidä nä velile.
Velekeisi noorõkõisi,
ime‿ks latsi no helläkeisi,
ime latsi, ime latsi helläkeisi,
teie tulõ nurmõ pääle,
sau‿ks saarõ veere pääle,
sau saarõ, sau saarõ veere pääle,
vei õks (sis) Toomasõ tulõlõ,
palavile paistõhe,
katsi jalga panni' kammitsahe,
katsi jalga, katsi jalga pann kammitsahe,
kümme sõrmõ panni köüdüssehe,
kümme sõrmõ, kümme sõrmõ pann
köüdusehe.
Toomas viil tulilta kõnõli,
Toomas tuli-, Toomas tulilta kõnõli,
Toomas pajat' palavilta:
«Kuulkõ‿ks kolga ti' kosilasõ',
kuulkõ', kolga, kuulkõ', kolga ti' kosilasõ',
kuulkõ', nulga noorõmehe',
õt ti' kiäke imp nii tekku-ui,
ar'a kiäke, ar'a kiäke nii tekku-ui,
umalõ ti' inäp nii olgu-ui!»

Märkus. Kolo (küla) laulukirjapanekuis on püütud ära tuua ka eeslaulja ja kooripartii tekstilisi erinevusi. Seda on õnnestunud vaid lünklikult teha. Värsside puhul, kus seda on suudetud teha, on esinenud erinevused ära märgitud [orig. kas tähtede E. ja K. või mitmesuguste sulgude abil, selles väljaandes aga kooripartii kaugema taandreaga]. Värssides, kus pole nimetatud märget, võib olla tegemist nii eeslaulja (*) kui koori tekstiga, kuid mis on mõlemal juhtumil enamasti ebatäpne. [Tõenäoliselt on tekst enamikus kirja pandud ühe laulja etteütlemise, osalt värsipaarikute kaupa laulmise järgi].

Laulnud Anna Oja, 61 a. vana, koos kooriga, Pihkva oblastis, Petseri rajoonis, Kolo külas [Vilo vallas] 1949. a. Eeslaulja sündinud Meremäe vallas, Vinski külas. Üles kirjutanud A. Garšnek ja V. Pino (TMM ja KKI 15, 15/24 (25)).

72. MEHETAPJA.

Kuusalu.

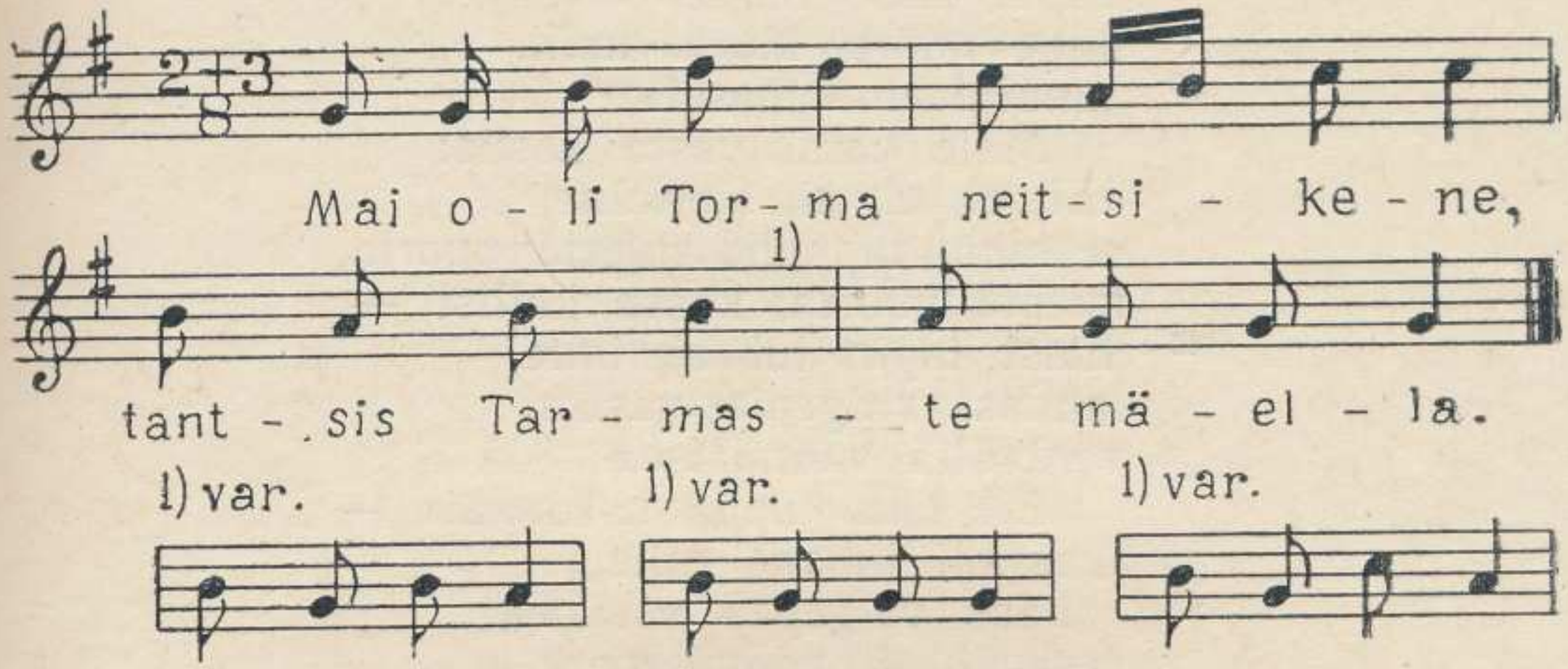

Maie oli Tarma neitsikäne,
tantsis Tarmaste mäela,
sulg oli suussa, pärg oli päässä,
anesulg oli hambaassa,
vaskilest oli varbaassa.
Jürg oli Tarma poisikene.
Maie süötis sialihala,
juotis oluvella.
Mai läks vuet vuolimaie,
vuolis nuad vuodi pohja,
külmad rauad alla külje.
Jürg läks Maiega magama —
Jürg läks otseti odasse,
nurgiti nuaterässe.
Kui tuli hommik valge väljä,
päevätous sai metsä pääle,
eit läks Maie üles ajama:
«Touse üles, Maiekene,
touse, Maie, mu minijä,
touse lehmi lüpsimäie,
touse karja saatimaie!
Muie mullikad murula,
meie mullikad mudassa;
muie kari karjamaala,
meie kari karjaaias.»
Maie varsi vasta kostis:
«Ei voi toussa, eidekäne,
ei voi toussa, ei erätä —
verd on vaksa pääle vaipa,
küünär verdä alla külje!»

«Oie-oie, Maiekene,
kus sina saane, Maiekene!
Tapid mihe nuore,
mihe nuore, kaasa kalli,
uinutid unikanase!»
Maie varsi vasta kostis:
«Ei, ei, ei, ei, eidekäne,
ei mina tappand miestä nuorta,
miestä nuorta, kaasa kallist —
tuast tapin tubase talle,
laudast valgepia vasika,
verävältä väänüläse.»
Eit läks tuppa katsumaie —
tuas oli tubane talle,
laudas valgepää vasikas,
veräväl oli väänüläne.
Eit läks lehmi lüpsemäie,
eit läks karja saatemaie.
Küsisid külätsed naised,
oma otsa neitsikäsed:
«Kus Maie, sinu minijä?»
«Maie magab kamberissa
viie vottime tagaja,
kuue luku kuuluvessa.»
Eit tuli lehmi lüpsimästä,
eit tuli karja saatemasta —
«Oie-oie, Maiekane!»
Mai sai säärildä sänimä,
jalakannad kaivid maada.
Mai läks mere palveelle:
«Oi minu mielus merekäne,
mata minda, kata minda!»
Meri varsi vasta kostis:
«Ei voi matta, Maiekane,
ei voi matta, ei voi katta —
minust kalu püüetänne,
sinu siitä löüetänne!»
Mai läks kase palveille:
«Oi minu kallis kasekane,
mata minda, kata minda!»
Kaske varsi vasta kostis:
«Ei voi matta, ei voi katta —
minu maha raiutanne,
linnapuuksi leigatanne,
sinu siitä löüetänne,
minu süüksi süüstetanne!»
Mai läks kuuse palvielle:

«Oo minu kulla kuusekane,
mata minda, kata minda!»
Kuuski varsi vasta kostis:
«Ei voi matta, Maiekane,
ei voi matta, ei voi katta —
minu maha raiutanne,
palgiks seinä pandanekse,
sinu siitä löüetänne,
minu süüksi süüstetanne.»
Mai läks haava palveille:
«Oo minu armas haavakene,
mata minda, kata minda!»
Haava varsi vasta kostis:
«Ei voi matta, Maiekane,
ei voi matta, ei voi katta —
minu maha raiutanne,
sinu siitä löüetänne,
minu süüksi süüstetänne.»
Mai läks lepä palveille:
«Kallis lehte lebäkene,
mata minda, kata minda!»
Leppä varsi vasta kostis:
«Ei voi matta Maiekane,
ei voi matta, ei voi katta —
minu maha raiutanne,
sinu siitä löüetänne,
minu süüksi süüstetänne.»
Mai läks kadaka palvielle:
«Oo minu kallis kadakas,
kata minda, mata minda!»
Kadak varsi vasta kostis:
«Pue siia oksa alla,
pane pia juure alla!»

Laulnud Ann Tootsel, 65 a. vana, Jamburi maakonnas, Simititsa asunduses. Laulu õppinud sünnikohas Kuusalu kihelkonnas, Kolga vallas, Tapurla külas. Üles kirjutanud P. Penna ja K. Luud (EÜS II 728 (24) ja 517/23 (25)). Vt. ka Vana Kannel III, lk. 204/5, nr. 346.

73. MARETA LAPS.

Kadrina.

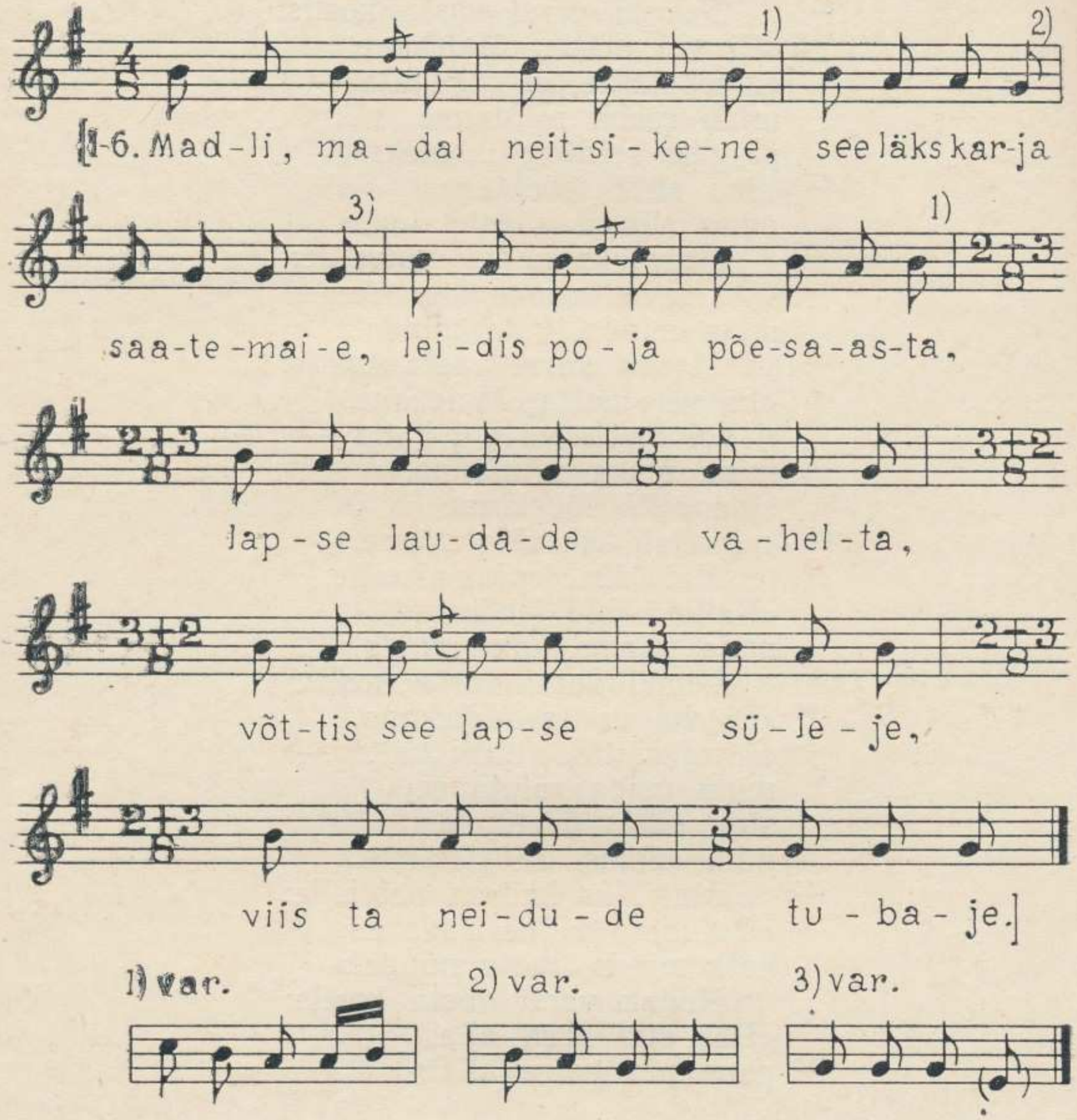

Laulik laulis lõpud vahel helitult, nagu mitmed teisedki siinsed lauljad. Mari Kullamägi «aga ei tarvitanud lõpupoole enam seda toonita silpi, vaid võttis ikka *sol*.»

*

Mino ella eidekene,
seitse tütarta sinula,
keik said naeseks naidetudki,
üks jäi naeseks naitemata —
Mareta, kõreta neido,
see jäi naeseks naitemata.
See läks mängides mäele,
lehte lüües lepikuie.

Annus, Saare saksa poega,
see läks Mareta järele,
pistis penningid pihuje,
kuldanaastud alla kurgo,
hõbenaastud alla hõlma,
vaskinaastud alla vammusse.
Hakkas siis magatamaie,
magatas salo seessa,
salokeero keskeella,
meie metsade vahele.
Mareta, kõreta neidu,
see tundis tusad tulema,
hädapäävad peäle käima,
pani poja põesaaie,
lapse laudiste vahele.
See Madli, madala vaimo,
see läks karja saatemaie
pühapäila päävadella,
leidis poja põesaasta,
lapse laudiste vahelta.
Võttis see lapse süleje,
mähkis lapse mähkieie,
linase lõuendie,
viis siis neidode segaje,
pärgapeade keskeelle.
Küsiteles, kannateles:
«Neitsikesed, neiokesed,
kelle see oma olekse,
kelle see poega päralta?
Kelle süüks te tegite,
kelle patuks te panite?»
Üks jo vandus, teine vandus,
Mareta, kõreta neido,
see vandus väga kõvaste:
pea ta vandus jo padaje,
keha keeva kattelaie,
käed külmie vesie.
See Madli, madala vaimo,
võttis see lapse süleje,
viis siis peigode segaje,
kaabopeada keskeelle.
Küsiteles, kannateles:
«Peiokesed, poisikesed,
kelle see oma olekse,
kelle see poega päralta?»
Üks jo vandus, teine vandus,
Annus, Saare saksa poega,

see vandus väga kõvaste:
pea ta vandus padaje,
keha keeva kattelaie,
käed külmie vesie.
See Madli, madala vaimo,
võttis see lapse süleje,
pidi viskama tulese.
Mis seäl tule eessa?
Mareta punane põlle.
See Madli, madala vaimo,
võttis see lapse süleje,
pidi viskama vedeje.
Mis seäl vee eessa?
Annukse sinine kuube.
Jumal lõi siis lapsel keele,
lapsel keele, lapsel meele,
hakkas lapsi rääkimaie:
«Kes jääneb mino emaksi?
Mareta, kõreta neido,
see jääneb mino emaksi.
Kes jääneb mino isaksi?
Annus, Saare saksa poega,
see jääneb mino isaksi.»
Mareta, kõreta neido,
hakkas Annust vandumaie:
«Kui sina mino magatid,
magatid salo seessa,
salokeero keskeella,
meie metsade vahele,
pistid penningid pihoje,
kuldanaastud alla kuue,
hõbenaastud alla hõlma,
vaskinaastud alla vammuse,
tõotid tõeste võtta,
viinad vissiste vedada,
kihlad kõvast kinnitada.
Ma olin hullo uskumaie,
nõdra nõu võttemaie!
Ma tunnin tusad tulema,
hädapäävad peäle käima,
panin poja põesaaie
lapse laitade vahele.»
Annus, Saare saksa poega,
see lõi rusika rindoje
kui see tammise kurika,
hõbedase pärjelauda:
«Anna andeks, Jeesukene,

lase lahjaksi, jumala!
Mino töö, mino tegeva,
mino see poega päralta.
mino see oma olekse.»

Laulnud Mari Kullamägi, Kadrina kihelkonnas Vohnja vallas, Ohepalu külas 1913. a. Viisi kirja pannud K. Viljak (EÜS X 2533 (78), 2502 ja 2691/2 (263)). Sõnad üles kirjutanud A. F. J. Knüpffer Kadrinas 1815.—1818. a. (ÕES, EK 62, 61/7 (7)).

74. RISTITUD METS.

Jõhvi.

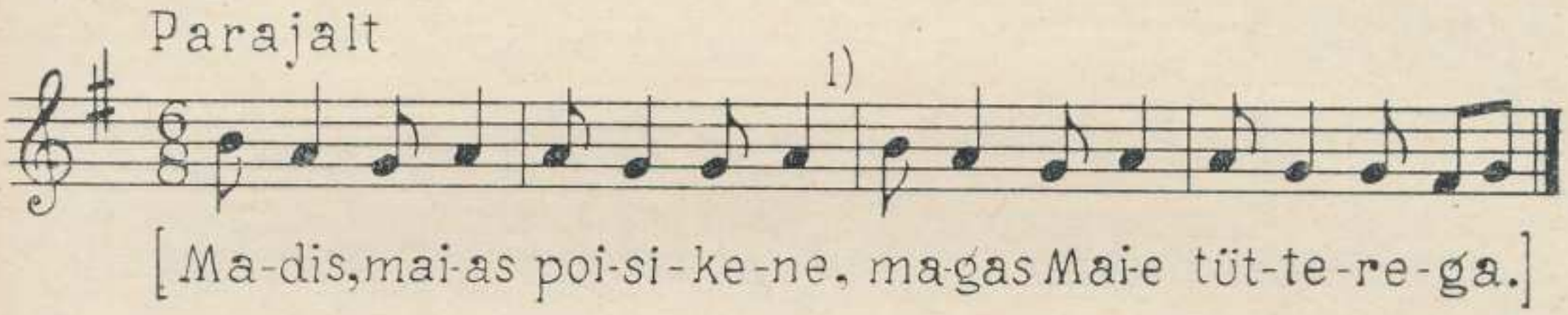

«M. Porkun pidi küll rahva ütlemise järgi suur laulik olema, palju laule oskama. Sõnu näis tal ka olevat, kuid viiside poolest ei olnud taevas ta mälu mitte õnnistanud. Kõige kauplemise ja tingimise peale ei tulnud lisa ühtegi takti rohkem. — Kõik laulud lauldi ühe viisi peal, selle vahega, et teistes lauludes (peale kiigelaulu) 2. takti ka vähe teisiti lauldi, nagu all antud (rohkem kui ülal esitatud kujul).»

Madis, maias poisikene,
magas Maie tütterega,
lebas leske neidudega
siessa sinisalussa,
magas Maie tütteriga
Meiermetsa keskeella.
Siis hakkas salu häävima,
Meiermetsa kuivamaie,
lehte puusta, rohtu maasta,
käod seesta kukkumasta,
linnud päälta laulamasta.
Siis toodi papid Paideesta,
isandad üle merije,
kesterid üle keriku,
siis see metsa ristitije,
ristitije, kastetije,
salu pitka piiratije.
Siis hakkas salu sigima,
Meiermetsa kasvamaie:

20 lehte puhuja, rohtu mahaje,
käod sisse kukkumaie,
linnud sisse laulamaie.

Laulnud Mari Porkun, 77 a. vana, Jõhvi kihelkonnas, Illuka vallas, Lähtepea külas 1905. a. Üles kirjutanud P. Penna ja A. Sildnik (EÜS II 753 (120) ja 660/1 (156)).

75. SUISA SUUD.

Kolga-Jaani.

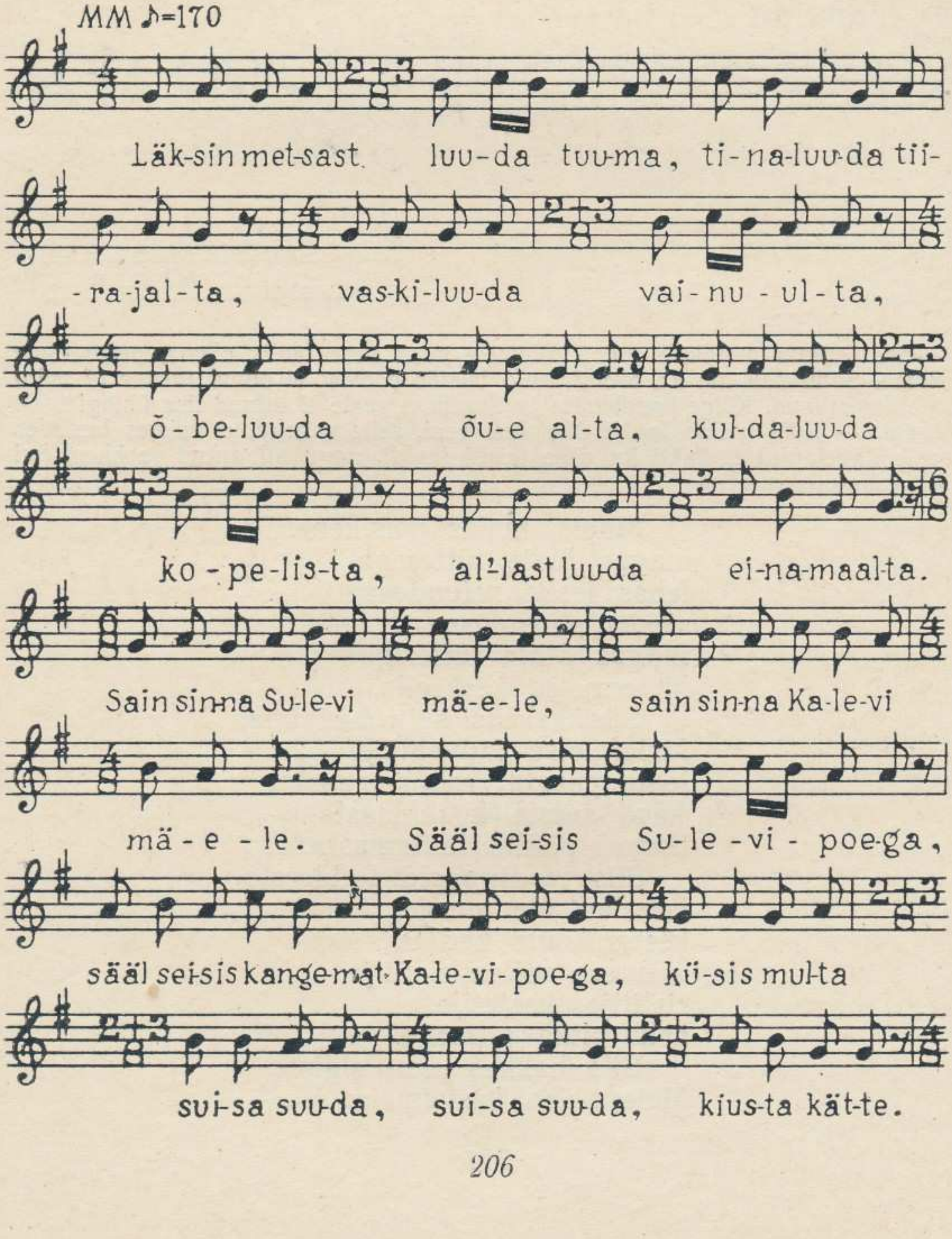

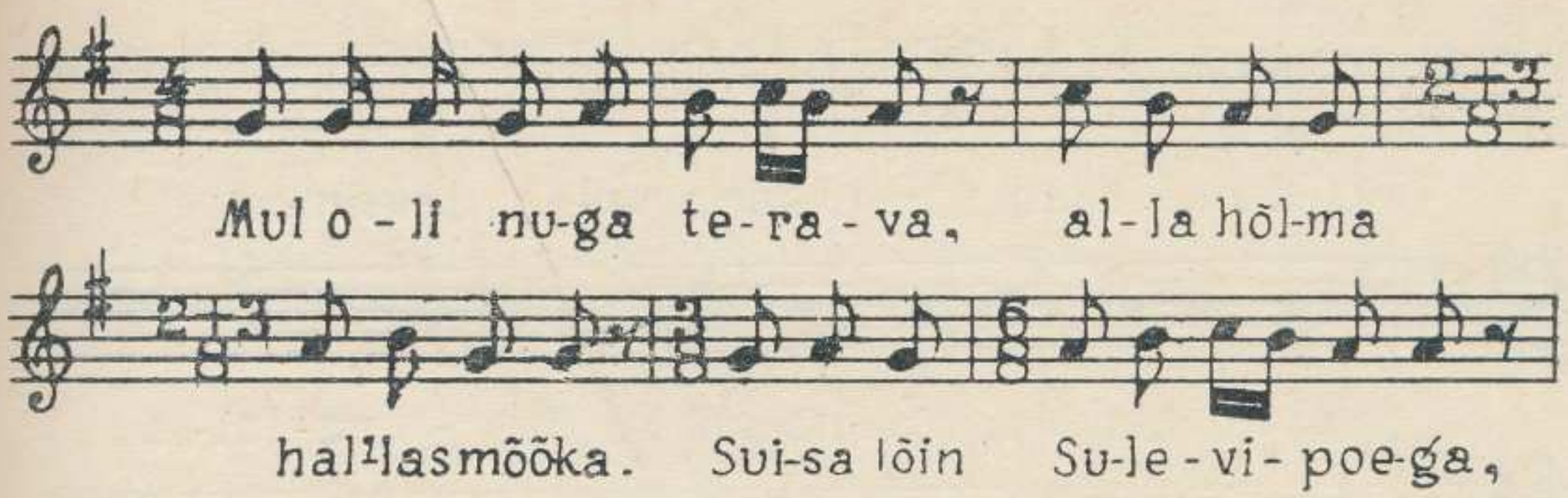
Mul o - li nu-ga te-ra - va, al-la hõl-ma
hal¹lasmõõka. Sui-sa lõin Su-le - vi - poe-ga,
kius-te lõin kan-ge-mat Ka-le- vi-poe-ga, lõin lä-bi ta
i - hu i - lu-sa, lõin lä-bi ta pa-le-da pu-na-se,
lõin lä-bi ta hal-li uu-e kuu-e, lõin lä-bi ta
pa-le- da pu-na-se, i - si nut-tes ko-ju - je,
i - si nut-tes ko - ju - je. Ei - te vas-ta,
ei - te, taa-ti, ei - te vas-ta, ei - te, taa-ti.
Ei - te vas-tas hel-li - tel-les, taa-ti tar-gu-la
sõ-nu-la: „Mis si-na nu-tad, tü - tar nuu-ri,

mis si-na nu-tad tü-tär nuu-ri?" „Läk-sinmet-sa

kõn-di-mai-e, ti-na-luu-da tii - ra-jal-ta,

vas-ki-luu-da vai-nu-ul-ta, kul-da-luu-da,

ko-pe-lis-ta, õ-be-luu-da hõu-ehal-ta,

al-lastluu-da ei-na-maal-ta. Sain sin-naju Su-le-vi

mä-e-le, sain sin-naju Su-le-vi mä-e-le.

Sääl sei-sis Su-le-vi-poe-ga, sääl sei-sis kal-li-mat

Ka-le-vi-poe-ga, kü-sis mul-ta sui-sa suu-da,

sui-sa suu-da, kius-ta kät-te. Mul o-li nu-ga

te-ra-va, al-la hõl-ma hal-las mõõ-ka.

Lõin lä-bi ta i-hu i-lu-sa, lõin lä-bi ta pa-le-da

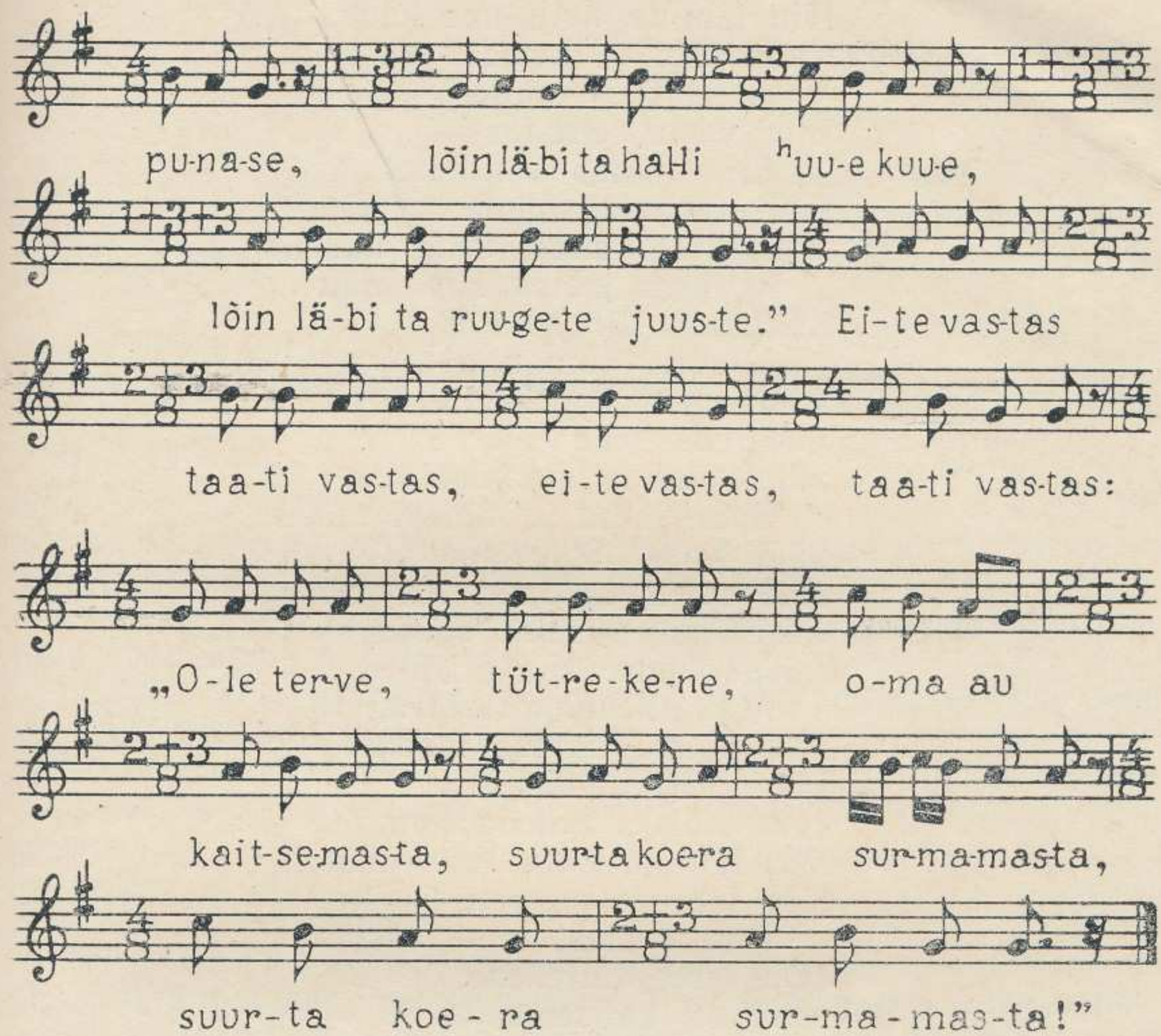

Läksin metsast luuda tuuma,
tinaluuda tiirajalta,
vaskiluuda vainuulta,
õbeluuda õue alta,
kuldaluuda kopelista,
al'last luuda einamaalta.
Sain sinna Sulevi mäele,
sain sinna Kalevi mäele.
Sääl seisis Sulevipoega,
sääl seisis kangemat Kalevipoega,
küsis multa suisa suuda,
suisa suuda, kiusta kätte.
Mul oli nuga teräva,
alla hõlma hal'las mõõka.
Suisa lõin Sulevipoega,
kiuste lõin kangemat Kalevipoega,
lõin läbi ta ihu ilusa,
lõin läbi ta paleda punase,

lõin läbi ta halli uue kuue,
(lõin läbi ta paleda punase).
Isi nuttes kojuje.
Eite vasta, eite-taati.
Eite vastas hellitelles,
taati targula sõnula:
«Mis sina nutad, tütär nuuri?»
«Läksin metsa kõndimaie,
tinaluuda tiirajalta,
vaskiluuda vainuulta,
kuldaluuda kopelista,
õbeluuda hõue halta,
al'last luuda einamaalta.
Sain sinna ju Sulevi mäele.
Sääl seisis Sulevipoega,
sääl seisis kallimat Kalevipoega,
küsis multa suisa suuda,
suisa suuda, kiusta kätte.
Mul oli nuga teräva,
alla hõlma hal'las mõõka.
Lõin läbi ta ihu ilusa,
lõin läbi ta paleda punase,
lõin läbi ta halli huue kuue,
lõin läbi ta ruugete juuste.»
Eite vastas, taati vastas:
«Ole terve, tütrekene,
oma au kaitsemasta,
suurta koera surmamasta!»

Laulnud Juuli Ott, 67 a. vana, Kolga-Jaani kihelkonnast, Võisiku vallast, Oti külast 1936. a. Plaadistanud H. Tampere, dešifreerinud A. Tampere (ERA, Pl. 29 A 1).

ПЕСНИ О СЕМЕЙНОЙ ЖИЗНИ.

17—18. Мать не отнесла в воду. Деревенские женщины велели матери отнести новорожденную дочку в воду. По дороге мать села, чтобы в последний раз покормить грудью, а потом стукнула ногой о камень: «Скорее треснет этот камень, чем отнесу свою кровь в воду! Хотя дочь и не пашет, она все-таки доит коров и пасет скот.»

19—22. На могиле матери. Две сироты («мы») плакали на могиле матери и просили ее встать из могилы, чтобы приготовить приданое. Когда мать ответила, что трава выросла у нее на могиле и перелески у нее на глазах, они обещали привести быка, который съест траву на могиле. Но мать все-таки не может подняться: «Кто же слышал такое, чтобы мертвые вставали из могилы?»

23. Могила открылась. Играя, девушка («я») уронила рюху на кладбище, пошла искать ее и увидела, что могила раскрыта и мать ткет полотно. На вопрос, для кого она ткет, мать ответила, что для дочери, которая рано осталась сиротой.

24—27. Птица утешает. Мать умерла во время сенокоса, утешала дочь, что умирает не надолго, пойдет только на гору набрать цветов. Дочь ждала много дней, потом села на землю и стала плакать. Прилетела птица и спросила, почему она плачет. Услышав, что она ждет свою мать, птица сказала, что мать не вернется больше, она подметает двор у мертвых.

28. Пьяница идет домой. Парень пьянствовал в корчме и не пошел домой, услышав о смерти брата и сестры. Когда пришла весть о смерти матери, он вернулся домой: «Мать умрет, другой уже не получишь.»

29. Любовный листок. Девушка («я») нашла в лесу любовный листок и с большим трудом достала его с дерева. Вернувшись назад, увидела вместо своего дома озеро. Лишь когда она бросила листок на землю, дом опять появился.

30—31. Красавица. Девушка («я») нашла в лесу вишневое дерево. Она поела ягод с этого дерева и стала очень красивой. Тогда она уселась на краю мира и освещала полмира. Мать, отец, брат и сестра звали ее домой. Девушка не верну-

лась, велела послать покрывало доить коров, золото — молотить хлеб, брошку — рубить дрова, прялку — готовить приданое.

32. Девушка дует в рог. Брат выгнал сестру («я») из ворот. Сестра пошла в ольховую рощу и стала дуть в рог. Пришел отец, чтобы звать домой, сказал, что дома готовят сладости и напитки. Но девушка все же не пошла домой, боясь, что ее привяжут (т. е. выдадут замуж).

33. За водой. Девушка («я») пошла за водой, ходила пять дней и родители ее бранили. Только невестка улыбалась.

34. Девушка мелет. Девушка («я») молола на ручной мельнице. Отец пообещал ей амбар, брат — зерна, мать — корову, сестра — брошку. Когда пришли сваты, девушка напрасно напоминала родным их обещания. Тогда девушка прокляла мать, чтобы она доила кровь у коров, брата, чтобы утопил зерно в воде, отца, чтобы его лошадей загрызли волки и т. д.

35. Проданная девушка. Девушка («я») пасла быков на пастбище, услышала от брата, что дóма ее продают на богатый хутор. Отец должен был получить за нее боевого коня, мать — корову, брат — пару быков, сестра — брошь. Девушка прокляла всё это: чтобы конь утонул в болоте, корова доилась кровью, быки погрузились в борозду, брошь упала в огонь.

36. Родные выгоняют. Девушка («я») хотела помочь отцу тесать доски, матери — печь хлебы, сестре — вязать пояс, брату — пахать. Но ее выгнали. Парень, который сеял ячмень, ее не прогнал, он обещал ей свою руку с золотым кольцом, постель с подушками, амбар с ключом.

37—38. Выкуп девушки. Девушка («я») попала на военный корабль в плен. Проезжая мимо родного дома, она просила отца ее выкупить, отдав за нее быка. Мать она просила отдать корову, брата — отдать мерина, сестру — отдать венок. Но все они отказались, говоря, что сестра мимолетная, а бык, корова и т. д. на всю жизнь. Девушку выкупил юноша, который отдал свой меч.

39. Морские женихи. Кристина сидела на камне и ждала себе мужа. Из моря вышли медный, свинцовый, серебрянный и золотой человек. Но девушка не хотела выйти ни за кого из них. Когда вышел из моря шерстяной человек (в шерстяном кафтане), девушка взяла его себе.

40. Женихи на пустоши. На пустоши девушке повстречался вдовец, который позвал ее к себе, доить пять коров. Девушка сказала, что у нее пальцы умрут от такой тяжелой работы. Такой же ответ получил старик с десятью коровами. Когда пришел молодой человек и позвал доить сто коров, девушка согласилась.

41. Яблоневая девушка. За ночь на дворе выросла яблоня. Брат хотел ее срубить. Но из яблони вышла девушка и

пустилась бежать. Ее не приняли под свою защиту береза, колодец, ива, можжевельник и осина. Но озеро приняло ее и сделало своей дочерью. Когда она в виде рыбы выплыла к берегу, деревенские парни хотели взять ее себе, но она от них спряталась. Наконец пришел брат, и она обещала ему принадлежать, если он принесет ей яблоко с яблони во дворе. Так и случилось.

42—44. Посещение родного дома. Когда выданная далеко замуж девушка («я») пришла навестить родных, они ее не признали. В конце концов все же узнали и хотели зарезать быка. Девушка сказала, что она пришла не ради еды, а ради любви своих родных.

45—46. Брат покупает украшения. Сестра («я») встретила своего исчезнувшего брата в Риге в лавке. Он сказал сестре, что покупает украшения. Она подумала, что украшения покупают для сердитой.

47—48. Робкий жених. Парень смотрел на собирающих ягоды (или играющих) девушек и не решался к ним подойти. Он думал, что если бы была сеть, поймал бы ту, которая ему нравится. Девушка сама (или родители дома) научила его, что надо не ловить сетью, но выкупать деньгами.

49. Постройка корабля. Антс построил корабль из лебединых костей и поехал в нем под город Ригу. Там было много девушек, посреди них красивая девушка, прилежная в работе.

50—51. Изготовление саней. Брат приготовил в роще сани. Он привез их домой и спросил, чего еще саням не хватает. Ему ответили, что нужны еще оглобли, дуга, лошадь перед санями и девушка в санях.

52—53. Лошадь для сватанья. Молодой человек («я») увидел, что растет девушка и стал откармливать лошадь, тайком от старших носил ей сено и овес. Когда лошадь выросла, возжи не могли ее удержать. (Встречаются различные сплетения с другими сватовскими песнями.)

54—55. Жених у колодца. Молодой человек («я») поехал свататься, но девушка пошла к колодцу за водой. Парень поехал за ней следом, сказал, что он путник, и попросил напоить лошадь. Но девушка стала сомневаться в правильности его слов — почему лошадь вычесана и грива у нее завита. (Парень и дальше притворяется, или же — в некоторых вариантах — тащит девушку в сани, несмотря на ее ругательства).

56. Сирота посредине. Молодой человек («я») смотрел девушек. Впереди девушки были украшены бусами, позади — серебряными монетами, посредине были сироты. Парень выбрал сироту.

57. Жених на прилежном хуторе. Молодой человек («я») пошел свататься в Кырбе. В семье были четыре девушки: певица, танцовщица, рассказчица и прядильщица. Па-

рень выбрал себе последнюю. Когда девушка стала прясть сукно, нити пели, как ласточки на крыше, лучина кричала, как тростник под стрехой, и челнок шуршал, как змея в сене.

58—59. Замарашка. Молодой человек («я») поручил девушкам теребить лен, а сам украдкой высматривал, какая ему достанется. К несчастью, он заснул, когда распределяли девушек. Осталась ему замарашка. Он повел ее на реку и стал мыть. Проходившие мимо думали, что у барщинника устала лошадь и сани развалились. Но парень помыл свою девушку, и она стала белая, как молоко.

60. Жена посылает воровать. Злая жена погнала мужа («я») воровать. Но по дороге собаки утащили все украденные булки и колбасы. Дома жена избила его вилами. Муж стал думать, потом в бане запарил жену до потери сознания и отнес на муравейник. Так он избавился от плохой жены.

61. Больная жена. Молодой человек («я») отвел жену на сенокос. Так она косила так, что лес звенел. Но потом она заболела. Муж с плачем пошел домой и рассказал родителям о несчастье. Родители велели привести молодуху домой и замочить в воде солод для пива.

62. Боб и горох. Боб взял себе молодую жену (горох привел домой молодую невестку). Молодая пара пошла спать в амбар. Молодуха не проснулась утром, даже когда солнце стало светить на постель. Когда наконец проснулась, муж уже исчез. Родители и брат мужа не помогали его искать, пошла вместе лишь сестра мужа. Они нашли его на кладбище. Он не хотел идти домой, говорил, что лучше умереть в грусти, чем жить, потому что его жена — лентяйка. Когда молодая женщина пообещала больше не спать так долго, муж согласился вернуться домой. Дома родители мужа благодарили молодуху.

63—65. Золотая женщина. Девушки не хвалили топоры и ножи, которые изготовлял вируский кузнец. Он рассердился, отбросил щипцы и наковальню и отлил себе из золота жену. Но спать с ней было холодно. Он стал спрашивать, что с женой такое. Ему сказали, что у золотой женщины нет языка, чувства, сердца и души.

66. Могильная девушка. Пеэтер посеял хлеб недалеко от кладбища и обещал взять себе из могилы жену, если хлеб хорошо взойдет. Хлеб вырос хорошо, но Пеэтер взял себе богатую жену из Риги. Когда он с молодой женой доехал по пути домой до кладбища, сани застряли. Могильные девушки стали требовать выкупа. Пеэтер обещал дать деньги и рукавицы, но всё напрасно. Когда он наконец пообещал свою невесту, сани сдвинулись с места. Дома вышедшая навстречу мать нашла под покрывалом молодуху мертвой. В отчаянии она спросила, куда же их теперь спрятать, так как многочисленные родичи девушки

будут ее скоро разыскивать. Сын велел сделать себя звездой на небе, а невестку — песком на берегу моря. — Песня заканчивается причитаниями матери.

67—69. Убийца дочерей. Сын, ездивший свататься, с плачем вернулся домой: девушка не пошла за него, так как в семье много дочерей. Мать отвела дочерей в воду (сделала их птицами и т. д.). Привезли невестку, посадили прясть сукно, но работа не спорилась (мать должна была сама носить воду из колодца). Мать пошла звать дочерей назад, но они не пришли.

70—71. Женоубийца. Тоомас хотел сделать себе жену из дерева, украсить золотом и серебром. Но золото и серебро расплавились, когда варили еду. Тогда Тоомас посватался и взял себе жену. Когда родился ребенок, Тоомас стал искать убийцу для своей жены. Он рассказал об этом в корчме, и пришел черный человек, который обещал убить женщину за мешок золота. Он велел Тоомасу пойти домой, со стонами улечься в кровать и послать жену за соком. Так и случилось. Жена пошла в лес к клену за соком, хотя птицы ее предупреждали и украшения в амбаре плакали. Она попросила родителей мужа позаботиться о ребенке. Они обещали устроить ему постель под скамьей, а вместо мяса давать есть кости. Когда женщина пришла в лес к клену, подскочил черный человек и велел ей положить голову на колоду. Перед смертью она послала с птицами весточку в отцовский дом. Пришли ее братья и за убийство жены бросили Тоомаса на костер. С костра Тоомас говорил деревенским парням: «Никогда этого не делайте, не губите свою жену! Берите себе жену на всю жизнь!»

72. Мужеубийца. Май танцевала, богато разукрашенная, на горе Тармасте. Юрг был богатый молодой человек, он взял Май себе в жены. Май положила в кровать нож. Когда Юрг улегся спать, постигла его смерть. Утром, когда теща пришла будить Май, кровать была окровавлена и преступление обнаружилось. Май убежала, в отчаянии хотела спрятаться у березы, сосны, осины и ольхи, но они не могли помочь. Наконец можжевельник позволил ей положить голову под своими корнями (или море разрешило ей идти в воду и стать угрем).

73. Дитя Марет. У матери было семь дочерей, из них Марет осталась незамужней. Раз, когда она пошла играть на гору, за ней пошел Аннус, сын барина из Сааре, и соблазнил ее, подарив украшения. Когда родился ребенок, Марет отнесла его в кусты. Служанка Мадли, провожая стадо, нашла ребенка и принесла домой. Все девушки, а затем парни, давали клятву, что ничего о ребенке не знают (особенно клялись Марет и Аннус). Мадли хотела бросить ребенка в огонь, но перед ней появился красный передник Марет. Она хотела бросить дитя в воду, но перед ней оказался синий кафтан Аннуса. Тогда новорожденное дитя заговорило и сообщило, кто его отец и мать.

Теперь и Марет призналась, что Аннус ее соблазнил, обещая жениться. Аннус взял ребенка к себе и попросил прощенья.

74. Крещеный лес. Мадис возился в лесу с девушками. Лес начал сохнуть, птицы перестали петь. Когда издалека пришли попы и окрестили лес, он опять стал расти и снова прилетели певчие птицы.

75. Напрямки. Девушка («я») пошла в лес за метлами. Когда она была на горе Калева, пришел Калевипоэг и потребовал у нее напрямки. У девушки был с собой острый нож, и она убила соблазнителя. Сама пошла с плачем домой. Когда она всё рассказала родителям, они поблагодарили ее за то, что сберегла свою честь и убила большую собаку.